

ISSN 1306-2867

Hukuk Gündemi®

Stajyer Avukat Hukuk, Kültür ve Sanat Dergisi

2019/1

HUKUK GÜNDEMİ YAYIN İLKELERİ

Hukuk Gündemi, marka hakkı Ankara Barosu adına tescilli, Ankara Barosunda staj yapan stajyer avukatların yazılarına yer verilen, 2005 yılından beri yayımlanmakta olan bir dergidir. Staj Yayın Alt Kurulu tarafından 3 ayda bir çıkarılan dergi, hem basılı olarak, hem de Baronun web sitesinde yayımlanmaktadır.

Hukuk Gündemi dergisi hukuk, sanat ve kültür dergisi olduğu için; stajyerlerimizden dergide yayımlanmak üzere bu alanlarda yazılar beklemekteyiz. Ancak Hukuk Gündeminin bir baro dergisi olduğu ve yazarlarının da stajyer avukat olduğu gözetilerek, dergide hukuk içerikli yazıların çoğunlukta olması konusunda hassasiyet gösterilmektedir. Güncel bir hukuki tartışmayı odağa alan bir yazı yazılabileceği gibi, güncel olmasa da teorik olarak tartışılması ve yazılması gerektiğini düşündüğünüz hukuki bir konuda ya da önemli bir Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay kararı değerlendirmesi yazabilirsiniz. Kültür ve sanat alanında ise; bir film, kitap, ressam, resim, tiyatro oyunu gibi konularda yazabilirsiniz.

Yazılar için telif ücreti ödenmemektedir.

Yazılacak ve dergide yayımlanmak üzere gönderilecek olan yazılarda dikkat edilmesi gereken genel hususlar;

- Microsoft Word programı ile 12 punto, Times New Roman fontu ve tek satır aralığıyla yazılması ve bu biçimde yazılan yazıların 1-14 sayfa aralığında olması, otomatik sayfa numarası verilmesi ve sadece dosya isimlerinde Türkçe karakter kullanılmaması,
- Gönderilen dosya isimlerinin ve fotoğraf isimlerinin aynı olması ve numaralandırılması,
- Gönderilen yazıların içerisine fotoğraf eklenmemesi ve dipnotların başvuru sekmesi ile eklenmesi,
- Gönderilen yazılarda yazar isim ve soy isminin yer alması ve soyadın büyük harfle yazılması,
- Fotoğrafların HD çözünürlükte olması
- Cezai ve hukuki sorumluluğa sebebiyet verecek ifadelerden kaçınılması ve ayrımcılık içeren ifadeler kullanılmaması,
- Başka yerde yayımlanmamış olması,
- Her yazı redaksiyon incelemesinden geçecek olsa da, yazım kurallarına uyulması,
- Referans verme kurallarına dikkat edilmesi, kaynakçaya yer verilmesi,
- Dipnota yer verilmiş ise, Microsoft Word'ün dipnot ekle özelliği kullanılarak dipnot eklenmesi ve başka kaynaklardan yararlanılmışsa, yazının sonunda kaynakçaya yer verilmesi,

şeklindedir.

HG dergisinde yazı ile birlikte, ilişkili fotoğraflar da kullanılmaktadır. Bu yüzden, yazının yazarı tarafından yazı ile ilişkili, telif sorunu yaşanmayacak bir fotoğrafın da hazır edilmesini bekliyoruz. Bu fotoğrafı, yazının içerisinde değil, ayrı bir resim dosyası olarak göndermenizi bekliyoruz.

Stajyerlerimizden yazılarını ve katkılarını bekliyoruz.

Yazılarınızı ve ilişkili fotoğrafları, hukukgundemi@ankarabarusu.org.tr e-posta adresine gönderebilirsiniz.

ISSN 1306-2867

Basım Tarihi Haziran, 2019 – ANKARA, 3000 Adet

Sahibi Ankara Barosu adına Başkan Av. R. Eriñ SAĞKAN

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Av. Aşkın DEMİR

Genel Yayın Yönetmeni Av. Özgür ÖKMEN

Grafik Tasarım Ali Kemal ÇERŞİL (Ankara Barosu)

Kapak Tasarımı Ali Kemal ÇERŞİL (Ankara Barosu)

Kapak Fotoğrafi Stj. Av. Deniz Can AYDIN

Fotoğraflar Baro Arşiv, HG Arşiv

Basım Yeri ARCS Dijital Ofset Matbaacılık

<http://arcs.com.tr>

Yönetim Yeri ABEM İhlamur Sk. No: 1 Kızılay/ANKARA

Dağıtım Ankara Barosu Bilgi Belge Merkezi

T: (0312) 416 72 37 • bilgibelgemerkezi@ankarabarusu.org.tr

İletişim Adresi Ankara Barosu Başkanlığı

Adliye Sarayı Kat: 5 Sıhhiye/ANKARA

T: 0.312 416 72 00 • F: 0.312 309 22 37

www.ankarabarusu.org.tr

Yayın Alt Kurulu Av. Begüm KASAPGİL, Av. Buket AKICI, Av. Linda Sevinç

Danışmanları HOCAOĞULLARI, Av. Reşit Çağatay BİLGİN, Av. Soner KEÇELİ

Redaksiyon Birimi Av. Linda Sevinç HOCAOĞULLARI, Stj. Av. Nihan ÇETİN

Yayın Alt Kurulu Stj. Av. Aysu TAŞ

Stj. Av. Barış KÖLENİŞ

Stj. Av. Bengi DOĞA

Stj. Av. Beste ATMACA

Stj. Av. Betül Ayfer ŞEKER

Stj. Av. Betülnur Nilgün ALTINOK

Stj. Av. Canberk ŞENGÜL

Stj. Av. Deniz Can AYDIN

Stj. Av. Ebru BAYRAKCI

Stj. Av. Ebru DEMİR

Stj. Av. Elif ÇETİN

Stj. Av. Ezgi KADEROĞLU

Stj. Av. Ferhan AKTUĞ

Stj. Av. Hilal KÜÇÜK

Stj. Av. İrem Zeynep BAŞOĞLU

Stj. Av. Janset ÖZDEMİR

Stj. Av. Kubilay ÖZKAYA

Stj. Av. Kübra Aybala ALICI

Stj. Av. Nazife DURDU

Stj. Av. Nihan ÇETİN

Stj. Av. Muhammed ALKAN

Mustafa TÜRKMEN

Stj. Av. Mürsel YAĞCI

Stj. Av. Onuralp YÜZER

Stj. Av. Ozan Nesin ÖZGÜR

Süveyda BAYTAK

Stj. Av. Serhat SEL

Stj. Av. Yağmur Başak ERZURUM

Stj. Av. Yunus Emre MEMİŞ

İletişim hukukgundemi@ankarabarusu.org.tr

İçindekiler

Önsöz	4
Av. R. Erinç SAĞKAN <i>Ankara Barosu Başkanı</i>	
İlksöz	6
Av. Özgür ÖKMEN <i>Ankara Barosu Staj Kurulu Başkanı</i>	
Modern Adalet	7
Stj. Av. Kübra Aybala ALICI	
Beyin ve Hukukun İşbirliği: Nörokukuk	10
Stj. Av. İrem Zeynep BAŞOĞLU	
Mesleki Sınav Tartışmaları Dair Değerlendirme	13
Stj. Av. Deniz Can AYDIN	
Avukatlık Stajının Tarihiçesi	21
Mustafa TÜRKMEN	
Etimolojik Hukuk	34
Stj. Av. Canberk ŞENGÜL	
Sabahattin Ali Eserlerinden Hareketle Türkiye’de Telif Hakkı Korumasının Süresine Kısa Bir Bakış	35
Stj. Av. Aysu TAŞ - Stj. Av. Janset ÖZDEMİR	
Arabuluculuğun Tarafsızlığı Sorunu	39
Stj. Av. Ozan Nesin ÖZGÜR	
İcraya Dahil Çocuklar	41
Stj. Av. Onuralp YÜZER	
Velayet Hakkında Yeni Dönem 6684 S. Kanun ile Türk Hukukuna Uygun Bulunan Ortak Velayet Hakkı ve Türk Hukukunda Uygulanabilirliği Üzerine	46
Stj. Av. Janset ÖZDEMİR	
Ankara Barosu LGBTİQ+ Hakları Merkezi Başkanı Av. Doç. Dr. Öykü Didem Aydın ile Röportaj	51
Stj. Av. Serhat SEL - Süveyda BAYTAK	
Yoksulluk Nafakası Tartışmaları Üzerine Değerlendirme ve Ankara Barosu Kadın Hakları Merkezi Başkanı Av. İdil Yalçiner Şimşek ile Röportaj	59
Stj. Av. Elif ÇETİN	
Kaan Kural ile Röportaj	64
Stj. Av. Betül Ayfer ŞEKER	
Öykü: Una ve Yağa Bulanmışlar	69
Stj. Av. Serhat SEL	

ÖNSÖZ

Kıymetli meslektaşlarım,

2019 yılının ilk Hukuk Gündemi sayısını sizlere takdim etmekten mutluluk duyuyorum.

Her türlü hukuksuzluğun karşısında adalet mücadelesini büyütmeye devam ettiğimiz çok önemli bir süreçten geçiyoruz.

Yaşama hakkı başta olmak üzere çocuk hakları, kadın hakları, LGBTİQ+ hakları, işçi hakları, tüm canlıların hakları ve tüm haklarımızın güvencesi olarak savunma hakkı, mesleğimizin bağımsızlığı ve özgürlüklerimiz için mücadelemizi kesintisiz sürdürüyoruz.

Hukuksuzlukların istisna olmadığını her gün deneyimlerken, adalet talebinin toplumun tüm kesimleri tarafından nasıl sahiplenildiğini görüyoruz ve bu zeminden güç alıyoruz.

Pek çok idealle mesleğe atılan meslektaşlarımızın da benzer bir kararlılıkla hukukun, adaletin, özgürlüklerin savunucusu olacağına, bu mücadeleyi birlikte büyüteceğimize inanıyorum.

Böylesi bir süreçte, Staj Yayın Alt Kurulumuzca hazırlanan Hukuk Gündemi Dergisi, adalet kavramını tartışan, mesleğimizdeki dönüşümün izini süren, sorgulayan, hukukun yeni alanlarını, güncel hukuksal tartışmaları gündemine alan, kadın hakları, LGBTİQ+ hakları mücadelesini görünür kılan, kelimelerin kökenine kısa bir yolculuk yapan yazılarıyla bizi adalet, hukuk ve mesleğimiz hakkında düşünmeye davet ediyor.

Düşünmenin, söylemenin ve savunmanın her türlü hukuksuzluğun karşısında özlemini duyduğumuz dünyanın kurucu bir eylemi olduğunu biliyoruz. Bu anlamda sözümüzü büyütmeye katkı sunan tüm meslektaşlarımıza teşekkürlerimi sunuyorum.

Avukat R. Erinç SAĞKAN

Ankara Barosu Başkanı

İlksöz

Değerli meslektaşlarım;

Bildiğiniz gibi, çağdaş bir ülke olabilmenin başlıca koşulu demokrasinin temel ilkelerini o ülkede eksiksiz olarak uygulamaktan geçer. Demokratik bir devletin temel unsuru ise hukuk devleti olmak ve hukukun üstünlüğünü yalnızca teoride değil, uygulama dediğimiz pratikte yaşayarak toplumun vicdani kanısına yerleştirmekten geçer.

Esasen, Hukukun üstünlüğü toplum genelinde var olan hakların idare ve iradedeki önceliği demektir. Bu üstünlük yargının tarafsızlığı ve bağımsızlığı, yasama erkinin tarafsızlığı, yürütmenin bağımsızlığı anlamlarını da içerir. Demokratik teamüller gereği olarak yargı erkinin olmazsa olmazı olan hukukun üstünlüğüne herkes eşit olarak uymak zorundadır. Ülkemizde, seçilmiş Milletvekillerinin yeminle göreve başlaması ile başlayan temsili uygulamalar hukukun üstünlüğünü gösteren önemli örneklerden biridir. Aslında sözünü ettiğimiz bu üstünlük, bireyin özgürlüğünün ve vatandaş olabileme yeterliliğinin en önemli koşulu ve demokrasinin de olmazsa olmazıdır.

Hukukun üstünlüğünün kabul edildiği ülkelerde emniyet güçleri keyfi uygulamalar yaparak kimseyi gözaltına alamaz. Tutukluluk ve hükümlülük ayrımları nettir ve kişi aylarca hüküm almadan içerde tutulamaz, mevcut kurallar mevki ve güç ayrımı yapılmadan her birey için eşit olarak uygulanır. İşte hukukun önündeki eşitlik kavramı da esasen budur.

Hukuk normlarının en başında olan Anayasa'nın üstünlüğü ve bağlayıcılığı ilkesi temeldir. Devletin yasama, yürütme ve yargı güçlerinin ayrılmış olmasının ana sebebi hukuk devletinin olmazsa olmazıdır. Bu ayrımın ana nedeni ise; güçlerin birbirini dengelemesi ve frenlemesinde yatar. Temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınabilmesi, söz konusu erklerin yargı denetimine bağlanması koşuluyla olanaklıdır. Ayrıca eşitlik ilkesi, uygulama ve etkinliklerde bunu gözetir. Yani kişilere, görüşlerine, inançlarına, yaşam biçimlerine, ırklarına ya da cinslerine göre ayırım yapmaz. Eşitlik söz konusudur. Devlet tamamen tarafsızdır ve ilkeyi bozamaz, bozarsa totaliter rejim demektir.

Kişilerin temel hak ve özgürlüklerinin korunmasında yalnızca iç hukuk değil, uluslararası sözleşmelerle oluşan hukuk da önemlidir ve uyulması gerekir. Uymayan devletlere yaptırımlar gelebilir. Sonucunda ise; azınlığın çoğunluk karşısında korunması İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ile de güvenceye bağlanmış ve parlamentolarda kabul edilmiş olması günümüz hukuk devletinin ve hukukun üstünlüğü ilkesinin belirleyici özelliğidir.

Bütün bu ilkelerin toplum vicdanı ve yönetim erkinde yerleşmiş olması, yargıya güven duygusunun zedelenmeden toplumda çağdaş anlamda bir demokrasinin, hukuk devletinin ve hukukun üstünlüğü ilkesinin tam olarak uygulanması yönündeki çabalarımız hukukçu kimliğindeki tüm yargı mensuplarının temel görevi olmalıdır.

Saygı ve selamlarımla.

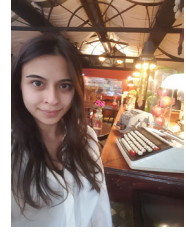
Av. Özgür ÖKMEN

Ankara Barosu Staj Kurulu Başkanı

Modern Adalet

Stj. Av. Kübra Aybala ALICI

Özel hukuk uyuşmazlıklarında olmasa da özellikle kamusal boyutu ağır bastığından ve bunun yanında bir de kendine medyada yer bulmuşsa her suç olayından sonra toplumda oluşan ilk yargı suçlunun cezalandırılmasıyla birlikte adaletin sağlanacağı olur. Adalet sağlanacak ve kötülüğün(?) bir karşılığının olduğu bilgisiyle artık (*hiç olmazsa*) hukuki güven içinde hayatlarımıza devam edeceğiz(dir). Medya sayesinde bilginin insana ulaşımı kolaylaşıp düşünce ve tepki arasındaki mesafe de kısaldığından artık *homo ludens*^[1], oyunu kurallarına göre oynamayanı cezalandırma içgüdüyle kontrolsüz bir hale gelmiştir.

Bir oyun olarak yargılamak

Cezalandırmanın bir içgüdü olduğu araştırmacılar tarafından tespit edilmiştir. "İnsanlar, suç ve cezaya dair yargılamalar yapmaya çok erken yaşlarda başlarlar. 2011'de *Developmental Science*'ta yayımlanan bir çalışma, 3 aylıktan bile bebeklerin başkaları için engeller oluşturan karakterlerden ziyade başkalarına yardımcı olan karakterlere bakmayı tercih ettikleri bulgusuna ulaştı. Bu yaşta bebekler için bir nesneye ya da kişiye bakmak bebeklerin o nesne ya da kişi ile bağ kurmaya yatkın olduğunun göstergesidir. Bu durum, bebeklerin yardımsever ve pro-sosyal kişilere yakınlaştığını gösteriyor.

Yale University Infant Cognition Center'da (Bebek Kavrama/Bilişsellik Merkezi) yürütülen daha fazla çalışma, bebeklerin ahlaki/etik yargılar oluşturmakta oldukça sofistike olduklarını ortaya koyuyor. 2011'de *Proceedings of the National Academy of Sciences*'ta yayımlanan bir başka çalışmada, Yale Üniversitesinden araştırmacılar, 5 ve 8 aylık bebeklere bir kuklaya yardım eden ya da onu engelleyen bir başka kukla gösterdiler. Sonrasında,

bebeklere bu yardım eden ya da engelleyen kuklaların bir topla oynarken ve topu düşürürken ki halleri ve üçüncü bir kuklanın yere düşen topu sahibine taşıdığı görüntüler gösterildi.

Sonuçta, 5 aylık bebeklerin topu düşüren kuklanın yardım eden ya da engelleyen kukla olup olmasını önemsemeden topu geri veren kuklayı tercih ettikleri görüldü -bu bebekler yalnızca sevimli/hoş/iyi ilişkileri görmeyi sevdi-. Fakat 8 aylık bebekler topu düşüren ve tekrar geri verilen kuklanın daha öncesinde yardım eden kukla olmasına dikkat ettiler. Bir başka deyişle, 8 aylık bebekler iyi niyetlilerin ödüllendirilmesini ve kötü niyetlilerin cezalandırılmasını görmeyi sevdi.^[2]

Değişen değerler ve adalet

Her birimiz birer yargıç olarak adaletin sağlanması gerektiğine dair sorumluluğu içgüdüsel olarak hissetsek bile yargılama sonrasında verilen hüküm ve bunun sonucundaki uygulamayı da kapsayan bir kavram olarak *gerçekleşen adaletten* çoğu zaman memnun değiliz. Bu memnuniyetsizlik odak alınarak her bireyin tatminine yönelik bir adalet tanımı, mutlak değerlerin olmadığı ve ahlaki değerlerin göreceliliği düşünüldüğünde yer ve zamana göre iyi kötü doğru yanlış gibi kabuller değiştiğinden geliştirilemez.

Tarihsel süreç göz önüne alındığında bireylerin düşünceleriyle birlikte toplumların önkabulleri de bir değişim içinde olduğundan örneğin artık özel mülkiyetin gerekliliği ya da şirketlerin tüzel kişiliği tartışılmıyor olsa da insanın kendi yaşam hakkı üzerindeki özgürlüğünün sınırları belirlenemediğinden uyuşturucu maddelerinin kullanımına izin veren ya da onu engelleyen yasa düzenlemeleri tartışılmakta ve ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Ceninin kişilik sorunu nedeniyle kürtaj düzenlemelerine ilişkin tartışmalar tanıdık ise

[1] homo ludens: oyun oynayan, oyuncu insan.

[2] <https://bilimfili.com/neden-adalet-isteriz/>

de örneğin yapay zeka ve robotikteki gelişmeler sonucu gündeme gelen robotların kişilik sorunu ile cezai sorumlulukları konusu güncelliğini koruyan ama kişilik sorunu tartışmalarına yeni eklenmiş bir konudur. Yine kamusal alanın da sınırını kesin olarak belirlemek geçtiğimiz bir iki yüzyılda mümkün olamamışken sadece son yirmi yılda internetin kullanılmasıyla başlayıp yaklaşık on

yıldır sosyal medya, e ticaret vs bilişim hukukunun literatüre girmesiyle kişisel verilerin korunması hakkındaki düzenlemeler artık bu yönden tartışılmaktadır. Bugünün toplumunda kadın çalışma hakkını nihayet elde etmiştir ancak korunması ve işlevselliği için ciddi bir mücadele vermesi zorunludur, çevre(nin) hakkı ise korunmalıdır, bir şekilde.

Hukukun genel ilkeleri ama çok daha fazlası

Yasaların toplumsal mutabakatla düzenlendiği ütopyasında hakim yasanın uygulayıcısı olduğuna göre pozitif hukuk tek başına kabul edilebilir olsaydı sonuç kamusal adalet duygusunu tatmin etmeliydi. Sosyal adaletsizliğin makasını açan bir düzenlemenin toplumlar tarafından sonsuza dek kabul görmeyeceği de bir gerçek olarak pozitif hukukun karşısında durmaya devam ediyor. Her ne kadar eylemlerimizi bugünün toplumu yargılıyorsa da temel yasal düzenlemeler dahil mevzuat değişip duruyorsa da hukukun temel ilkeleri yerli yerinde üstelik geçen zamana rağmen geçerliliğini de koruyor. Pozitif hukuka göre egemen gücün koyduğu norm hukuktur doğal hukuka göre ise norm adilse hukuka uygundur. İki görüşün de eleştirilen yönleri olmakla birlikte temelde adaletin her durumda objektif olamayacağı ya da örneğin bir durumda aynı yönde olmayan birden fazla seçeneğin birlikte adil olabileceği gibi egemenin koyduğu her norm hukuk olsaydı bireyler sansuz bir hukuki güvenlik hissederdi. Yukarıda bahsettiğim gibi durum bundan ibaret değil.

Adalet tanımlanamaz olmakla itham edilerek hukukun alanının dışına itildiği sürece ve toplumda adaletin sağlandığına dair inancın neden sağlanmadığı düşünülmediği sürece pozitif hukukun sert kabuğu da çatlamaya başlayacaktır. Dinamik birçok sosyal kavram gibi kültürel bir zeminde şekillenen adalet tanımı toplumlararası ve zamanlararası bir fazda değerler sürekli değişirken zaten beklenen ve olması gereken olarak değişecektir. Bu onun hukukun dışına atılmasına neden olmalı aksine sürekli bir anlama çabasını ve araştırmayı getirmeliydi. Adalet kavramının tanımsızlığı yanında hakkaniyete uygun olan da bir türlü belirlenemez ama vardır. Hatta S. Freudun ifadesiyle kültürün en gerekli olanı adalettir, yasanın hiç kimse lehine ihlal edilemeyeceği güvencesidir.^[3]

Orta çağın sonunda insan aklını keşfettiğinde hukukun adalet tanımı da değişti ve doğal hukuk düşüncesinin getirdiği bazı sonuçlar hukukta ilkeleşti: herkesin sahip olduğu şeyler üzerindeki hakka saygı duyulmalıdır, herkes kendi kusuru ile verdiği zararı ödemelidir, herkese hak ettiği ceza verilmelidir... gibi. Mantığını bu ilkelerin

oluşturduğu sosyal adalet ilkesi, hakkaniyet ilkesi, dürüstlük ilkesi, kanun önünde eşitlik ilkesi, kişi dokunulmazlığı ve maddi manevi bütünlüğü ilkesi, mülkiyet hakkının korunması gibi çerçeve niteliğinde ilkeler daha sonra devletlerin mevzuatında kendine yer buldu.

Aslında D. Black eşitlik sorunu ile toplumlardaki yasa sayısı arasında ters bir ilişki olduğunu belirterek eşitliğin az olduğu toplumlarda fazlaca yasa varlığına değinmektedir. Amaç toplumsal çabalarla doğal eşitsizliği azaltmak olmalıdır.^[4] Her konuda yasa yaparak çözüme ulaşmak akıllıca ve yararlı olmayabilir. Oyuna gereğinden fazla kural koyarak hakim hareket serbestisini sınırlamaktan uluslararası hukukta olduğu gibi genel birkaç ilkeyle düzen sağlanabilir, değişen değerlere yetişemeyen yasaların yerini değerleriyle birlikte gelen hakimlerin hükmü alabilir.

Hukukun temel ve ilk amacı olan adaleti sağlamaya yönelmesi gerekliliği

Adalet kavramına hissettiğimiz ihtiyaç ve ona ulaşmak için her ne kadar sonuca gelindiğinde çoktan çekip gitmiş olsa da süreç içindeki sorumluluk duygusu hepimizin içinde her zaman doğru şekilde olmasa da bazen önyargının gerçekleştirilmesine girişse de vardır. *"Adam yargıçlık hastalığına tutulmuş, delisi olmuş bu için. Tek düşüncesi adam yargılamak. Hep yargıçlar arasında, hem de en ön sırada oturmasa kahrından ölecek. Geceleri uyku girmiyor gözüne. Bir an dalsa hemen mahkemede buluyor kendini rüyada."* Belki de tam bu nedenle Aristophanesin Eşekarılarından bu zamana kadar kamusal adalet duygusu kamusal tepkiyle giderilememiştir. Sonuç olarak insanlık tarihinde hukuk, bazen farklı amaçlar için kullanılmış olsa da ilk kez adaleti sağlamak için ortaya çıkarılmıştır. Hukukun bu temel ve ilk amacı olan adaleti sağlamaya yönelmesi ve varlık sebebinden uzaklaşmaması gerekir, kabuğu çatlamış pozitif hukukun içinden filizlenen ruhu yaşıması.

[3] S. Freud. Civilization And Its Discontents, A Doubleday Anchor Book, New York, p. 40.

[4] M. T. Yücel. Hukuk Sosyolojisi, Ankara, 2013, s.303.

Beyin ve Hukukun İşbirliği: Nörohukuk

Stj. Av. İrem Zeynep BAŞOĞLU

İnsan rasyonel bir varlıktır. Davranışlarının sonuçlarını öngörebilir ve o öngörü üzerinden davranışları gerçekleştirme ya da gerçekleştirilmeme konusunda karar alabilme yetisiyle donatılmış durumdadır. İnsan davranışlarının tümünün nöral zeminde bir sebebi vardır; aksi olsa öyle davranmaz ya da hareketsiz kalırdık. Zihin ve davranış arasında kurulan bu ilişkiyi anlamlandırmamızı sağlayacak bilim nörobilimdir.

Nörobilim sinir sisteminin anatomisi, biyokimyası veya moleküler biyolojisi üzerinde faaliyet gösteren özellikle sinir sisteminin davranış ve öğrenmeyle ilişkisini inceleyen çok disiplinli bir bilim dalıdır. Bir diğer adıyla sinir bilim; fiziksel beynin kişinin düşüncelerini, duygularını ve davranışlarını nasıl etkilediğini araştırır. 1980lerden bu yana büyük atılımlar yapıp bilim dünyasının gözdesi haline gelen nörobilim birçok çalışma alanı yaratmış ve diğer bilim alanlarına farklı bakış açıları kazandırmıştır.

Nörobilimin kabul görmesi ve gelişimiyle köklü değişimlere ihtiyaç duyacak, yepyeni dinamikler kazanacak disiplinlerin başında şüphesiz hukuk vardır. Aslında hukuk sistemlerinde eski zamanlardan beri beyin bilimi sayesinde anlamlandırılmış konular mevcuttur. Beyin gelişimini tamamlamamış küçükler ve kısıtlılar için ayrı kurallar öngörülmesi, ayırt etme gücünden yoksun kişilerin tam ehliyetsiz olarak nitelendirilmesi ya da ceza hukukunda suça iten nedenlerin tanımlanması bu sayededir.

Nörohukuk; basit haliyle insan beyni ve hukuk arasındaki bağlantıyı kuran, nörobilimdeki gelişmeler ışığında özgür irade, sorumluluk, yaptırım, niyet, suç ve suçlu gibi kavramlara yeni bakış açıları kazandırmayı amaçlayan bir bilim dalı olarak düşünülebilir. Nörohukuk, nörobilime ait

uygulama ve araştırma faaliyetlerinin yasal olarak nasıl düzenleneceğini ele alır.

Adil bir hukuk sistemi için beyin ve hukuk birlikteliğinin ne kadar yaşamsal olduğunu anlayabilmek için Charles Whitman vakasını inceleyelim:

Charles Whitman 25 yaşında, sosyal ilişkileri iyi, başarılı bir mimarlık öğrencisiydi. İçindeki karşı konulmaz şiddet isteği yüzünden 1966 yılında bir sabah uyanıp eşini ve karısını öldürmüş ve sonrasında Teksas Üniversitesi gözlem kulesine çıkarak 14 genci katletmiş, ardından da Whitman polisler tarafından vurularak öldürülmüştür. Olanlar buraya kadar herkeste cinnet geçiren Whitmanın azılı bir seri katil olduğu izlenimi yaratabilir. Ancak ilk bakışta kimsenin anlam veremediği olay sonrası polisin Whitmanın evinde yaptığı aramalar sonucu kendi el yazısı ile yazdığı notları bulmasıyla durum farklı bir boyut kazanmıştır. Whitman son zamanlarda notlarında şiddetli baş ağrıları çektiğini, içinde önüne geçemediği vahşi dürtüler barındırdığını yazmıştı. Ölümünden sonra yapılan otopsi bilinmeyen gerçekleri gözler önüne serdi. Whitmanın beyninde büyük bir tümör vardı. Gliyoblastom denilen ve beynin korku ve saldırganlık mekanizmalarının düzenlenmesinden sorumlu amigdalyayı sıkıştıran bu tümör; whitmanın kendisiyle ilgili sezgilerini doğruluyordu. Yapılan araştırmalar amigdalasını hasar görenlerin korkusuzluk, duygusal körelme ve aşırı tepki gibi bir dizi belirti gösterdiklerini ortaya koymuştur. Bu durumda bu tümör Whitmanın acımasız cinayetleriyle ilgili duygularımızı değiştiriyor mu?

Bu konuya verilebilecek bir diğer çarpıcı örnek ise İtalya'da uzun yıllar çocuk hastalıkları uzmanı olarak görev yapmış bir doktorun mesleğinin 30. Yılında yaşadıklarıdır. Muayenehanesinde küçük kız çocuklarını taciz etmeye başlaması üzerine

tutuklanan Doktor Domenico Mattiello üzerinde yapılan tetkikler sonucunda prefrontal korteksinde 4cmlik tümör tespit edilmiştir. Yargılanmaya başlayan Matiello'daki davranış değişikliğinin tümörün beyin sapına yaptığı bası nedeniyle ortaya çıktığı kapsamlı raporlarla Pisa Üniversitesi psikiyatristleri tarafından ortaya konulmuştur.

Bu örnekleri ceza hukuku açısından ele alacak olursak gelişmeler modern ceza hukuku temellerinin tamamen değişmesi anlamına gelebilir. Suç için bir manevi unsura ihtiyaç vardır. Kast ve ihmâl olarak nitelenebilen manevi unsur yokluğunda ceza sorumluluğunu doğuracak bir davranıştan bahsedilemez. İnsan davranışlarının tamamının nöral zeminde açıklanan birtakım sebepleri olduğunu ve kişinin dış dünyada meydana getirdiği değişikliklerin bu sebeplerin sonucu olduğunu kabul ettiğimiz noktada bilinçli bir varlıktan söz edemeyeceğimiz için suçun manevi unsuru temelsiz hale gelecektir. Failin bilinçli kişi değil de fiziksel ya da kimyasal birtakım etkenler tarafından belirlenmiş bir beden olduğu ortaya çıkarılırsa cezalandırma işinin anlam ve amacı bütünüyle değişmek zorunda kalacaktır. Dolayısıyla nörobilimin ceza hukukuna en büyük etkisi ödetmeci adalet anlayışını tartışmaya açacak olmasıdır. Belki yeni gelişmeler doğrultusunda cezalandırmaktan çok rehabilite etmenin gerekliliğine kanaat getirilebilir. Örneğin pedofili örneğinde Matiello için yargılama sonunda hapis cezasına hükmetmek mi

yoksa ameliyat önermek mi daha adil bir sisteme hizmet eder?

ABD, 1990'ları 'Beynin Yüzyılı' olarak nitelemiş ve beyin bilimi araştırmalarına büyük fonlar ayırarak beyin görüntüleme teknikleriyle ilgili teknolojik gelişmelere önyak olmuştur. Yalan makinesi olarak bilinen poligraf vücutta terleme, nabız, kan basıncı ve ciltteki elektrik oranlarındaki değişimi ölçerek duruşmada dinlenen tanık veya sanığın ifadelerinin gerçeğe uygunluğunu tespit edebiliyor. Bir başka yöntemde MR aracılığıyla gözbebeğindeki ve beyindeki değişiklikler tespit edilip failin son zihin durumu hakkında fikir sahibi olunabiliyor. Beyin implantları ve beyne yapılan nörocerrahi müdahalelerle insan davranışları gözlemlenip kontrol edilebiliyor. Sinir biliminin gelişimiyle bunların tümü artık mümkün hale gelmiştir.

ABD ve çoğu Avrupa ülkelerinde poligraf sonuçları delil olarak kullanılmıyor. Ancak ABD mahkemelerinde 1990'lardan sonra nörogörüntüleme teknikleriyle ortaya çıkan birtakım bulguların kullanıldığını ve bu bulguların yargı kararlarının konusunu oluşturmaya başladığını görüyoruz. Fakat hala hakimler bu konuda inisiyatif almaktan kaçınıyor hatta avukatların bu yöndeki savunmalarını zaman zaman yok sayıyor. Öyle ki yine yakın zamanda ABD'de yargıçlara nörobilim konulu el kitapları dağıtılmış ve avukatların böyle bir savunmayla karşılarına çıkması durumunda yargıçların nasıl bir tutum sergilemeleri gerektiğiyle

ilgili birtakım eğitim programları planlanmaya başlamıştır.

Nörobilim beyin kimyasında ortaya çıkan çok küçük değişikliklerin çok büyük davranış değişikliklerine neden olabileceğini gösteriyor. Şimdiye kadar tesadüf olarak değerlendirdiğimiz şeylerin yeni yeni bilişsel temelde açıklanabildiğine şahit oluyoruz. Türkiye’de henüz örneğine rastlamamış olsak da savunma tarafının bu nörobilimsel gelişmeleri sanık lehine kullanması zamanla kaçınılmaz hale gelecektir. Mahkeme salonlarında ellerinde müvekkillerinin beyin MR’larını tutan sanık avukatlarının savunma yaptıklarını görebileceğiz.

Nörobilimdeki gelişmeler birçok olayda kişilerin ellerinde olmayan sebeplerle suç işlediğini gösterse de nörohukuk her suçta arkasına sığınabilecek bir bahane olarak da algılanmamalıdır. Nörohukuk bütün suçluların hasta olduğunun kabul edildiği bir sistem yaratmaktan ziyade hukuk uygulayıcılarıyla birlikte çalışarak adil, önleyici ve caydırıcı yöntemler geliştirmeyi amaçlar, nörohukuk bilen hukuk uygulayıcıları yetiştirmenin gerekliliğini savunur. Nörobilim hukuk alanında neyi değiştirebilir, yepyeni bir sistem yaratabilecek dönüştürücü bir etkisi olur mu şimdiden öngörmek güç. Ancak hukuk sistemleri her geçen

gün gelişen beyin bilime ayak uydurmalı, bunlara yönelik hukuki düzenlemelere mesai harcamalıdır.

Yararlanılan Kaynaklar

1. KÜÇÜKTAŞDEMİR, Özgür; Nörohukuk ve Kusur Yeteneğine İlişkin Yeni Yaklaşımlar, IV. Uluslararası Sağlık Hukuku Kongresi, Özyeğin Üniversitesi, 3-4 Mayıs 2018
2. ERÖZDEN, Ozan; Nörobilim ve Ceza Hukuku: Nasıl Bir Gelecek?, Güncel Hukuk, Ocak-Şubat 2019
3. EAGLEMAN, David; The Brain and The Law
4. ŞENGÖL, Zerin; Nörobilim Hukuk Sistemini Altüst Edecek mi?, <http://noroblog.net/2018/12/28/norobilim-hukuk-sistemini-altust-edecek-mi/> , E.T.:28.12.2018
5. GÜZELDERE, Güven; Beyin Bilimleri ile Hukukun Kesiştiği Alan: Nörohukuk, <http://acikradyo.com.tr/acik-bilinc/beyin-bilimleri-ile-hukukun-kesistigi-alan-norohukuk>, E.T.: 10.4.2018
6. <http://herdem.av.tr/tr/beyin-ile-hukuk-arasindaki-bag-norohukuk/> E.T.:1.2.2018

Mesleki Sınav Tartışmalarına Dair Değerlendirme

Stj. Av. Deniz Can AYDIN

Türkiye’de uzun yıllardan itibaren düzenli olarak artan hukuk fakültesi sayısı ve doğa- lında bununla doğru orantılı olarak artış gösteren hukukçu mezun sayısı; bugüne dek “avukatlık sınavı” tartışmalarının belirli aralıklarla gündemimize girmesine vesile oldu.

Bu husus doğrultusunda avukatlık sınavı, kamuoyunda büyük oranda, hızla artan avukat sayısı, “pastanın” bu sayı karşısında yetersizliği ve hukuk fakültelerinin sayısının artması karşısında verdikleri eğitimin/altyapının nitelik olarak asgari gereklilikleri karşılamaması üzerinden tartışıldı. Tali nedenler eklenebilecek olsa da özetle avukatlık sınavına dair tartışmalar, özellikle son yıllarda kontrolsüz olarak artış gösterdiği görülen avukat sayısı, eğitim kalitesi gün geçtikçe tartışma konusu olan hukuk fakülteleri sorunu ve meslek itibarının kaybı karşısında bir “önlem-çıkış yolu” olarak değerlendirildi.

Avukatlık sınavına dair günümüze kadar ortaya konulan bu öneriler; kimi zaman Türkiye Barolar Birliği, kimi zaman Barolar ve kimi zaman Adalet Bakanlığı tarafından gündeme getirilmiştir. Geçmiş yıllarda ortaya konulan taslak metinler, açıklamalar ve girişimler göstermektedir ki; günümüze dek süregelen avukatlık sınavı tartışmalarında izlenecek yöntem açısından teorik/pratik açıdan bir bütünlük bulunmamaktadır.

Yazının niteliği gereği her birine değinmenin mümkün olmadığı açık kaynakların taranması sonucunda, avukatlık sınavı konusunda getirilen önerilerin, günümüze dek genel olarak bir ya da iki aşamalı sınavlar olarak öngörüldüğünü göstermektedir. Genel olarak, 1136 sayılı Avukatlık Kanunu uyarınca avukatlık stajına başlayabilmek için yapılacak sınavda başarı gösterilmesi önerisi tek aşamalı yöntemi ifade ederken hem avukatlık

stajına başlayabilmek hem de staj sonrası avukatlığa kabul edilmek için yapılacak sınavda başarı sağlanmasını öngören öneriler iki aşamalı yöntemleri ifade etmektedir.

Genel itibari ile günümüze dek bu eksenide gelişen öneriler/tartışmalar, 2019 yılı itibari ile başka bir boyut kazanmış durumdadır. Elimizde temel olarak değerlendirme yapmamızı sağlayacak bir taslak metin, açık tartışma ve somut veriler bulunmasa da kamuoyu nezdinde yapılan sınırlı açıklamalardan anlayabildiğimiz kadarı ile yeni bir avukatlık/hukuk fakültesi mezunları için sınav önerisi mevcuttur.^[1] Genel olarak Adalet

[1] Meslek sınavı ilişkin işbu yazı hazırlandıktan sonra, Yargı Reformu Stratejisi Belgesi kamuoyu ile paylaşıldı. Dergimiz yayına hazırlanırken açıklanan bu belge, meslek sınavına ilişkin olarak da açıklamalar getirmektedir. Mesleki sınav sürecine ve içeriğine ilişkin belirsizlikler başta olmak üzere birçok tahlil yazımız kapsamında ele alındığından, belgeyi tamamen ele almak mümkün olmasa da ufak bir not düşmek kaçınılmaz olmuştur.

Anılan belgenin “Amaç 3 – İnsan Kaynaklarının Nitelik ve Niceliğinin Artırılması” bölümünde sınavla ilişkin şu açıklamalar yer almaktadır: “Bugün için avukatlık ve noterlik mesleklerine giriş için bir sınav bulunmamaktadır. Avukatlık için daha önce yapılan düzenlemeden vazgeçilmiştir. Hazırlık sürecinde bu alandaki ihtiyaç başta Türkiye Barolar Birliği ve barolar olmak üzere hukuk fakülteleri ve diğer yargı aktörlerince dile getirilmiştir. Hukuk fakültesi mezunlarının hâkim ve savcı yardımcısı, avukat ve noter olabilmeleri için “Hukuk Mesleklerine Giriş Sınavı”na tâbi tutulmaları bu ihtiyacın giderilmesini sağlayacağı konusunda bir konsensüs oluşmuştur. ÖSYM tarafından yapılacak sınavdan yeterli puan alanlar doğrudan avukatlık stajına başlayabilecek; hâkimlik, savcılık ve noterlik için ayrıca mahsus sınavla girebileceklerdir. Hukuk mesleklerine giriş sınavında başarı sınırı tüm meslekler için aynı olacak şekilde belirlenecektir. Bu sınavda yeterli puan alamayanlar hukuk fakültesi mezunu olarak diğer bütün haklarını koruyacaktır. Hukuk Mesleklerine Giriş Sınavı’nın,

Türkiye Barolar Birliği (TḂ) Başkanı Metin Feyzioğlu, Adalet Bakanlığı ile yargı reformu çalışması içinde olduklarını dile getirerek, şöyle konuştu:

Umut ediyorum nisan ayında Sayın Bakan tüm ayrıntılarını açıklayacak. Yıllardır avukatlık sınavı peşindeydik. Avukatlık sınavı olmayacak ama başka bir şey olacak. Hukuk bitirenlerden avukat, hâkim, savcı veya noter adaylığına başvuracak olanların, aşmaları gereken bir baraj sınavı geliyor. Baraj muhtemelen 70 olacak.”

Hukuk bitirenlere baraj sınavı geliyor

Sınavı geçen kalitede öğrenci yetiştirmeyen hukuk fakültelerinin kontenjanını doldurmaması gerektiğini belirten Feyzioğlu, şunları kaydetti: Sınava girmeyen veya sınavı geemeyenlere de elbette iş bulmak lazım.

Yıllarca polis akademisi öğrencilerine hukuk dersi vermeye çalıştık. Başarılı olmadık, çünkü dünyaya bakış açımız farklı. Dünya bunun yolunu bulmuş. Hukuk fakültesi mezunlarını rütbeli polisliğe yönlendiriyor. Gerçekten özüm oluyor. İlk adımdan itibaren hukuk kurallarını hukukçu gibi bilen bir kişinin iyi bir polislik eğitimi almasından söz ediyorum. Buna Adalet Bakanımız son derece sıcak bakıyor. Bildiğim kadarıyla İçişleri Bakanımız Süleyman Soylu da çok sıcak bakıyor.”

Haber Ekspres
28.03.2019

Bakanlığı nezdinde bakan Abdülhamit Gül ve Türkiye Barolar Birliği Başkanı Metin Feyzioğlu arasında gerçekleşen ve fikir birliği olduğu gözlemlenen sınav konusunda yapılan açıklamalarda, anılan sınavın tam anlamıyla bir avukatlık sınavını ifade etmediği ileri sürülmüştür. Bu sınavın tabiri caiz ise daha genel bir yeterlilik sınavı şeklinde gerçekleşeceği ve aslında avukatlık sınavından ziyade hukuk fakültesi mezunu hukukçuların icra edebileceği bütün meslekleri yapabilmek adına anılan sınavda öngörülen barajı geçmesi yöntemine dayandırıldığı söylenmektedir.

Türkiye Barolar Birliği Başkanı Metin Feyzioğlu, Samsun Adalet Sarayı Konferans salonunda yapılan bir söyleşi esnasında yaptığı açıklamada konuya dair “Yıllardır avukatlık sınavı peşindeydik. Avukatlık sınavı olmayacak ama başka bir şey olacak. Hukuk fakültesini bitirenlerden avukat, hakim, savcı veya noter adaylığına başvuracak olanların, bu mesleklere girişte aşmaları gereken bir baraj sınavı geliyor. Baraj muhtemelen 70 olacak.

düzenlemenin yapıldığı tarihten sonra hukuk fakültelerine giren öğrenciler için uygulanması öngörülmüştür.”

Tamamına burada yer verememekle birlikte, yukarıdaki açıklamayla birlikte belgede yer verilen veriler ve hedefler genel olarak incelendiğinde; yazımızda belirtilen temel kaygılarımızın, düşünce ve eleştirilerimizin gerçekçi olduğu ve de özü itibarıyla kendisini muhafaza ettiği görülmektedir. Keza yazımız kapsamında yer verdiğimiz düşünce ve eleştirilerimizin, belgede yer alan açıklamalar ile birlikte değerlendirilmesi, açıklamalarımızı daha anlaşılır ve nitelikli kılacaktır. Bununla birlikte yazı değerlendirilirken, yazının hazırlandığı esnada ilgili belgenin kamuoyu ile paylaşılmadığı da gözden kaçırılmamalıdır.

Sınavı geçen kalitede öğrenci yetiştirmeyen hukuk fakültelerinin, kontenjanını doldurmaması gerekiyor. Sınava girmeyen veya sınavı geemeyenlere de elbette iş bulmak lazım. Yıllarca polis akademisi öğrencilerine hukuk dersi vermeye çalıştık. Başarılı olmadık, çünkü dünyaya bakış açımız farklı. Dünya bunun yolunu bulmuş. Hukuk fakültesi mezunlarını rütbeli polisliğe yönlendiriyor. Gerçekten özüm oluyor. İlk adımdan itibaren hukuk kurallarını hukukçu gibi bilen bir kişinin iyi bir polislik eğitimi almasından söz ediyorum. Buna Adalet Bakanımız son derece sıcak bakıyor. Bildiğim kadarıyla İçişleri Bakanımız da çok sıcak bakıyor. Cumhurbaşkanımız da sıcak bakarsa, bu işin Avrupa’ya parmak ısırtacak bir proje olarak gelişmesini sağlamak da bizim görevimiz olmalı. Orta vadede ise tüm avukat, hakim ve savcıların Fransa’da olduğu gibi yüksek lisans zorunluluğuna tabi tutulması, Almanya’daki gibi iki devlet sınavından sonra mesleğe başlamaları gerekir.” ifadelerini kullanmıştır.^[2]

Yine Türkiye Barolar Birliği Başkanı Metin Feyzioğlu tarafından, katılım gösterdiği Kayseri Barosu ruhsat töreninde konuya ilişkin olarak “Her sözü-müzü arpıtanlara tane tane anlatmak istiyorum. şu anda 25 bin stajyer avukatımız var. Hukuk fakültelerinde 70 bin öğrenci var. 120 bin avukata ulaştık. Bu sayı artışı ile bu meslek sürdürülebilir değildir. Romantik yaklaşımlarınızı vestiyere asıp, dünyanın gerçeğine dönünüz. Hukuk fakültelerinin kalitesinin artması, evlatlarımızın 21’inci yüzyıl dünyasında rekabete hazır yetişebilmesi için kaliteli eğitim istiyoruz. Anne ve babalar evlatlarını kaliteli eğitim

[2] <http://www.hurriyet.com.tr/egitim/hukuk-fakultesi-mezunlarına-baraj-sınavı-geliyor-41163411>

alabilsinler diye yetiştirdiler. 3 hocası olan, derslere uçakla gelen, 1 saat şehirlerde kalıp ders veren fakültelerde diploma alsın diye yetiştirmediler. Vatana millete hayırlı hukukçular olsun diye yetiştirdiler. O zaman devletimizin de bir görevi vardır. El birliği ile hukuk fakültelerinin kalitesi artırılmalıdır” ifadelerini kullandı. Sınavın yerinde bir karar olduğunu da savunan Feyzioğlu, “Derhal sınav çıkarılmalıdır. Anlamak istemeyenler bunu avukatlık sınavı gibi görüp, ‘Avukatlık sınavını devlet mi yapacak?’ diyorlar. Anlamak istemeyenler için bir daha Kayseri’den tekrarlıyorum. Hukuk fakültesini bitirip, avukatlığa, hakimliğe, savcılığa, noterliğe müracaat edecek tüm mezunların gireceği bir sınavdan söz ediyorum. Avukatlık sınavından bahsetmiyorum. Avukatlık stajına müracaat etmeden önce devletin yaptığı bitirme sınavından asgari bir puanı aldığını belgelemekten, mülakatsız bir yazılı sınavdan söz ediyorum. Böylelikle tüm hukuk fakültelerinin asgari kaliteye ulaşabileceğini düşünüyorum” açıklaması yapılmıştır.^[3]

Konuya dair açıklamalarda bulunan Adalet Bakanı Abdülhamit Gül ise “Çok önemli adliye binaları ve hizmetler yaptık. Nicelik olarak artırdık. Artık, nitelik olarak bir atılım yapıyoruz. Meslek öncesi ve meslek içi eğitime önem veriyoruz. Savunma hususunun eksik gitmesinin önüne geçiyoruz. Yakın zamanda açıklayacağımız reform paketimiz var. Örneğin, avukatlık sınavı getiriyoruz. Fakülteden mezun olunca, hemen avukatlık yapmak mümkün olmayacak. Bu sınav gelince ne olacak, fakültelerde eğitimin kalitesi artacak. Bu sınavı ÖSYM yapacak.

Şu anda fakültelerde olan öğrencileri kapsayacak. Çünkü onlar, fakülteye girerken bu sınav gündem de yoktu. Bundan sonra tercih edenleri kapsayacak. Niteliği arttırmak için farklı uygulamaları da devreye sokacağız. Yakın bir zamanda bunları da kamuoyu ile paylaşacağız.” ifadelerini kullanmıştır.^[4]

Konuya dair açıklamalar göstermektedir ki; genel itibarı ile getirilecek sınav hakkında Adalet Bakanı ve Türkiye Barolar Birliği Başkanı arasında fikir birliği mevcuttur. Sınav dair daha detaylı verilerin var olup olmadığı yahut detaylar üzerinde tartışma/ anlaşma hali olup olmadığı tam olarak bilinmese de yazımızda genel olarak yukarıda aktarılan açıklamalar ve geçmiş tecrübeler ışığında bir değerlendirmede bulunma zorunluluğu mevcuttur.

Öncelikle ifade etmek gerekir ki, mesleki sınav konusuna ilişkin çalışmaların ve bir bütün olarak sürecin daha şeffaf ve katılımcı olarak sürdürülmesi gerekir:

Niteliğinin avukatlık sınavı olmayacağı yapılan kısıtlı açıklamalar neticesinde defalarca ifade edilen mesleki sınavın; niteliği, kapsamı, uygulama zamanı ve alanı başta olmak üzere ne şekilde gerçekleşeceğine dair bilgiler oldukça sınırlı durumda bulunmaktadır. Genel itibarıyla TBB ve Adalet Bakanlığı özelinde gerçekleşen görüşmeler/sınırlı açıklamalar neticesinde şekillendiği görülen sınav meselesinin, uygulama alanı gözetildiğinde başta

[3] <http://www.hurriyet.com.tr/yerel-haberler/kayseri/feyzioglu-tum-hukuk-fakultesi-mezunlarinin-gir-41004256>

[4] <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/bakan-gul-2019un-yargiya-guven-yili-olmasini-hedefliyoruz-41132659>

Hürriyet 18.04.2019
“Antalya’da Avukatlar Sessiz
Yürüyüşte”

Adalet Bakanı Abdulhamit Gül, "Mesleki yeterlikle hukuki yeterlilik sınavı düşünüyoruz. Hukuk fakültesinden mezun olan birisi noter, avukat, hakim, savcı, noter yardımcısı ne olacaksa önce bir hukuki yeterlilik sınavına girecek" dedi.

Düzenlemeyle ilgili çalışmalarını takip ettiğini açıklayan Gül, hakim ve savcı yardımcılığında belirli bir süre öngördüklerini, bu süreçte teori ve pratiğin kazandırılmasının amaçlandığını ifade etti.

"KAMUOYUNDA BÜYÜK DESTEK GÖRDÜK"

Adalet Bakanı Gül, üzerinde çalışılan sistem ile ilgili şu bilgileri paylaştı:

"Mesleki yeterlikle hukuki yeterlilik sınavı düşünüyoruz. Hukuk fakültesinden mezun olan birisi noter, avukat, hakim, savcı, noter yardımcısı ne olacaksa önce bir hukuki yeterlilik sınavına girecek, bu sınavı geçtikten sonra diğer alanlarda, hangi mesleği düşünüyorsa o sınava girecek. Bunun da mesleğin kalitesini artıracığını düşünüyoruz. Strateji belgemizle beraber bu konuda da önerileri alıyoruz. Kamuoyunda da büyük destek gördük. Bunun yarığıya güveni ve kaliteyi artıracığına inanıyoruz."

Kurumları olarak gelişmeleri yakından takip etmekteyiz ve Türkiye'de ilk kez açılacak avukatlık kursu için çalışmalarımızı gerçekleştirmekteyiz.

Meslek sınavının getirileceği kesinleşmeden sınava yönelik kurs açılacağına dair bir kurumun reklamı.

avukatlar, stajyer avukatlar, hukuk fakültesi öğrencileri, akademisyen ve her alandan hukukçuların fikir ve görüşlerine açık bir tartışma ortamının ürünü olması gerektiği açıktır.

İlgili çalışmanın, direkt olarak mesleki alanda yaratacağı değişim ve dönüşümün ciddi niteliği gözetildiğinde; özelde avukat ve stajyer avukatların, genel itibarı ile baroların, bu süreçte aktif bir şekilde fikir ve görüş belirtebilecek şekilde süreç dâhil olması/dâhil edilmesi gerekmektedir. Yine sınav çalışmasının sebeplerinden birisi olarak gösterilen ve verdikleri eğitimin kalitesine olumlu katkı sunacağı belirtilen hukuk fakültelerinin de akademisyenler /öğrenciler nezdinde ilgili çalışmalara dâhil edilmesi gerekmektedir. Yine mesleki sınavın muhatabı olacağı öngörülen hâkim, savcı ve noterlerin; Adalet Bakanlığı yanında ayrıca ve açıkça sürece açık tartışma yürütecek şekilde dâhil olması gerektiği açıktır.

Özetle ifade etmek gerekirse; mesleki açıdan hukukçuların ortak bir şekilde muhatap olacağı sınav çalışmasının, öncelikle demokratik bir tartışma kültürünün esas alınması neticesinde bütün hukukçular ile açık bir çalışma süreci şeklinde yürütülmesi gerekmektedir. Hukukçuların sürdürdükleri meslekler itibarıyla sahada buldukları gözetildiğinde, her birinin fikir, görüş ve gözlemlerini sunmadığı/tartışma fırsatı bulmadığı bir sınav çalışmasının; mevcut sorunların net bir şekilde tespit edilememesi, dolayısıyla gerçekçi

bir çözüm üretilmemesi sonucuna yol açacağı açıktır.

Yukarıdaki açıklamalarda da görüldüğü üzere sınav çalışmasına ilişkin süreç, Adalet Bakanlığı ile TBB arasında gerçekleşen ve katılımcı bir açık tartışma - fikir sürecinden (bazı barolar tarafından gerçekleştirilmiş birtakım istisnai görüşmeler hariç) büyük oranda uzak olduğu görülen görüşmeler neticesinde ilerlemektedir. Bu sürecin, usulen aktardığımız eleştirilerin konusu olan hususlardan noksan şekilde ilerletilmesi, sorunların çözümü noktasında getirilmesi planlanan çözümlerin en baştan yeterli olmama ihtimaline işaret etmektedir.

Hukuk fakültelerinde verilen eğitimin niteliği ve altyapısının kuvvetlendirilmesi için gerekli çözüm mesleki sınav mıdır?

Mesleki sınav tartışmasına ilişkin gerek TBB Başkanı Feyzioğlu gerekse Adalet Bakanı Abdülhamit Gül tarafından yapılan açıklamalarda; mesleki sınavın getirilmek istenmesindeki temel kaygılardan bir tanesi de hukuk fakültelerinde verilen eğitimin niteliğini yükseltmek, altyapısını kuvvetlendirmek olarak dile getirilmektedir.

Bu noktada tartışmanın düğümlendiği nokta, Türkiye Cumhuriyeti'nde hukuk eğitimi veren fakültelerin eğitim kalitesinin sınav neticesinde yükselme ihtimali bulunup bulunmadığı olmaktadır. Kaba haliyle değerlendirilirse, verdiği eğitimin

niteliği gereği başarılı olmadığı varsayılan bir hukuk fakültesinden mezun olan hukukçuların; yapılacak sınav neticesinde bireysel nitelikleri sonucu bir kısmının başarılı, büyük bir kısmının ise başarısız olması ihtimali, fakülte eğitimi nezdinde anlamlı bir veri ifade etmeyecektir. En nihayetinde hukuk fakültesi mezunlarından bir kısmı bir şekilde başarılı, bir kısmı ise başarısız olsa da mevcut fakültenin varlığı fiilen aynı şekliyle sürmeye devam edecektir.

Önemli olan verdiği eğitimin niteliği kaliteli olarak kabul edilmeyen bir fakültenin varlığının hiç olmaması mıdır, yoksa böyle bir fakülte dahi olsa içerisinden başarılı insanların filtrelenerek ayrılmasını sağlamaya yönelik bir sınavın varlığı mı?

Keza bir hukuk fakültesi tarafından verilen eğitimin niteliği yahut başarılı olup olmadığının değerlendirilmesi hususu; mesleki sınav olarak adlandırılacak merkezi/tek tip bir sınavın sonuçları neticesinde objektif açıdan değerlendirilemeyecektir. Hukukçuların sürdürdükleri mesleğin niteliği gereği sahip oldukları bireysel yetenekler ve özellikler can alıcı önemde olduğundan; bunların yazılı bir sınav neticesinde ölçülemeyeceği açıktır.

Dolayısıyla hukukçuların sürdürdükleri mesleklerin, büyük oranda pratik alanda karşılık bulması ve ciddi bir muhakeme yeteneği gerektirdiği düşünüldüğünde; merkezi olarak yapılmış bulunan bir sınavın, hukuk fakültelerinde verilmiş olan eğitimin niteliği ve altyapısına dair sağlıklı bir veriyi işaret etmesi mümkün görünmemektedir. Muhakeme yeteneğinin, kaba haliyle her somut olay karşısında farklı bir yaratıcı düşünceyi gerektirdiği hususu gözetildiğinde; çok şıklı test olduğunu tahmin ettiğimiz bir sınav neticesinde kişinin hukuk kavrayışını ölçülenmesi ideasının makul olmadığı açıktır. Sınavın, hukuk fakülteleri nezdinde verilen bilgilerin kişi nezdinde varlığını test etme amacı gütmesi doğal olsa da; aynı zamanda bilginin tespiti akabinde mevcut uyumsuzluğa uygulanması da gerekmektedir. Sınavın bu bakımdan yetersiz kalacağı açıktır.

Fakültelerin eğitim kalitesinin yükseltilmesi açısından lokal olarak çözüm getirme ihtimali dahi tartışmalı olan sınav meselesi yerine; daha genel ve kapsayıcı çözümlerin tartışılması gerektiği açıktır. Türkiye Cumhuriyeti'nde verilen eğitimin- özel olarak ise hukuk fakültelerinde verilecek olan eğitimin- niteliğinin yükseltilmesi, temel olarak

üniversitelerin özerkliğinin kuvvetlendirilmesi, bilimsel eğitimin koşullarının sağlanması ve üniversitelerde özgür düşünce ortamının yaratılması ile mümkün olacaktır.^[5]

Türkiye'de hâlihazırda 84 adet hukuk fakültesi^[6] ve bu sayı oranında oldukça fazla hukuk öğrencisi olduğu; bunun sonucu olarak da ciddi bir altyapı sorunu mevcut olduğu açıktır. Ancak bugün hukuk fakülteleri özelinde ulaşılmak istenen amaç için yapılması gereken, bu hususu sağlamak için tek başına sınav talep etmek değil; yukarıda sayılan koşulların sağlanması için gerekli girişimlerin gösterilmesi gerekliliğidir. Tek başına mesleki sınav ile hukuk fakültelerinin verdiği eğitimin niteliğinin ve altyapısının yükseltilmesi amacı gerçekçi olmayıp; ancak bilimsel, demokratik, parasız ve özgür düşünce temeline dayanan eğitimin /bilimin kuvvetlendirilmesinin yanında talep edildiğinde gerçekçi bir anlam taşıyacaktır.

Bu hususların sağlanması dahi tek başına yeterli olmayıp; hukuk fakültesi mezunlarının akademik niteliklerinin yükseltilmesi, fakülte sayısının kontrol altına alınması ve en nihayetinde az olup öz niteliğe haiz eğitim odaklarının yaratılması gereklidir.

Getirilmesi düşünülen sınavın; eğitimin piyasalaşması başlığı altında tartışılması gereken sonuçları mevcuttur

Türkiye Cumhuriyeti'nde hemen hemen icra edilen her türlü merkezi sınav, otomatik olarak ayrı bir kurs, dersane, etüt merkezi ya da özel olarak alınan derslere mahkûm olmayı akla getirmektedir. Türkiye'de mevcut eğitim politikaları, sonuç olarak her alanda sınav odaklı bir program teşkil ettiğinden; bu alanda ciddi bir piyasalaşmayı, insanların bu piyasaya mecbur bırakılmasını beraberinde getirmektedir.

[5] *Dergimiz yayına hazırlandığı esnada kamuoyuna açıklanan Yargı Reformu Stratejisi Belgesi'nin Hedef 3-1 bölümünde "Hukuk eğitiminin niteliğinin artırılması için yeni bir model oluşturulması" başlıklı bir kısım mevcuttur. İlgili başlık altında, eğitim niteliğinin artırılmasına ilişkin hayata geçirilecek altı adet faaliyetten bahsedilse de; bu hususlara ilişkin detaylı bir açıklama mevcut olmadığından eleştirilerimizin büyük oranda geçerliliğini koruduğu kanaatindeyiz.*

[6] <http://hukuk.sdu.edu.tr/tr/baglanti/diger-hukuk-fakulteleri-1665s.html>

Hukukçular nezdinde örnek vermek gerekirse; bu durumun en somut örneği hâkim ve savcılık sınavlarına hazırlık adına açılan kurslardır. Diğer alanlarda olduğu gibi burada da kurslar arasında rekabet hâkim olduğu gibi; birçok konu anlatımı ve soru bankası kitabı yüksek ücretler karşılığında satın alınmaktadır.

Mesleki sınavın gelmesi ile birlikte bu kursların formatı, kuvvet ile muhtemel olarak hâkim-savcı-avukat-noterlik sınavı halini alacak; mesleki sınav kursları haline dönüşecektir. Mevcut kursların sayısı karşısında, hukuk fakültesinden mezun olan öğrenci sayısı düşünüldüğünde oldukça fazla sayıda yeni kurs da açılacak olup; mesleki sınav neticesinde oluşacak kurslar kar payı oldukça yüksek olan yeni bir pazar alanı yaratacaktır. Yeni basılı yayınların ortaya çıkması apayrı bir kazanç alanı oluşturacağı gibi, kurs fiyatlarının mevcut halinden daha da yüksek olacağı da açıktır.

Yine Türkiye Cumhuriyeti'nde ücretli eğitim veren vakıf üniversiteleri bünyesinde yer alan hukuk fakültesi sayısının oldukça fazla olduğu düşünüldüğünde; vakıf üniversiteleri nezdinde de yeni bir piyasalaşma sürecinin söz konusu olacağı düşünülebilir. Keza üniversite sınavlarının akabinde gerçekleşen tercih dönemlerinde, tercih edilmek adına yarış içerisinde olan vakıf üniversiteleri için yeni bir ölçüt daha söz konusu olacaktır. Yapılacak reklamlarda hukuk fakültesi nezdinde, mesleki sınav başarı oranları ortaya konulacak; fakültelerinden mezun öğrencilerin ne kadarlık kısmının mesleki sınavı başarıyla geçtiğinden bahisle doğru tercihin kendileri olduğu ileri sürülecektir. Vakıf üniversitelerinin eğitim ücretleri de düşünüldüğünde, mesleki sınavda başarı oranının artışı ile doğru orantılı olarak ücretlerin de fahiş fiyatlarda olacağı öngörülebilir bir veridir.

Sonuç itibarıyla Türkiye'nin sosyo-ekonomik gerçekleri düşünüldüğünde, sınava girecek insanlar nezdinde yeni bir ekonomik adaletsizlik alanı oluşma ihtimalinin yüksek olduğu açıktır.

Şirketleşme, yeni bir işçileşme süreci ihtimali ve henüz yüzleşme yapılamamış işçi avukatlar gerçeği karşısında mesleki sınav ne ifade etmektedir?

Bilindiği üzere günümüzdeki güncel tartışmaya kadar süregelen süreç içerisinde, avukatlık kanunu

nezdinde önerilen değişiklikler içerisinde^[7] avukatlık şirketleri de tartışılmaktadır. Mesleğin ruhu ve duruşunun daha da büyük bir ciddiyet ile savunulması, piyasalaşmaktan ziyade savunma makamının temel ilkelerine sarılmanın gerekli olduğu bir süreçte, izaha muhtaç olan bu düzenleme önerisi; meslek sınavı neticesinde daha kritik sonuçlara yol açabilecektir.

Hâlihazırda patronları tarafından ciddi bir emek sömürüsü döngüsü içerisinde çalıştırılan işçi avukatların, gerek barolar gerek ise bir bütün olarak meslektaşlar nezdinde varlıkları ile yüzleşme yapılamamış oldukça büyük bir kitleyi ifade ettiği gerçektir. (Bu konuda daha detaylı bilgi için: *İnkar Edilen Gerçek: İşçi Avukatlık – Av. Yıldırım Çivgin*^[8])

Güncel durum itibarı ile bile, ne yürürlükteki mevzuat hükümlerinin ne de uygulamanın, işçi avukatlar sorununa karşılık bir çözüm yahut güvence ihtimali dahi sağlamadığı bir gerçektir. İşçi avukatlık gerçeği yanında, mevcut sınav düzenlemesinin yürürlüğe girmesiyle yeni bir sorun daha ortaya çıkacaktır. Bu sorun, şirketleşen yeni tip bir avukatlık hizmeti ve bu avukatlık faaliyetinin hizmetinde ucuz iş gücü olarak yer almaya mecbur bırakılacak hukukçulardır. Bu sorun, mevcut meslek sınavını başarı ile tamamlayamayacak hukukçuların hangi sıfatı haiz olacağına dairdir.

Bu soruya ilk yanıt, yukarıdaki açıklamalarda da görüldüğü üzere TBB Başkanı Metin Fezyioğlu tarafından, sınava girmeyen yahut geçemeyen hukukçuların rütbeli polisliğe yönlendirilebileceği şeklinde verilmiştir. Sınavdan başarılı olmayan meslektaşlarımızın kolluk personeli olmasına dönük olarak bir mecburiyet, hak verilir ki hukuk fakültesi mezunu bir birey için makul bir sonucu ifade etmemektedir. En nihayetinde hukuk fakültelerinin amacı kolluk personeli yetiştirmek olmayıp; Türkiye Cumhuriyeti'nde kolluk personeli sayısı düşünüldüğünde böyle bir ihtiyaç olmadığı da aşikârdır. Kolluk personelinin hukuk bilgisine sahip, yetkin personeller halini alması ise, mesleki sınav neticesinde başarılı olamadığı için kolluk personeli olmak mecburiyetinde bırakılan meslektaşların görevi değil; bu konuda gerekli çalışmaları

[7] <http://www.kgm.adalet.gov.tr/DUYURULAR/AVUKATLIK%20KANUNU%20TASLA%4%9EI.pdf>

[8] <http://www toplumsal hukuk.net/inkar-edilen-gercek-isci-avukatlik-av-yildiray-civgin.html>

yapması gereken makamların olmalıdır.

Bu soruya serbest bir çağırışım neticesinde yanıt vermek ister isek; işçi avukatlar yanında emek sömürüsü döngüsüne dâhil edilecek taze bir hukuk mezunu "ara form – yeni grup" oluşacağını söyleyebiliriz. Mesleki sınavdan başarılı olamadığı için tam anlamı ile sınav sonucunda hak kazanılacak mesleki faaliyeti sürdürmeye haiz sığta sahip olamayan hukukçular; patronlar tarafından yeni bir ucuz işgücü olarak değerdendirilecektir. Sınavdan başarı sağlayamadığı için adeta bu ucuz işgücü değerdendirmesinin süjesi olmaya mecbur bırakılan hukukçular; emek sömürüsü kapsamında patronlar yanında, meslek kapsamı ile bağdaşmayan her türlü iş ve faaliyeti yapmak durumunda kalacaktır. Bunun sonucunda ise yeri geldiğinde bir icra kâtibi, yeri geldiğinde ise büro (yahut avukatlık şirketi) sekreteri, yeri geldiğinde bir stajyer avukat ya da avukat faaliyeti kendisinden bekle-necek; mecbur bırakıldığı durum karşısında gerek ekonomik olarak gerekse sosyal açıdan patronuna bağımlı bir pozisyonda yer alacaktır.

Sonuç itibari ile sınavdan başarılı olamayan hukukçular, yeni bir kalifiye personel görevi ifa edecek; ancak mesleki açıdan görev tanımları herhangi bir güvenceyi dahi talep edemeyecek bir pozisyonda olacaktır. Aynı zamanda avukatlık şirketleri olarak adlandırılan, sermaye gerçeğinin mevzuat kapsamında "meşrulaştığı" bir meslek düzeni içerisinde; tahminlerimizin oldukça iyimser olduğu ihtimalini de göz ardı edemeyiz.

Sonuç olarak "Avukat" sıfatını haiz işçi avukat meslektaşlarımızın bir bütün olarak mesleki yaşantısında içerisinde bulunduğu gerçekler göz önünde tutulduğunda; avukat, hâkim-savcı yahut noter sıfatını haiz olmayan bu grubun, emek sömürüsü zinciri içerisinde alacağı yere dair acı tahmin, gerçek dışı gözükmemektedir.

Avukatlıkta meslek itibarının kaybı ve kaybedilen itibarın kazanılması hususlarının çözümlü tek başına mesleki sınav mıdır?

24 Ocak 1977'te Madrid'te dört işçi avukatının katledilmesinin ardından, 24 Ocak tarihi Tehlike-deki Avukatlar Günü olarak anılıyor. 2019 yılında ise 24 Ocak Tehlikedeki Avukatlar Günü ise Türkiye'deki avukatlara ithaf edildi. Bu bilgi oldukça kısa olsa da başlıkta sorulan soruya yönelik ciddi bir cevabı da içermektedir.

Avukatların adliye koridorlarında, karakollarda, cezaevlerinde ve bir bütün olarak yurdun dört bir köşesinde fiilen saldırıya uğradığı; mesleki faaliyetleri neticesinde soruşturma/kovuşturma tehdidi altında kaldığı süreçler yaşanmaktadır. Bir avukatın mesleki faaliyetleri neticesinde, yukarıda genel olarak saymakla yetindiğimiz badireleri yaşaması hususu, avukatlık mesleğinin itibarının meslek sınavının yokluğu ile kaybedildiği; meslek sınavının varlığı ile kazanılamayacağı kadar ciddi bir sorunu ifade ettiğini göstermektedir. Unutulmamalıdır ki, avukatlık mesleğinin itibarı yalnızca "maddi" kaygılardan ibaret olmayıp; sürdürdüğü mesleğin niteliği gereği bir bütün olarak değerlendirilmelidir.

HEDEF 3.2

Hukuk alanındaki mesleklerle giriş sisteminde yeni bir model getirilecektir.

FAALİYETLER

- Hukuk fakültesi mezunlarının hâkim-savcı yardımcısı, noter yardımcısı olabilmeleri ve avukatlık stajına başlayabilmeleri için "Hukuk Mesleklerine Giriş Sınavı" getirilecektir.
- Hukuk Mesleklerine Giriş Sınavı'nda başarılı olanların hâkim ve savcı yardımcılığı ile noter yardımcılığına mahsus sınavlara girebilmeleri sağlanacaktır.

Meslek itibarının bir bütün olarak sağlanması konusunda, hukuki uyumsuzlıklardan oluşan bir pastadan daha fazla avukat yerine daha az avukatın pay alması; yalnızca maddi bir veri ifade edecektir. Avukatların sürdürdüğü mesleki faaliyet gereği temel güvencelerinin saldırı altında olması hususu değişmediği müddetçe, mesleki sınav neticesinde arttırılması planlanan meslek itibarının maddi bir veriden öteye geçemeyeceği aşikârdır.

Bu veriler ışığında Türkiye Cumhuriyeti'nde avukatlık mesleğinin itibarı konusunda temel problem; yalnızca mesleki sınav neticesinde daha az ve nitelikli avukatın olması ile sınırlı görülmez. Türkiye'de avukatlık mesleğinin itibarı, savunma makamının bir bütün olarak ağır bir süreç içerisinde geçmesidir. Burada da aranması gereken çıkış noktası tek başına bir mesleki sınav değil; daha fazla adalet, demokrasi ve hukuk talebidir. Savunma, ne zaman demokratik bir düzen içerisinde hak ettiği yeri alır ise; avukatlık mesleğinin maddi itibarı o zaman tartışılmaya hazırdır. Bu husus gözetilmeksizin yapılan tartışmalar, bir bütün olarak afaki kalacaktır.

Sonuç Olarak

Türkiye Cumhuriyeti'nde hukukçuların ve özetinde avukatların kronik bir şekilde yaşadığı birçok problem bulunmaktadır.

Avukatlık sınavı tartışması yapılırken yalnızca bir kısmı ortaya konulan bu sorunların teşhisi eksik yapıldığı gibi; "altın değerinde" bir çözüm yöntemi olarak tek başına avukatlık sınavı ileri sürülmek ile de sorun baştan yanlış bir çözüme maruz bırakılmaktadır.

Meslek sınavı, yukarıda başlıkları ile saydığımız sorunların çözümü olmayıp; ancak bu sorunların çözümü neticesinde ulaşılmış bulunan noktada tartışılabilir bir hususu işaret etmektedir.

- Daha katılımcı-demokratik ve şeffaf bir tartışma süreci yürütülmeden,
- Hukuk düzenleri ile mukayeseli olarak karşılaştırma yapılarak en çağdaş yönteme ulaşmayı amaç edinmeden,
- Türkiye'de üniversiteler nezdinde verilen eğitimin kalitesi ve niteliğinin artması için eşit, parasız, bilimsel ve özgürlükçü bir eğitim talebini yükseltmeden,
- Özgür akademinin koşullarını sağlamadan,
- Eğitimin piyasalaşması ve Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyo-ekonomik gerçekleri tartışma konusu yapılmaksızın çözümler üretmeye çalışarak,
- Avukatlık mesleğinin ticarileşmesi gerçeği karşısında savunmanlığın, meslek onurunun ve ilkelerinin açık bir şekilde savunulmasına öncülük etmeden,
- İşçi avukatlık gerçeği ile yüzleşmeden,
- Sonuç olarak meslek itibarının kaybı ve mesleğin kaybolan itibarının kazanılmasını, daha fazla demokrasi ve adalet talep etmeksizin aramaya çalışarak,
- Emek-sermaye çelişkisi ile yüzleşmeden

Meslek sınavı yahut avukatlık sınavının tartışılması mümkün olmamalıdır. Mümkün olmadığı gibi gerçekçi değildir ve olmayacaktır.

Ne zaman ki bu hususların çözümü konusunda gerçek bir yüzleşme ve gayret neticesinde çözüm elde edilir; o zaman gerçek çözümlerin sağlanması yanında avukatlık sınavı tali bir destekleyici görevi görebilecektir. Bu bakımdan mesleki sınav, altın değerinde bir çözüm ve bütün sorunların esas çözümleyicisi niteliğini haiz değildir.

TBB Verilerine Göre Barolara Kayıtlı Toplam Avukat Sayıları	
31.12.2018	116.779
31.12.2017	106.496
31.12.2016	100.461
31.12.2015	93.573
31.12.2014	86.981

Avukatlık Stajının Tarihçesi

Mustafa TÜRKMEN*

Giriş

Avukatlık sınavının yeniden gündeme gelmesi üzerine bir stajyer olarak stajın nasıl olması gerektiğine karar verilebilmesi için öncelikle geçmişten günümüze stajın mevzuatta nasıl düzenlendiğini incelemek istedim.

İnceleme, genel itibarıyla yasal düzenlemeler, kanun tasarı ve teklifleri, gerekçeleri, TBMM Komisyon raporları ve Genel Kurul görüşmeleri, yönetmelikler ve Anayasa Mahkemesi kararlarını kapsamaktadır. Yazıda yer verilen bilgiler, TBMM ve Resmi Gazetenin internet adreslerine dayanmaktadır.^[1] Doğası gereği mevzuata dayalı bir yazı olması sıkıcı bulunabilecek olmakla birlikte, kanunların yasalaşma sürecinde TBMM görüşmelerinde ve kanun gerekçelerinde ilginç gördüğüm hususlara da bir nebze sıklığı giderebilme adına yer vermeye çalıştım. Umarım başarılı olmuşumdur.

Çalışmayı dönemler ve dönemleri de kanunların çıkarılış tarihlerine göre belirledim.

Cumhuriyet Öncesi Dönem

Konumuz avukatlık stajı olsa da Cumhuriyet öncesi dönemde avukatlık tarihinden de söz etmenin faydalı olacağını düşünüyorum. Cumhuriyet öncesi dönem avukatlığın başlangıcı ve gelişiminin güzel ve net bir özetinin 1969 yılında çıkartılan ve halen yürürlükte bulunan 1136 sayılı Kanunun Cumhuriyet Senatosundaki görüşmelerinde yer almaktadır. Cumhuriyet Senatosunun 18.03.1969 tarihli toplantısında, Kanunu inceleyip rapor

sunmak üzere oluşturulan Geçici Komisyonun sözcüsü İstanbul Senatörü Ekrem ÖZDEN Senatoda; *“Türkiyemizde Tanzimattan evvel, avukatlık isminde bir meslek yoktu. Dâvavekili adında bâzı kimseler mahkemeye girerlerdi. Ve bunlar hiçbir kayda tabi değillerdi. Tanzimat Hattı Hümayunu ve Islahat Fermanında, ceza hukuku ve ticaret mevzuatlarında kanunların Garptan alınacağı belirtilmiş ve Mecelle Komisyonunun 1869 tarihli mazbatası ile yürürlüğe konulan ve 57 yıl tatbik edilen o zamanın Medeni Kanunundan sonra, Arazi Kanunnamesi, Ticaret ve Ceza ve Usul kanunları meriyete girdikten sonra, dâvavekilliği önemli bir meslek haline gelmiştir. O zamanki Ceza Kanunnamesinde ilk defa, dâva vekilliğinden bahs olunmuştur. Usulü Muhakematı Cezaiye Kanunu Muvakkatinin 249 ncu maddesi ile müdafaaya hususi bir ehemmiyet verilmiş ve sanıklara müdafaasında yardım etmek üzere bir vekil seçmesi ve bu vekilin seçilemediği takdirde mahkemenin re’sen bir vekil seçmesi hükmü kabul edilmiştir.*

İlk defa avukatlık meslekinin düzenlenmesi, 13 Ağustos 1873 tarihli bir kararname ile olmuştur. Dâvavekilliği bu kararname ile bir nizama sokulmuştur. Bu kararnamenin ilk cümlesi çok calibi dikkattir; mahkemelerde dâva vekâleti, her Devletle, bir sınıfı mutebeye mahsustur, diye başlamış ve bunlara, Hükümet ve ahali nazarında hürmetle riayet olunur, denmiştir. Bu sözlerle daha o zaman bu mesleğin Türkiye’deki kıymeti ve ehemmiyeti resmen ilân edilmiş olmaktadır.

Bu meslek erbabının yetiştirilmesi lüzum ve ehemmiyeti, meydana çıktığından Türkiye’de ilk fakülte olmak üzere Sultan Aziz’in emri ile 1875 yılında Galatasaray Lisesinde, Mektebi Sultaniye merhut^[2]

* 20.05.2019 tarihinde avukatlık stajını tamamlamıştır.

[1] Metinde atıf yapılan Kanunların tasarı ve teklif metinlerine, gerekçelerine, komisyon raporları ve genel kurul tutanaklarına, https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/kanunlar_erisim, Giriş internet adresinden kanun numaraları girilmek suretiyle ulaşılabilir.

[2] Tutanakta “merhut” olarak geçmekte, bu kelimenin anlamını bulamadığım için bağlı anlamına gelen “merbut” olduğunu düşünüyorum.

28 Haziran 1938 Akşam Gazetesi

«Durusu Âliye»^[3] tabiriyle Hukuk Fakültesinin temeli atılmıştır. Roma hukuku, ticaret hukuku, ceza hukuku, idare hukuku, mecelle ve mantık dersleri ile tedrisata başlayan bu yüksek öğretim müessesesinde derslere Fransızca olarak devam edilmiştir. Daha sonra 1880 yılında Hukuk Mektebi açılmış ve mezun olanlara bir senelik stajdan sonra dâva vekâleti ruhsatnamesi verilmiştir. Türkiye'nin ilk barosu 1876 tarihinde Muhakimi Nizamiye, dâvavekilleri hakkındaki Nizamname ile vücut bulmuş ve dâvavekilleri buraya bağlanmıştır.

Sayın avukat merhum Ali Haydar Özkent'in dediği gibi; Türk avukatlığının ve barolarının tarihinde bu Nizamname öyle bir basamaktır ki, millî iradenin avukatlığı yükselttiği tepeye bu basamaktan çıkılmış ve Türk baroları geniş hürriyet ve istiklâl ufkunda yine bu Nizamnamenin yarattığı kanatlarla uçabilmiştir.

Bu Nizamnameye göre İstanbul Barosu 24.3.1878 tarihinde ilk genel kurul toplantısını yapmış ve fiilen işe başlamıştır. Büyük mücadelelerden sonra baronun adli teşkilâtın bir parçası olduğu (1309) 1893 yılında kabul edilmiş ve İstanbul Barosu, adliye binasına yerleşmiştir. Meşrutiyetin ilânından evvel dâvavekilleri sayısı 105 idi. Baro Başkanı Roussel Oto isminde bir İtalyandı. O zaman yabancılara da

Türkiye'de avukatlık yapabilme yetkisi tanınmıştır.

Meşrutiyetin ilânından sonra (1908), 18 Temmuz 1324 tarihinde İstanbul Barosu levhasının esas temeli atılmıştır, İstanbul Barosunun teşebbüsleriyle Adliye Nezareti tarafından Muhamiler Kanunu adıyla bir lâyiha Meclisi Mebusana verilmiş ise de harbler dolayısıyla görüşülmesi kabil olamamış ve esasen idealist avukatlar cephelere koştuklarından takip dahi olunamamıştır.

Birinci Dünya Harbi sonunda İstanbul İstinaf Mahkemesi Riyaseti levhada kayıtlı olmyan avukatların mahkemelere kabul edilmemelerini bütün mahkemelere tebliğ etmiştir. Bundan sonra menfi çalışmalarla 1339 tarihinde bir tamimle dâva vekâletinin serbest olduğu bildirilmiştir. Bu gerilik üzerine İstanbul Barosu mücadele bayrağını açmış ve o zamanki Hükümetin mevkiini sarsan 25 Eylül 1339 tarihli deklârasyonu yayınlamıştır. Bu mücadeleyi mütaakip 3 Nisan 1340 tarihinde Muhamat Kanunu yürürlüğe girmiştir." şeklinde açıklamalarda bulunmuştur.

Yine 1969 yılında Eskişehir Milletvekili İsmail ANGI ve iki arkadaşının verdiği Kanun Tasarısı ile birleştirilen Avukatlık Kanunu Teklifinin Gereğesinde, "Memleketimizde avukatlığa, - o zamanki deyim ile dâvavekilliğine - ait ilk tanzim edici hükümler 1880 yılında açılan Mektebi Hukuk Nizamnamesinin 33 ncü ve 35 nci maddelerindedir.

33 ncü madde: (Mezuniyet şahadetnamesi alan talebeden dâvavekâletinde bulunmak isteyenler, sâmiinde (*) olarak mehâkimi nizamiyeye alette vaki (***) bir sene devam eyledikleri halde vekâlet ruhsatnamesine müstahak olacaktadırlar) denilmek suretiyle öğrenim ve staj esasları belirtilmiş, 35 nci maddede de: Mektepten mezun olmyan hiç kimseye dâva vekâleti ruhsatnamesi verilmeyeceği hükme bağlanmıştır.

Bu suretle avukatlık mesleki Batıdaki emsalini örnek olarak gelişme yoluna girmişken 1886 tarihli bir iradei seniye ile dâvavekilliğinin serbest olduğu, herkes tarafından yapılabileceği kabul ve ilân olunmuştur.

.....

(*) Dinleyicilerden

(**) Kesintisiz" denilmek suretiyle avukatlık stajına ilişkin ilk mevzuat hükmünden bahsedilmektedir.

Yukarıdaki tutanaklardan, avukatlık stajına

[3] Yüce Dersler.

ilişkin ilk düzenlemenin Hukuk Mektebi Nizamnamesinin (1880) 33'üncü maddesi olduğu, bu maddede Hukuk Mektebi mezunlarına vekalet ruhsatı alabilmeleri için Nizamiye Mahkemelerine dinleyici olarak kesintisiz bir yıl devam etmeleri zorunluluğunun getirildiği anlaşılmaktadır.

1924-1926 arası dönem

Cumhuriyet döneminde avukatlık ve avukatlık stajı ilk defa 460 sayılı Muhamat Kanununda düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun 3.4.1924 tarihinde TBMM'de kabul edilmiştir. TBMM'deki görüşmelerden muhamat kelimesinin Arapça kökenli olduğu, Mısır'da kullanıldığı ve avukatlık anlamına geldiği anlaşılmaktadır. Kanunda avukat yerine de muhami kavramı kullanılmıştır.

Kanunun 2. maddesinde, avukat (muhami) olabilmek için stajı tamamlamak şartı aranmış ve staj müddeti üç sene olarak belirlenmiştir. Stajın, cinayet mahkemesi bulunan şehir ve kasabalar-daki adliyelerde istihdam edilme suretiyle yerine getirilmesi öngörülmüştür. Stajyerler adliyelerde istihdam edileceğinden stajlarında ücret de alacaklardır. Kanunun genel gerekçesinde, hukuk mektebinden mezuniyet sonrası avukatlığa başlanmanın işin gereği uygun olmayacağı, çünkü hukuk mezunlarının ilmi kazanımlarını uygulamada fiili hizmet yaparak artırmaları ve bunun da en az üç sene olması gerektiği belirtilmiştir.

Üç sene adliye hizmetinde ve dava vekaletinde bulunanların stajdan muaf olmaları öngörülmüştür.

Kanunun gerekçesi ve TBMM görüşmeleri ile Adalet Bakanının açıklamalarından, hukuk mektebinden mezun olmak için dört yıllık eğitimden sonra doktora sınavına girmenin mecburi olduğu, bir sene boyunca dört yıllık eğitimi kapsayan doktora sınavı için çalıştıkları, doktora sınavını verdikten sonra altı ay veya bir sene de maaşsız staj yapıldığı, ancak sonradan doktora sınavının kaldırıldığı anlaşılmaktadır.

Staj konusu Adalet Komisyonunda da tartışılmış, iki milletvekili stajın bir yıl mahkemeler, bir yılda avukat nezdinde olmak üzere toplam iki yıl olması gerektiği yönündeki itirazları, uygulama ve işlemlere alışmayı temin edecek stajın üç sene olması ve bu sürenin de mahkemelerde tamamlanmasının hem işin önemine hem de hukuk

28 Haziran 1938 Cumhuriyet Gazetesi

mezunlarının teşviki noktasında genel menfaatlere uygun olacağı gerekçesiyle kabul edilmeyerek Hükümetin teklifi kabul edilmiştir.

Kanunun TBMM Genel Kurulundaki görüşmelerde konu tekrar gündeme gelmiş stajyerlerin avukatlığın kendine has işlerini öğrenebilmeleri için bir yıl avukatın yanında staj yapılması, staj süresinin iki yıl olması önerilmiş, hatta buna ilişkin önerge verilmiş, ancak önerge reddedilmiştir. Yine görüşmelerde, avukatlık için staj aranırken hakimlik için böyle bir şart aranıp aranmadığı gündeme getirilmiş (hakimlerle ilgili ilk Cumhuriyet Dönemi yasası olan 3.3.1926 tarihli ve 766 sayılı Hakimler Kanununun 2. maddesine göre hakim olabilmek için mahkeme yanında en az altı ay zabıt katipliği yapma şartı aranıyor), buna karşı Adalet Komisyonu Başkanı tarafından işin doğası gereği hakimlik için de geçerli olduğu belirtilmiş, ancak böyle bir şarta dair düzenleme belirtilmemiştir.

Görüşmelerde dile getirilen bir başka konu da staj müddetince stajyerlerin hakim, savcı ya da bunların yardımcıları olarak mı görev yapacağı yoksa zabıt katibi, icra memuru, mübaşir gibi görevlerde mi bulunacağı gündeme getirilmiştir. Bu konuya ilişkin Adalet Bakanı stajyerin bilgi,

çalışma ve gelişimine göre hepsinin olacağını ifade etmiştir.

1926-1938 arası dönem

Muhamat Kanununun kabulünden yaklaşık iki yıl sonra kabul edilen 708 sayılı Muhamat Kanununun Bazı Mevaddını Muadil Kanun 6.1.1926 tarihinde TBMM’de kabul edilmiştir. Öncelikle Kanunun 1. Maddesiyle Kanundaki “muhamat” kelimeleri “avukatlık”, “muhami” kelimeleri ise “avukat” olarak değiştirilmiştir. Hükümet Teklifinde yer almamasına rağmen Meclis görüşmelerinde terim değişikliği ilk olarak Ankara’da ismi bir caddeye verilmiş olan Zonguldak Milletvekili Tunali Hilmi Bey tarafından Adalet Bakanı Mahmut Esat Bozkurt’a yöneltilen soru ile gündeme getirilmiş olup bu konuda onunla birlikte iki milletvekili ayrı ayrı verdikleri önergelerin Komisyon ve Bakanlıkça uygun bulunması sonrasında düzenleme kabul edilmiştir.

Söz konusu kavram değişikliğinin yanında Kanunun 2. maddesinde, avukatlık stajının Adalet Bakanlığının uygun göreceği mahkemede iki yıl süre ile adliye hizmetinde bulunmak suretiyle yerine getirileceği hükme bağlanmak suretiyle staj süresi iki yıla indirilmiştir. Kanunun genel gerekçesinde uygulamada stajyerlerin ceza mahkemeleri dışındaki mahkemelerde staj yapamadıkları, iki senenin yeterli olduğu ve stajın hakim olarak yapılması gerektiği hususlarına yer verilmiştir. TBMM görüşmelerinden, stajın hakim olarak yapılması ile hakim ihtiyacının da karşılanmak istendiği görülmektedir.

Meclis tutanaklarından, milletvekillerince de Kanun değişikliği tekliflerinin verildiği, bunlarda staj süresinin bir yıl olarak öngörüldüğü, birinde stajın avukatın yanında yapılması öngörülürken diğer teklifte adliyede ya da avukat yanında stajın tercihe bırakıldığı görülmektedir. Bunun dışında Hükümet Teklifindeki maddenin görüşülmesinde, avukatlığın hakimlikten farklı bir meslek olduğu ve ancak avukat yanında öğrenilebileceği ileri sürülmüş ise de Mecliste buna yönelik önergeler kabul edilmemiştir.

1938-1943 arası dönem

27.6.1938 tarihli ve 3499 sayılı ile kabul edilen Kanun ile Avukatlık Kanunu ismiyle günün

ihtiyaçları ve şartlarına göre yeniden düzenlenmiştir. İlk defa staj, ayrıntılı olarak bu Kanunda düzenlenmiştir. Kanundaki başvuru, başvuruda eklenecek belgeler ve beyanlar, kabul, itiraz genel itibarıyla günümüzde de uygulanmaktadır. Staj yönünden Kanunda (md. 1) avukatlığa kabul edilebilmek için stajı tamamlamak ve hakim yardımcılığı sınavında ehliyetli görülme şartı aranmıştır.

Stajın bir avukat yanında ve Adalet Bakanlığının uygun göreceği mahkemelerde yapılacağı (md. 8), avukat yanında yapılacak stajın kesintisiz bir sene olduğu, adli tatilin süreye dahil olmadığı, stajyerin avukatla birlikte duruşmalara katılacağı, konferanslara devam edeceği, avukat tarafından verilen işleri takip ve dava evraklarını hazırlayacağı ve tüzükte gösterilen diğer işleri yapacağı (md. 14, 16) hükme bağlanmıştır. Hükümetin hazırladığı metinde adli yardım talebi kabul olunanların davasını görmek stajyerlerin yapabileceği işler arasında sayılmışsa da, Adalet Komisyona adli yardımın amacına uygun olmayacağı gerekisiyle madde metninden çıkartılmıştır. Avukatın üç ayda bir ve stajın sonunda rapor düzenleyeceği, raporlara göre baronun stajın bitimi staj belgesini verebileceği gibi süreyi altı ay daha uzatabileceği (md. 18) belirtilmiştir.

Staj belgesini alanların Adalet Bakanlığının belirleyeceği mahkemelerde bir yıl görev yapacakları, görevde iken hakim adayları ile ilgili Hakimler Kanununun ilgili hükümlerinin avukat stajyerleri hakkında da uygulanacağı, görevin sonunda hakim yardımcılığı sınavında ehliyetleri görülenlerin baro levhasına kaydını talep edebilecekleri, baro kararının Adalet Bakanlığına gönderilmesi ve Bakanlıkça da uygun görülmesi halinde ruhsat düzenlenmesi öngörülmüştür (md. 19, 20). Adliyede yerine getirilecek görev ve yetkiler arasında; zabıt katipliği ve başkatiplik yapma, icra memuru ve sorgu hakimine yardım ve vekalet, kendilerine verilen incelemeleri ve yazı işlerini yapma, dinlemek üzere müzakerelerde hazır bulunma sayılmıştır. Söz konusu görevler karşılığı belirli dereceden maaş ödenmesi öngörülmüştür.

04.07.1934 tarihli ve 2556 sayılı Hakimler Kanununa göre hakim yardımcılığı sınavı yazılı ve sözlü sınavdan oluşmaktadır. Sınavlar yılda bir kez Ekim ayında yapılmakta, beş kişilik sınav komisyonunda iki hakim ve iki profesörün yanında bir avukat

da bulunmaktadır. Her iki sınavdan on üzerinden altı almak ve iki sınavın ortalamasının yedi olması gerekmektedir. Üç sınavda başarısız olma ya da üç defa imtihana girmeyenler ve her halükarda beşinci yılın sonunda imtihanı geçemeyenler başarısız sayılmaktadır. Çalıştığı yere göre hakim ve savcı tarafından ehliyetlerine dair altı ayda bir haklarında rapor düzenlenmesi öngörülmüştür. Bununla birlikte, hakim yardımcılığı sınavına ilişkin hükümlerin uygulanması, 2556 sayılı Kanunun geçici maddesi ile 07.06.1937 tarihli ve 3206 sayılı Kanun uyarınca 5 yıl ertelenmiş, sürenin sonunda ise 19.06.1940 tarihli ve 3885 sayılı Kanunla kaldırılmış, bu nedenle uygulanma kabiliyeti bulmamıştır.

Adli ve askeri hakim ve savcılıkta, Danıştay dava dairesi başkan ve üyeliğinde, hukuk fakültelerinin medeni, ticaret, ceza hukuk ile usul dersleri profesörlüğünde, Hakimler Kanununa göre hakim veya savcılık sınıflarından sayılan görevlerde en az dört sene grevde bulunmuş olanların stajdan muaf tutulmaları öngörülmüştür.

TBMM görüşmelerinde stajın süresi ile ilgili olarak Kanunun kabul edildiği 1938 yılındaki ülkenin ekonomik koşulları, yüksek öğrenimin masraflı olduğu, 4 sene fakülteden sonra 1,5 sene askerlik üstüne 2 yıllık staj süresi ilave edildiğinde 7.5 senenin hayatı kazanmak için büyük bir kayıp olduğu, yetişmiş insanların çoğunun parasız halk tabakasından geldiği dikkate alındığında avukatın yanında ücretsiz staj yapmanın zorluğu

dile getirilmiş, buna karşın Adalet Bakanı Şükrü SARACOĞLU tarafından başka yerlerde 4-7 sene arasında olan stajın ülke koşulları dikkate alınarak Kanunda iki sene olarak öngörüldüğü, Adalet Bakanlığında görevli iken maaş alacakları, ekonomik açıdan çok zorlananların 4 senelik hakimlik yapmak suretiyle stajdan muaf olabilecekleri ifade edilmiştir.

Görüşmelerde Konya Milletvekili Ali Rıza TÜREL Kanunun stajla ilgili olmayan bir maddesiyle ilgili olarak konuşmasında avukat, tarihçi ve Fransa Akademi üyesi Henri Robert'in (1863-1936) "Adalet kendisine yaklaştıkça sizden kaçan peridir." şeklindeki sözüne atıfta bulunmuş, ben de beğenmem nedeniyle size aktarmaktan kendimi alamadım.

1943-1948 arası dönem

13.1.1943 tarihli ve 4359 sayılı Kanunla yapılan değişikliklerle hakim yardımcılığı sınavı yerine avukatlık sınavı getirilmiştir. Hakim yardımcılığı sınavının 1940 yılında 3885 sayılı Kanunla Hakimler Kanununda yapılan değişikliklerle kaldırılmış olması gerekçesiyle söz konusu değişiklik yapılmıştır. Kanunda açık hüküm bulunmasa da genel gerekçeden avukatlık sınavını Adalet Bakanlığınca yapılacağı anlaşılmaktadır.

02.08.1944 tarihli ve 5772 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan ve Adalet Bakanlığınca çıkartılan Talimatname ile sınav ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Sınavın Mayıs ve Ekim aylarında olmak üzere yılda iki defa Ankara'da yapılması, sınavın temel

Avukatın Hüviyeti		A - Stajı Tahtı İle Nerede ve hangi Avukat ve Mahkeme Yanında Staj görülmüştür.	
		B - İstihanda Aldığı Derece.	
Sı.		A.	B.
Adı	AKSOY Muammer	Barosu	Ankara
Mi.	Çukurova	Yanında staj yaptığı avukat	Alihan Bekircan, Akın Bekircan
Mi.	Antalya	Mahkeme	Ankara: 333/953 / 24/9/53
Doğduğu yer	" "	Staj başlangıcı ve bitirdiği tarih	02/2/1953 / 30.9.53
Doğduğu tarih	1933	Avukatlık hakkını ne suretle itikaf ettiği	
Anasının adı	Nazire	5179 No. C. Kanununa / 3. maddesine muvafık	
Babasının adı	Muammer	Baroya Kaydı	
Tahsili ve Sair Müktesehatı		İlk kayıt olduğu tarih	
İstanbul Hukuk Fakültesi'nden 30.11.1937 tarihinde mezun olmuştum.		1.10.1953	
		Baro sicil numarası	
		1449	
		Ruhsatname tarihi	
		5.10.1953	
		Ruhsatname numarası	
		7068/8932	
		Ziyardan ruhsatname verildiği tarihler ve numaraları	
Asarı	Yok	Ülkesinde bulunan Avukatlıkla içtimali caiz olan hizmetler	
Konuştugu ve okuyup yazdığı lisanslar.	Çince	T.C. Başbakanlık, Ankara, Cumhurbaşkanlığı	

17 Şubat 1948 Ulus Gazetesi

kanunlar üzerindeki genel bilgiyi ölçen sınav ve bu kanunları uygulama yeterliliğini ölçen sınav olmak üzere iki sınavdan oluşması, genel bilgi sınavının sözlü uygulama sınavının ise yazılı olarak yapılması, sözlü sınavından geçenlerin yazılı sınava alınması, başarılı olmak için her bir sınavdan on üzerinden beş puan alınması ve iki sınavın aritmetik ortalamasının 6 olması şartı öngörülmüştür. 31.07.1946 tarihli ve 6373 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Yönetmelikle iki sınavın da yazılı yapılması yönünde değişiklik yapılmış, 07.04.1947 tarihli ve 6576 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan değişiklik ile tekrar Talimatnamedeki usule dönülmüştür.

Aslında Talimatname ve Yönetmelikler kısmına yer vermemin nedeni bunlarda sınavın değerlendirilmesinde objektifliğin sağlanmasına yönelik öngörülen uygulamadır. Buna göre, sınav bittikten sonra toplanan sınav kağıtlarının başındaki isim ve imza kısımlarının gözetmenlerce kesilerek kesilen kısma numara verilmesi ve bu numaranın da sınav kağıtlarına yazılmasıdır.

1948-1969 arası dönem

16.2.1948 tarihli ve 5178 sayılı Kanunla değişiklikler yapılmıştır. Avukatlık sınavı kaldırılmış, değişiklik öncesinde stajın avukat yanında kısmi tamamlandıktan sonra adliye kısmi yapılırken değişiklikle stajın adliye kısmi öne alınmıştır. Staj

süresi ise altı ay adliye, altı ay avukat yanı olmak üzere iki yıldan bir yıla indirilmiştir. Adliye stajında icra memuru ve sorgu hakimine yardım ve vekalet etme görev ve yetkisi kaldırılmış, başkatip ve zabıt katibi olarak görev yapma ile dinlemek üzere müzakerelere katılma görev ve yetkileri devam ettirilmiştir. Değişiklikle adli tatilde geçen sürelerin staj süresine dahil edilmesi öngörülmüştür.

Değişiklik Hükümet tasarısından kaynaklanmayıp, toplam staj süresinin bir yıla indirilmesi ile sadece adliye stajının altı aya indirilmesine dair iki kanun teklifi ile diğer bir konudaki kanun teklifi olmak üzere üç kanun teklifinin birleştirilmesi suretiyle komisyondan geçen kanun teklifine dayanmaktadır.

Konu kanun tekliflerine gelmişken, staj süresinin bir yıla indirilmesini hazırlayan Bingöl Milletvekili Feridun Fikri DÜŞÜNSEL olup, kendisi 1924 yılındaki ilk kanunun kabul sürecinde kanunu inceleyen adliye encümeni üyeleri arasında da yer almaktadır. Feridun Fikri DÜŞÜNSEL, 1914 yılında İstanbul Hukuk Fakültesinden mezun olup, bir süre avukatlık yaptıktan sonra 1923 yılında Paris Hukuk Fakültesinde doktorasını tamamlayarak bu yıl Dersim milletvekili seçilerek siyasi hayata girmiştir. 1939 ila 1950 yılları arasında milletvekili olarak siyasi hayatta yer almış, bu yıl siyasi hayattan çekilerek avukatlık mesleğini sürdürmüştür^[4]. Kendisi, bulunduğu dönemin koşullarında, stajla ilgili yasal düzenlemelerde stajın avukat yanında yapılması, stajyerlerin ekonomik durumları nedeniyle sürenin kısaltılması, sınavın mesleğe bir faydasının olmadığından kaldırılması gerektiğini savunmuştur.

Tekliflerin hazırlanmasında ve Kanunun kabul edilmesinde; hakimliğe atanmak için bekleyenlerin olması nedeniyle daha önceki Kanunun kabul edildiği tarihteki hakim ihtiyacının ortadan kalkması, mevzuattaki iki yıllık staj süresinin uygulamada üç yıla kadar uzaması (*adliye stajına başlamak için Adalet Bakanlığının uygun görme işlemlerinde geçen süre, adli tatilde geçen sürenin stajdan sayılmaması ve sınavın yılda iki kez yapılması*), ülkenin ekonomik koşullarında avukat olacıklara bu durumun mali bir külfet getirmesi hususlarının etkili olduğu anlaşılmaktadır.

[4] <http://www.biyografya.com/biyografi/5431>, İbrahim Alaeddin Gövsa/Türk Meşhurları (1946), Türkiye Ansiklopedisi 3 (1974).

Avukatlık sınavının kaldırılmasına dair Adalet Komisyonu raporunda, o günkü koşullara dair gerekçelerin yanında sınavın lüzumsuz ve külfetli bir tekrar olduğu, fakültelerde verilen sınavın tekrarına sebep olmadığı, avukatlık mesleğinin sürekli geliştiği, uygulamalı bilginin ancak meslekte çalışmakla elde edileceği, sulh mahkemelerinde alınacak davalarda pratik bilginin denetlenme fırsatının bulunduğu, stajda haklarında adli makam ve yanında staj yaptıkları avukatça rapor düzenleneceği hususlarına yer verilmiştir. Değişiklikten önce sınavın teorik ve pratik olarak yapıldığı da anlaşılmaktadır.

Önemli bir değişiklik de avukat yanında staja başlayan avukatın üç ayını tamamladıktan sonra yanında staj yaptığı avukatın muvafakati ve denetimi altında sulh mahkemelerinde görülen davalarda vekalet alabilme imkanının getirilmesidir. Bu imkan stajyerin vekalet alabilmesine ilişkin olup, uygulamadaki duruşmalara girmeden farklıdır. Söz konusu teklif stajın bir buçuk yıl olacağı esastan hareketle stajyerin gelir elde etmesi amacıyla hazırlanmış ise de, genel kurulda avukat yanındaki staj da altı aya düşürülmesine rağmen bu değişiklikten vazgeçilmemiştir.

Değişiklikten önce stajdan muaf olacaklar arasında hukuk fakültelerinin medeni, ticaret, ceza hukuk ile usul dersleri profesörlüğü sayılmış iken değişiklikle muaflik hukuk fakültesindeki hukuk alanındaki profesörlüğün tamamına genişletilmiş ve kapsama doçentler ilave edilmiş, hukuk fakültesinin dışında Siyasal Bilgiler Fakültesinde hukuk alanında görev yapan profesör ve doçentler de dahil edilmiştir. Ayrıca, kapsama Bakanlıklar ve katma bütçeli genel müdürlüklerin hukuk müşavirleri de dahil edilmiştir. Yine yabancılardan Türk vatandaşlığını kazananların yabancı ülkede beş yıl avukatlık yapmış olanların bazı şartlar (*hukuk mezunu olma, noksan derslerde sınav geçme ve dil bilme*) verme, altında stajdan muaf olması öngörülmüştür.

Kanunun uygulanmasına dair Adalet Bakanlığınca çıkartılan ve 15.03.1948 tarihli ve 6857 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Yönetmeliğin 20. maddesinde avukatın, yanında çalışan stajyerlere avukatlık mesleği ile alakalı olmayan işleri vermek suretiyle stajdan umulan gayeye aykırı davranamayacağı şeklinde stajyeri koruyucu düzenleme yer almıştır.

1969- 1979 arası dönem

Halen yürürlükte olan 1163 sayılı Avukatlık Kanunu 19.03.1969 tarihinde kabul edilerek Kanun tümüyle yeniden düzenlenmiştir. Staja ilişkin olmamakla birlikte, Türkiye Barolar Birliği bu Kanun ile kurulmuştur.

Kanunla staj sonrası sınav yeniden getirilmiştir. Staj süresi, ise altı ayı mahkemelerde, bir yılı ise avukat yanında olmak üzere bir buçuk yıla çıkarılmıştır. Yanında staj yapılacak avukatın beş yıllık kıdeme sahip olması öngörülmüştür. Avukatın yanında stajda ilk altı ayın sonunda ve stajın sonunda stajyer hakkında rapor düzenlenmesi öngörülmüştür.

Avukat yanında staja başlayan avukatın üç ayını tamamladıktan sonra yanında staj yaptığı avukatın muvafakati ve denetimi altında sulh mahkemelerinde görülen davalarda vekalet alabilme imkanı devam ettirilmiş, icra tetkik mercileri ile icra ve iflas daireleri ilave edilmiştir. Yine stajyerlere barolarca yardım yapılması ilk defa düzenlenmiştir.

Avukatlık sınavı Kanunda ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Sınav Komisyonunun iki asil iki yedek üyesinin Yargıtay Büyük Genel Kurulunun hukuk ve ceza dairesi başkanları arasından seçilmesi, üç asil üç yedek üyesinin ise Türkiye Barolar Birliğince en az onbeş yıl fiilen avukatlık yapmış olanlar arasından seçilmesi öngörülmüştür. Avukatlık sınavında beş defa başarısız olan adayların bir daha sınava girememesi ve sınav haklarının staj bitim belgesinin alındığı tarihten itibaren iki yıl içinde kullanılması zorunluluğu getirilmiştir. Sınavların yılda beş defa yapılması ve sınav tarihlerinin imkan nispetinde bir yılın beş eşit kısma bölünmek suretiyle tespit olunması hükme bağlanmıştır. Kanunda sınavın amacı da, stajyerin hukuk uygulaması yönünden hukuk ilkelerini ve mevzuat hükümlerini olaylara uygulayabilme kabiliyetini değerlendirme olarak belirlenmiştir. Sınavın yazılı olarak yapılması, ancak adayın yeterli olmadığına hükmedilebilmesi için yazılı sınavdan sonra yapılacak mülakatta da aynı kaniya varılması gerekli kılınmıştır. Buna göre yazılı sınavda yeterli görülenler mülakata alınmayacak, sadece yeterli görülmeyenler mülakata alınacaktır.

Kanunun uygulanmasına dair Türkiye Barolar Birliğince çıkartılan ve 20.02.1973 tarihli ve 14454 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Yönetmelikte, stajın bitiminde baro yönetim kurullarının gerekli

görmesi halinde oluşturacağı komisyon marifetiyle mülakat yapması ve sonucunda rapor hazırlanması, yeterli görülmeyenlerin stajının altı ay uzatılması öngörülmüştür. Yönetmelikte sınav tarihleri, her yılın Mart, Mayıs, Temmuz, Eylül ve Aralık aylarının ilk pazartesi günü olarak belirlenmiştir. Daha önceki düzenlemelerin aksine Yönetmelikte yazılı sınav ve mülakatta başarı puan ve ölçütünün ne olduğu belirlenmemiştir.

TBMM tutanaklarından yasal düzenlemenin alt yapısının TBMM'ye sunulan kanun tasarısı ve üç kanun teklifinin oluşturduğu, 1136 sayılı Kanun 1969 yılında kabul edilmiş olsa da, hazırlık çalışmalarının başlangıcının 1960-1961 yıllarına dayandığı anlaşılmaktadır. Üç kanun teklifinden ikisi ise baroların hazırladığı kanun teklifidir. Ankara Barosu 20-21-22 Nisan 1963 tarihlerinde Ankara'da 48 baronun katıldığı Barolar Birliği toplantısını düzenlemiş, bu toplantıda yeni hazırlanacak Avukatlık kanunu tasarısında yer alması gereken prensip ve müesseseler üzerinde müzakere yapılmış bunlar maddeler halinde tespit edilerek karara bağlanmıştır. Yine bu toplantıda alınan karar uyarınca (17- 18- 19) Mayıs 1963 günlerinde Ankara, İzmir, İstanbul barolarından katılan 3'er kişilik temsilcilerin teşkil ettiği 9 kişilik komisyon tespit edilen prensiplerin ışığı altında bütün baroların görüşlerini ihtiva eden kanun teklifini hazırlamıştır. Her iki kanun teklifinin de bu teklifi esas aldığı gerekçelerinde belirtilmiş ise de iki teklif olmasının nedeni, biri 1964 yılında TBMM'ye sunulurken diğeri 1967 yılında sunulmuştur.

Kanun tasarısı ve tekliflerin hazırlanması ve kabulünde ana etkenin, 1961 Anayasasının yürürlüğe girmesi ve ilk defa bu Anayasada (md. 122) kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarının düzenlenmesi, Anayasa hükmünde ise bu kuruluşların kanunla kurulacağını, yönetim ve işleyişlerinin demokratik esaslara aykırı olamayacağını hükme bağlanması, baroların da anayasal anlamda bir meslek kuruluşu olabilmesi için birlik kurulması gerektiği düşüncesi olduğu görülmektedir.

Kanun tasarısı ve tekliflerinde staja ilişkin farklılıklara gelince, kanun tasarısı staj süresi ve stajda sınavın olmamasına dair bir değişiklik öngörmemiş, yanında staj yapılacak avukatın kıdemini 10 yıl olmasını ve stajyerlere maddi yardım yapılmasını öngörmüştür. 10 yıllık kıdem üç kanun

teklifinde de yer almıştır.

Adana Milletvekili Kemal SARIİBRAHİMOĞLU ve 7 arkadaşının vermiş olduğu 27.10.1965 tarihli Kanun Teklifinde staj süresi bir yılı mahkemelerde altı ayı idarelerde ve altı ayı da avukatın yanında olmak üzere iki yıl olarak öngörülmüş, stajyerlerin staj süresince memur statüsünde olmaları ve tahsil durumuna göre maaş alması öngörülmüştür.

Baroların hazırladığı teklifi esas alan ve Konya Milletvekili Fakih ÖZFAKİH ve 21 arkadaşının 1964 yılında TBMM'ye sunduğu Kanun Teklifinde, staj süresi altı ay mahkemelerde bir buçuk yılı avukat yanında olmak üzere iki yıl olarak ve iki yılın tamamının avukat gözetiminde olması öngörülmüştür. Stajın sonunda uygulamaya yönelik yazılı ve sözlü olmak üzere avukatlık sınavını öngörmüş, sınava girme hakkını ise üçle sınırlandırmıştır. Stajyerlere maddi yardım yapılması bu teklifte de yer almıştır.

Yine baroların hazırladığı teklifi esas alan ve Eskişehir Milletvekili İsmail ANGI ve iki arkadaşının 1967 yılında TBMM'ye sunduğu Kanun Teklifi bir önceki ile genel olarak aynı olup, farklı olarak sınava giriş hakkı beşle sınırlandırılmış, sınavın yazılı ve sözlü olacağı belirtilmemiş, ancak sınavda kanun kullanımının serbest olacağı belirtilmiştir.

Kanun tekliflerinin gerekçelerinde uygulamadaki bir yıllık staj süresinin yeterli olmadığı, sınav olmamasının meslekteki kaliteyi düşürdüğüne vurgu yapılmıştır.

TBMM'de oluşturulan Geçici Komisyonun 21.6.1967 tarihli raporunda, staj süresinin bir buçuk yıl olmasının faydalı olacağı, sonunda sınav olacağını bilerek staj yapmanın daha faydalı olacağı gerekçesiyle sınav getirilmesini kabul ederek Tasarıda bu yöndeki değişikliği kabul etmiştir. Yanında staj yapılacak avukatta 10 yıl kıdem şartı aranmasına dair şart, bazı barolarda bu şartı karşılayabilecek avukatın ya hiç bulunamayacak olması ya da bulunacak olsa dahi sayısının çok az olması nedeniyle beş yıl kıdem şartı kabul edilmiştir. Bunların dışındaki değişiklikler de Komisyonca kabul edilen değişiklikler olup, bunlar TBMM ve Cumhuriyet Senatosunda değişikliğe uğramamıştır.

Komisyonca kabul edilen metinle ilgili TBMM'de tasarının maddelerine geçilmesine karar verilmeye kadar önerge verilmesi, ivedi görüşülmesi ve sadece önerge bulunan maddelerin müzakere edilmesi kabul edilmiştir. Bu kapsamda sadece staj

süresi ile ilgili iki önerenin verildiği, bunlardan ilkinin yanında staj yapılacak avukatta beş yıllık kıdem şartı aramak yerine fiilen beş yıl avukatlık yapılıma şartının aranmasına ilişkin olduğu, diğerinin ise staj süresinin bir yıl olarak muhafaza edilmesine dair olduğu, bunun gerekçesinde ise uygulamada stajın hakkıyla yapılmaması nedeniyle faydalı olmadığı, bu nedenle süreyi uzatmanın külfet getireceği hususuna vurgu yapıldığı anlaşılmaktadır.

1979-2001 arası dönem

30.01.1979 tarihli ve 2178 sayılı Kanunla avukatlık stajı tekrar 1 yıla indirilmiş ve avukatlık sınavı kaldırılmıştır. 1163 sayılı Kanunla getirilen avukatlık sınavı ve staja ilişkin hükümlerinin bu Kanunun geçici 7 nci maddesi uyarınca Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte Hukuk Fakültesi öğrenci olanlara altı yıl uygulanmayacağı hükme bağlanmış, daha sonra 23.6.1976 tarihli ve 2018 sayılı Kanunla söz konusu geçici maddede yapılan değişiklikle 1977 yılından sonra mezun olacaklara yeni Kanun hükümlerinin uygulanması öngörülmüştür. Avukatlık sınavının ilk defa 1978 yılında uygulandığı anlaşılmaktadır.

Kanun Teklifinde Kanun çıktıktan sonra geçici madde uyarınca yaklaşık 10 yıl kadar sınavın uygulanmadığı, yapılan sınavlara giren stajyerlerin sınavı kazandığı, diğer mesleklerde staj sonrası sınav olmadığı gerekçelerine yer verilmiştir. TBMM ve Cumhuriyet Senatosu Komisyonlarında staj süresinin bir yıla indirilmesi oy birliği ile kabul edilirken sınavın kaldırılması oy çokluğu ile kabul edilmiş ve bazı üyeler muhalefet şerhleri koymuştur. Avukatlık sınavının kaldırılması gerekip gerekmediği TBMM'deki görüşmelerde de tartışılmış olmakla birlikte, Cumhuriyet Senatosundaki görüşmelerde konu ayrıntılı olarak tartışılmıştır. Sınavın kalkması yönündeki görüşler, sınavın uygulamaya yönelik olarak yapılmadığı, stajın dahi uygulamada istenilen amacı karşılamadığı noktasında toplanmaktadır. Sınavın kalması yönündeki görüşler ise, TBMM Adalet Komisyonunca görüşlerinin sorulması üzerine Adalet Bakanlığı ve Türkiye Barolar Birliğinin sınavın kaldırılmasına yönelik olumsuz görüşlerine, gelişmiş ülkelerin hepsinde avukatlık sınavının mevcut olmasına, sınavın uygulamada amacına yönelik yapılmamasının

sınavın kaldırılmasına gerekçe teşkil etmeyeceği noktalarında toplanmaktadır.

Bolu Baro Başkanlığı da yapmış olan Bolu Senatörü Orhan ÇALIŞ, 12.12.1978 tarihinde yapılan görüşmelerde yapmış olduğu konuşmasında, 11.12.1978 tarihinde yapılan sınavda;

"Anayasa Hukuku: "Doğrudan doğruya Anayasa Mahkemesine kimlerin dava hakkı vardır, dava açma süresi nedir?";

İdare Hukuku: "İlk derece mahkemesi olarak Danıştay'da görülecek davalar nelerdir?";

Avukatlık Yasası ve Meslek Kuralı: "Yalnız avukatın yapabileceği işleri belirtiniz." (Madde: 35), "Avukatın, dava sonucu hakkında müvekkiline yapacağı açıklama hakkında meslek kuralı nedir?" (Meslek Kuralı 34.),

Ceza Hukuku: "Karısını birçok erkeğe para karşılığı satan kocanın suçu nedir, hangi yasalar ve maddeleriyle cezalandırılır?";

Ceza Usulü Hukuku: "Kanun yolları nedir? Sürelerini belirtiniz." şeklinde soruların sorulduğunu ifade etmiştir.

2001-2006 arası dönem

02.05.2001 tarihli ve 4667 sayılı Kanun ile Avukatlık Kanunu'nda kapsamlı bir değişiklik yapılmıştır.

Staja ilişkin olarak staj süresinde değişiklik yapılmamış, ancak staj sonunda sınav getirilmiştir. Sınavın ÖSYM'ye yaptırılması, sınavın yılda iki kez yapılması, sınav tarihlerinin mümkün olduğunca yılın iki eşit kısmına bölünmesi suretiyle tespit olunması öngörülmüştür. Sınava staj bitim belgesi alanların başvurması öngörülmüş, sınav giriş hakkının staj bitim belgesi alındığı tarihten itibaren dört yıl içinde kullanılma zorunluluğu getirilmiş, sınava giriş hakkı sayısı altı ile sınırlandırılmıştır. Sınavın amacı, stajyerin meslek kuralları bilgisi ile hukuk ilkelerini ve mevzuat hükümlerini olaylara uygulayabilme yeterliliğini değerlendirmek olarak belirlenmiştir. Sınav tarihlerinin tespiti ve duyurulması, sınav konuları, başarı puanı, giderleri gibi konuların belirlenmesi Türkiye Barolar Birliğince çıkartılacak yönetmeliğe bırakılmıştır.

Söz konusu Yönetmelik 30.11.2001 tarihli ve 24599 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmış, Yönetmelikte, avukatlık sınavında yer alacak konular ve bunların ağırlık puanlarının TBB'ce benimsenen

Avukatlık sınavı kalktı

Hukuk Fakültesi mezunlarının stajın ardından avukatlık yapabilmek için girmesi gereken ve bu yıl ilk kez yapılması beklenen sınav kaldırıldı. Türkiye Barolar Birliği ve CHP'nin karşı çıktığı sınavın kaldırılmasına ilişkin yasa teklifi dün gece tartışmalı oturumunda TBMM Genel Kurulu'ndan geçti.

AKP'li Muzaffer Külcü'nün görüşmelerde "Türkiye Barolar Birliği ideolojik davranıyor" sözleri CHP'lilerin tep-

kisine neden oldu. CHP'li Orhan Eraslan da, avukatlık sınavının geçen dönem DSP, MHP, ANAP, DYP ve FP'nin oybirliğiyle çıkarıldığını, bugün AKP'nin sınavı savunduğunu anımsattı. AKP Konya Milletvekili Ahmet Işık'ın imzasını taşıyan teklifin kabul edilmesiyle Aralık'ta yapılması beklenen sınav yasadan çıkarıldı. 2001'de getirilen sınav 5 yıllık geçiş sürecinin ardından ilk kez bu yıl yapılacaktı. ■ ANKARA Milliyet

Milliyet 29.11.2006
sayfa 23.

ve ÖSYM ile düzenlenecek protokolde belirlenmesi, sınav sorularının ÖSYM tarafından hazırlanması, sınav başarı puanının değerlendirilmesinde Avukatlık Hukuku ve Meslek Kuralları ile ilgili bölümün ağırlığı % 30 un altında olamayacağı, sınavın Kanunda belirlenmiş amaca yönelik gerçekleştirilebilmesi için protokolde sınav konu alanları ile başarı puanına etki oranlarının her sınav öncesinde gözden geçirilmesi ve belirlenen sınav konu alanlarının sınav ilanı ile birlikte duyurulması, sınavda %70 ve üstünde başarı puanı elde edenlerin, sınavda başarılı olmuş sayılması öngörülmüştür. Sınav giriş ücretinin ise TBB ile ÖSYM tarafından birlikte kararlaştırılması öngörülmüştür.

Mevcut Kanunda stajyerlere maddi yardımda bulunulmasına ilişkin hükmün yerine stajyerlere staj süresince TBB tarafından kredi verilmesi, kredinin kaynağının avukatların yetkili mercilere sunduğu vekâletnamelere avukatın yapıştıracağı pul bedelleri ile geri ödemededen gelen paralar ve bunların gelirlerinden oluşması öngörülmüştür.

Avukat yanında staja başladıktan üç ay sonra, avukatın yazılı muvafakatı ile ve onun gözetimi altında, icra tetkik mercii hakimlikleri ile sulh mahkemelerinde ve icra ve iflas dairelerinde görülen dava ve işlerde vekalet alabilme yetkisi kaldırılarak bu yetki avukat yanında staja başladıktan sonra söz konusu mahkeme ve mercilerde yanında staj yaptıkları avukatın takip ettiği duruşmalara girme ve işleri takip etme şeklinde sınırlandırılmış, söz konusu mahkemelerde sulh ceza mahkemesi eklenmiştir.

Stajyerin yükümlülüklerine avukatın mahkemeler ve idarî makamlardaki işlerini yapmak ve

baroca düzenlenen eğitim çalışmalarına katılmak, uymak zorunda olduğu mevzuata ise meslek kuralları ilave edilmiştir.

Stajla birleşebilen işler arasında sayılan öğretmenlik ise madde metninden çıkartılmıştır.

Kanunla yapılan bir başka değişiklik ise staj listesine yazılma talebine ilişkin olarak barolarca verilen kararlara karşı itiraz üzerine, baro levhasına yazılma ile ilgili taleplerine ilişkin ise nihai karar mercii Adalet Bakanlığı olduğuna yönelik yapılan değişiklikle Adalet Bakanlığının uygun görmediği kararları bir daha görüşülmek üzere TBB'ye geri göndermesi, bunun üzerine TBB Yönetim Kurulunun önceki kararının üçte iki çoğunlukla kabul etmesi halinde bu kararın onaylanmış sayılması, aksi halde onaylanmamış sayılması, her iki durumda da tarafların ve ilgililerin idari yargı merciiine başvurulabilmesi öngörülmüştür.

Kanunun uygulanmasına yönelik TBB tarafından çıkartılan ve 19.12.2001 tarihli ve 24615 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan TBB Avukatlık Staj Yönetmeliğinde, hangi mahkemelerde ne kadar süre ile staj yapılacağı, stajyerin mahkeme ve avukat aşamalarında hak, yetki ve yükümlülükleri, yanında staj yaptığı avukatın yükümlülüğü, baronun staj eğitiminin kapsamı, süresi gibi hususlar düzenlenmiştir. Stajyerin mahkemeler aşamasında; duruşmalarda, keşiflerde, soruşturmalarda, kararın görüşülmesinde ve yazılmasında hazır bulunması, kendisine verilen dosya ve kararları incelemesi ve rapor hazırlaması yetki ve yükümlülüğüne yer verilmiştir. Yanında staj yapılan avukata, stajyeri bağımsız ve özgür bir avukat olarak yetiştirme yükümlülüğü verilmiştir.

Kanunun yasalaşma sürecine gelince, Kanun Tasarısının 1998 yılında TBMM'ne sunulduğu, kadük olması nedeniyle 1999 yılında Hükümet tarafından yenilediği, bu Tasarı avukatlık şirketine ilişkin konuları düzenleyen Kanun Tasarısı ile aralarında baro başkanlığı yapmış ve TBB başkanlığı yapmış milletvekillerinin de bulunduğu hukukçu milletvekillerinin hazırladığı Kanun Teklifi ile birleştirilmiştir.

Kanun Teklifinde, Kanun Tasarısından farklı olarak stajın tamamının avukat yanında yapılması hem staja kabul için hem de stajın sonunda avukatlığa kabul için sınav öngörülmüştür. Staja kabul sınavının gerekçesi olarak, yeni kurulan özel ve vakıf üniversiteleri ile ülkemizde sayılan devamlı orta hukuk fakültelerinden mezun olanlar arasında -bu artışa orantılı olarak- eğitim ve öğrenim açısından oluşan farklılıklar, avukatlık mesleğine ve giderek de savunmaya ve yargıya olumsuz yansımaları, staj sonu sınavın gerekçesi olarak ise diğer bilim dallarının uzmanlığında sınav olması gösterilmiştir.

Tasarının genel gerekçesinden objektifliği sağlamak amacıyla sınavların ÖSYM'ye yaptırılması öngörülmüş, Kanun Teklifinde TBB'ce yapılması öngörülmüştür.

Adalet Komisyonunda tasarı alt Komisyona havale edilmiş, alt Komisyona TBB, Ankara, İstanbul ve İzmir Barosu temsilcileri de katılmışlardır. Komisyonunda altı olan sınav hakkı sayısı fazla bulunarak dörde indirilmiş, Genel Kurulda tekrar altıya çıkartılmıştır. Tasarıda olan ve Komisyonca da kabul edilen üç yıl içinde sınav haklarının kullanılmasını Genel Kurulda dört yıl olarak değiştirilmiştir. Tasarıda yılda üç kez sınav yapılması ise yılda iki kez olarak kabul edilmiştir.

Kanun Tasarısı TBMM'de tüm parti gruplarının desteği ve katkısıyla yasalaşmıştır. Genel Kurulda Kanun Tasarısı bölümler halinde görüşülmüş, görüşmelerde sınav getirilmesine ilişkin olarak, hukuk fakülteleri ve mezunların sayısında aşırı artış, yetersiz öğretim elemanı eksikliği nedeniyle hukuk eğitimindeki kalitenin azalışı ve artırılması gerektiği, sınavın Kanunda daha ayrıntılı düzenlenmesi gerektiği, sınavın staj sonunda yapılmasının zaman ve emek israfına neden olacağı hususlarında görüşler dile getirilmiştir.

2006-2010 arası dönem

28.11.2006 tarihli ve 5558 sayılı Kanunla avukatlık sınavı kaldırılmıştır. 2001 yılında yapılan Kanun değişikliği uyarınca ilk defa 2006 yılı yazında staj bitirenlere avukatlık sınavının yapılması gerekmektedir. Kanun, Konya Milletvekili Ahmet IŞIK ile İzmir Milletvekili Yılmaz KAYA'nın ayrı ayrı vermiş oldukları kanun tekliflerine dayanmaktadır. Kanun tekliflerinde staj sonu sınavın staj başlangıcına alınması öngörülmektedir. Adalet Komisyonunda alt komisyon oluşturulmuş, Komisyon çalışmalarının devamında Konya Milletvekili Ahmet IŞIK tarafından sınavın kaldırılmasına dair verilen kanun teklifi diğer tekliflerle birleştirilmiş, alt Komisyonunda sınavın kaldırılmasına dair teklifin esas alınması üzerine diğer milletvekili tarafından verilen teklif geri çekilmiştir.

Komisyonunda, ilk sınava girip başarılı olamayan adayın yeni bir tahsile ve yeni bir staja mecbur olmamasına rağmen bu imtihanların tekrarındaki faydanın anlaşılmadığı, sınava tabi tutulan kişinin meslek seçme hakkının kısıtlandığı, sınavın uygulamada yarar sağlamadığı, yanında staj yaptığı hakim ve avukattan yeterlilik alan stajyerin sınava tabi tutulmasının doğru ve yerinde olmadığı gerekçelerine yer verilmiştir.

Komisyon Raporuna konulan muhalefet şerhinde, Komisyonun kabul ettiği metne meslek örgütü olan TBB'nin karşı olduğu, meslek kalitesi ve saygınlığının korunması ile gelişimi açısından sınava yönelik mevcut düzenlemenin korunması gerektiği, emsal alınan AB ülkelerinin tamamında sınav uygulamasının mevcut olduğu görüşlerine yer verilmiştir.

Kanunun sadece sınavın kaldırılmasına yönelik olması nedeniyle Genel Kurulda sınavın kaldırılması gerekip gerekmediği konusundaki görüşler ayrıntılı olarak dile getirilmiştir^[5]. Genel Kurul görüşmelerinde, sınava tabi olan stajyerlerin yaz döneminde stajı bitirdikleri, Genel Kurul görüşmelerinin yapıldığı 23.11.2006 tarihi itibarıyla sınavın yapılmamış olduğu ve bu sınavın 23.12.2006 tarihinde yapılmasının öngörüldüğü, stajyerlerin

[5] https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tutanak_g_sd.birlesim_baslangic?P4=17751&P5=B&PAGE1=1&PAGE2=63, https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tutanak_g_sd.birlesim_baslangic?P4=17757&P5=B&PAGE1=1&PAGE2=79

staj bitim belgesi aldıktan sonra sınavı bekledikleri ve sınavdan sonraki dönemde avukatlığa kabul edilinceye kadar stajyerlik statüsünün sona erdiği ve bu statüden de faydalanamadıkları görülmektedir. Hatta Kanun değişikliğine esas tekliflerin de bu hususlar gözetilerek sınavın stajın başlangıcına alınmasına yönelik olduğu da yukarıda belirtilmiştir.

2010-2014 arası dönem

Avukatlık sınavının kaldırılmasına ilişkin 5558 sayılı Kanunun iptali istemiyle Anayasa Mahkemesine başvurulması üzerine 08.01.2010 tarihli ve 27456 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Mahkemenin 15.10.2009 tarihli ve E:2007/16, K:2009/147 sayılı kararı ile sınavın kaldırılmasına dair 5558 sayılı Kanunun 1 nci maddesi Anayasasının hukuk devleti ilkesini düzenleyen 2 nci maddesi ile adil yargılanma hakkını düzenleyen 36 ncı maddesine aykırı bulunarak iptal edilmiştir. Kararda, "... Avukatlığın önemi ve özelliği nedeniyle bu mesleğe girişin kimi koşul ve kayıtlamalara bağlı kılması, hukuk devletinin ve adil yargılanma hakkının gereğidir.

Avukatın seçkinliği ve üstün nitelikler taşıması, hem kamunun hem de yargının beklediği bir husus olup, bunun sağlanmasında mesleğin gelişmesine katkı kadar mesleğe seçilme de önem kazanır. Sadece temel hukuki konularda eğitilmiş olmak, bir mesleği yürütmek için yeterli olamaz. Mesleki açıdan yetkinlik, stajyerlik gibi özel eğitimlerin yanı sıra mesleğe girişte seçme ya da elemeyi de içerir.

Yasa koyucu tarafından sınavın getirilmesindeki, savunma hakkı ve adil yargılamaya, adaletin gerçekleşmesine ve avukatlık mesleğinin niteliğine dayalı kamu yararının, sınavın kaldırıldığı tarihte de geçerliliğini koruyup korumadığının saptanması, sınavın getirildiği zamandaki koşullar, kaldırılma zamanında değişmemiş ya da ortadan kalkmamış, hatta avukatlık mesleğinin niteliği yönünden çok daha önemli hale gelmişse bunun da değerlendirilmesi gerekir.

(...)

Yukarıda açıklanan hususlar gözetilmeden yasa-laştığı anlaşılan..." hususlarına yer verilmiştir.

Anayasa Mahkemesinin iptal kararı ile birlikte sınavın kaldırılmasına dair Kanun hükmü iptal edilmiş olsa da iptal kararı ile yürürlükten kaldırılan

kanun hükümleri kendiliğinden yürürlüğe girmemektedir. İptal kararı sonrasında Anayasasının 153/3 maddesi uyarınca yasal düzenleme yapılması gerekirken TBMM'ce sınava dair yasal düzenleme yapılmamıştır.

2014-2019 arası dönem

17.06.2014 tarihli ve 29033 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan TBB Avukatlık Staj Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik ile avukatlık stajına başlamak için, yazılı olarak yapılacak staja kabul değerlendirmesinde başarılı olmak şartı getirilmiştir. Ayrıca, staj sonunda staj bitim belgesi verilebilmesi için TBB tarafından yazılı olarak yaptırılacak staj yeterlilik değerlendirmesinde başarılı olma şartı getirilmiştir.

Yönetmelikte staja kabul değerlendirmesinin; TBB ile imzalanacak protokole göre ÖSYM'ye veya yükseköğretim kurumları arasından belirlenecek bir kuruluşa yaptırılması, Türkçe, mantıksal akıl yürütme ve genel kültür konuları ile anayasa hukuku, medeni hukuk, borçlar hukuku, hukuk yargılaması usulü, ticaret hukuku, icra ve iflâs hukuku, ceza hukuku, ceza yargılaması usulü, idare hukuku ve idari yargılama usulü, hukuk felsefesi, hukuk sosyolojisi ve vergi hukuku konularını kapsayan alan bilgisi sorularından yapılması, Türkçe, mantıksal akıl yürütme ve genel kültür sorularının otuz, alan bilgisi sorularının yetmiş puan ağırlığında olacak şekilde düzenlenmesi, yüz üzerinden en az yetmiş puan alanların başarılı sayılması, başarılı olanlara verilecek "başarı belgesi"nin geçerlilik süresinin iki yıl olarak kabul edilmesi, yılda en az üç kez yapılması düzenlenmiştir.

Staj yeterlilik değerlendirmesinin; otuz puanı mantıksal akıl yürütme, yetmiş puanı avukatlık hukuku ve meslek kurallarına ilişkin sorulardan oluşmak üzere toplam yüz puan üzerinden yapılması, stajının dokuzuncu ayından itibaren yeterlilik değerlendirmesine girebilmesi düzenlenmiş, sınavın yaptırılması ve başarı puanı staja kabul değerlendirmesindeki gibi düzenlenmiştir.

Söz konusu Yönetmelik değişikliğine dair Yönetmelik Taslağı 7-8.10.2013 tarihli TBB Yönetim Kurulunca kabul edilerek Avukatlık Kanunu'nun 182 inci maddesi uyarınca onaylanmak üzere Adalet Bakanlığına gönderilmiş, Bakanlıkça uygun bulunmayarak geri gönderilmesi üzerine TBB'ce

önceki kararında direnilmiş ve yayımlanmak üzere mülgâ Başbakanlığa gönderilmiştir. Başbakanlık tarafından içeriğinin kanuna aykırı bulunarak yayımlanmaması üzerine Ankara 10. İdare Mahkemesinin 2014/452 esasına kayden açılan davada verilen yürütmenin durdurulması kararı uyarınca söz konusu değişiklik 17.06.2014 tarihli ve 29033 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır^[6].

Yönetmelik değişikliğinden sonra 10.09.2014 tarihli ve 6552 sayılı Kanununun 94 üncü maddesi ile Avukatlık Kanununun TBB'ye yönetmelik çıkarma yetkisini veren 182 nci maddesine eklenen ikinci fıkrada, yönetmelikle veya diğer bir düzenleyici işlemle avukatlık stajına kabulde, staj döneminde ve avukatlık mesleğine kabulde sınav veya benzeri bir rejim öngörülemediği hükmüne bağlanmıştır. Kanun değişikliğine esas İş Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısının TBMM'ye sunulan metninde söz konusu değişiklik bulunmamakla birlikte, madde Plan ve Bütçe Alt Komisyonunda yeni madde olarak Tasarıya eklenmiştir. Muhalefet partilerince maddeye ilişkin muhalefet şerhleri konulmuş, Genel Kurul görüşmelerinde maddenin Tasarıdan çıkartılmasına dair verilen önergeler reddedilmiştir. Muhalefet partilerince, hukuk fakültesi ve mezun sayısındaki aşırı artış ile fakültelerdeki eğitim yetersizliği hususları belirtilerek sınavın gerekliliği, sınava dair Yönetmelik değişikliğine yönelik idari yargılamanın devam ettiği, meslek kuruluşlarına Anayasa ile verilen yönetmelik çıkarma yetkisinin kısıtlandığı hususları dile getirilmiştir.

Söz konusu kanun hükmünün iptali istemiyle yapılan başvuru üzerine 11.06.2015 tarihli ve 29383 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Anayasa Mahkemesinin E:2014/177, K:2015/49 sayılı kararı ile, "Dava konusu kuralla avukatlık mesleğine girişte yeni bir şart getirilmemiş, idari düzenleyici işlemle sınav şartı getirilemeyeceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 13. maddesine göre temel hak ve özgürlüklere ilişkin düzenleme ve sınırlamalar ancak kanunla yapılabileceğinden 1136 sayılı Kanun'un 1. maddesi uyarınca bir serbest meslek olan avukatlığa giriş koşullarının da kanunla belirlenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda avukatlık mesleğine giriş koşullarının belirlenmesi hususunda asli yetki

yasama organına ait olup yasama organınca genel çerçevesi kanunla belirlendikten sonra bu konuda idari düzenleyici işlemler yapılabilir." gerekçesiyle söz konusu kanun hükmünün Anayasanın 2 nci, 13 üncü ve 48 inci maddelerine aykırı olmadığına oyçokluğu ile karar verilmiştir.

Sonsöz yerine

Avukatlık stajına ilişkin günümüze kadar yapılan düzenlemeler ve bu düzenlemelerin yasalaşma sürecinden, staj öncesi ve sonrası sınav getirilmesi hususu başta olmak üzere, stajın nasıl olması ve ne şekilde düzenlenmesi gerektiği hususunda, bilgi, birikim ve tecrübeleri çerçevesinde meslektaşlarımızın farklı değerlendirme ve önerilerinin olması, sosyal bilimlerin doğasından kaynaklanmaktadır. Bununla birlikte, yukarıdaki tarihsel süreçte, ortaya çıkan başlıca ve güncelliğini koruyan sonuç, süreklilik arz eden bir şekilde, avukatlığa kabulde sınavın getirilip, bir müddet sonrasında kaldırılmasıdır. Bu şekilde birbirine zıt düzenleme yapılmasının basit nedenlerle izahının mümkün olmadığı, bu düzenlemelere yol açan bireysel ve toplumsal koşullar ve nedenlerinin bilimsel bir şekilde ele alınması ve buna göre karar verilmesinin faydalı olacağını düşünüyorum.

Avukatlık tarihine ilgi duyanlar

için önerilen kaynaklar:

1. Avukatın Kitabı, Av. Ali Haydar ÖZKENT (Yayın tarihi 1940)
2. Avukatlık Hukuku, Av. Semih GÜNER
3. Müfit Mert BALAK'ın Türkiye'de Avukatlık Mesleği Tarihi Gelişimi isimli tezi (http://openaccess.bilgi.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11411/217/Balak_T%C3%BCrkiyede%20Avukatlık%20Mesle%C4%9Fi_2009.pdf?sequence=1&isAllowed=y)
4. Türkiye'de Savunma Mesleğinin Gelişimi, TBB yayınları (kitabın tamamına <http://tbbayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/511.pdf> adresinden ulaşılabilir.) Kitapta 1969 tarihine kadar mevzuat hükümleri yer almaktadır.

[6] <https://www.barobirlik.org.tr/Haberler/degerlendirme-37495>

Etimolojik Hukuk

Stj. Av. Canberk ŞENGÜL

Proleterya^[1]: Roma devrinde, üretim araçlarına sahip olmamaları nedeniyle herhangi bir malvarlığı bulunmayan kesim, "**proletarii**" olarak adlandırılmaktaydı. Proletarii sözcüğünün ise, Latince "**yeni**

doğum" anlamındaki "**proles**" kelimesinden geldiği belirtilmektedir. Nitekim, proleter sınıftan Roma Devleti, vergi yerine onlardan doğurduğu çocukları almaktaydı. Proleterii/ Proleterya, yani **doğurganlar**.

Antetli kâğıt: "**tête** (*fem.*)" sözcüğü Fransızca "kafa, baş" anlamına gelir. Bu sözcüğün Türkçeye çevrilmesi zor bir sözcük olan "**en**" (an okunur) ile birleşmesi sonucunda ise "**Adres antettedir**" ifadesine konu, telaffuzu "antet" sözcüğü ile aynı olan, "**en-tête**" ortaya çıkar. Yani antetli kâğıt, **başlıklı kâğıt** demektir aslında. Anti parantez, "**kâğıt**" sözcüğünün Farsçadan geçtiğini de belirtelim.

Sempozyum: Bugün için sempozyum, önceden belirlenen bir konuyla ilgili olarak bir araya gelen konuşmacıların dinleyicilere bilgi sunduğu, birkaç güne yayılan oturumlar şeklinde gerçekleştirilen bilimsel toplantıları ifade eder. Oysa sempozyum, Antik Yunan'daki orijinal anlamıyla "**içki eşliğinde belli bir konu üzerine konuşmak üzere bir araya**

gelenen toplantılar" demektir^[2]. Zira sempozyum kelimesi, Yunanca "**symposion**"dan gelmekte; bu sözcük ise birliktelik anlamı veren "**Syn-**" ekinin içmek anlamındaki "**pinein**" sözcüğüne eklenmesi ile oluşmaktadır.^[3]

Grev^[4]: Fransızca "**grève** (*fem.*)" sözcüğü, su kenarında bulunan kum veya çakıldan meydana gelen düzlüğü ifade eder. Grev kavramı, Fransa'da Seine nehrinin kıyısında kum ve çakıldan oluşan alanı ifade eden "**Place de Grève**"den gelir.

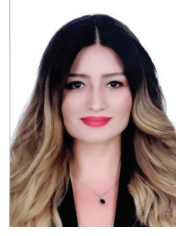
Devrim sonrasında işsiz kalan işçiler, "**Place de Grève**"e gelerek, yeni bir iş bulmaya çalışırlardı. Anlaşma sonrası, çalışma koşullarından memnun kalmayan işçiler, yine bu meydana, şartların revize edilmesi için eylem yaparlardı; bu eylemler ise zamanla, daha iyi şartlarda çalışmak amacıyla bireysel ya da kolektif biçimde iş bırakma veya yavaşlatmalarına yönelik bir niteliğe bürünmüştür.^[5]

[1] ŞENYAPILI, Önder: *Her Sözcüğün Bir Öyküsü Var-1*, ODTÜ Yayıncılık, 3. Basım, s. 250-251.

- [2] ÇAĞRI MUTLU, Esra: *Sokrates'in Öğretmeni Diotima*, Kilikya Felsefe Dergisi, Sayı: 1, Nisan 2018, s. 12, dn 1.
- [3] merriem-webster/dictionary/symposium (Erişim Tarihi: 01.02.2019). Detaya girilecek olur ise sempozyum kabaca şu iki safhadan oluşur:
- a) Yunan tanrılarından Dionysos'un onuruna gerçekleştirilen ve içki içilmeyip sadece yemeklerin yendiği "**deipnon**",
- b) Deipnon sonrasında içki eşliğinde Dionysos'a atfedilen şiirlerin okunduğu "**symposion**" (Daha ayrıntılı bilgi için bkz: BAYKAN, Daniş: *Andron ve Symposion Olgusunun Sosyo-Kültürel Nedenleri*, Sosyal Yaşama Yansımaları ve İşleyişi, Maskop E-Dergi, Sayı: 1, Haziran-Eylül'07, s. 4)
- [4] MİLLİOĞULLARI, Özgün: *Türkiye'de 1960-1980 ve 1980-2005 Dönemlerinde Grev Hareketlerinin Karşılaştırılması (YL Tezi)*, Ankara, 2007, s. 1.
- [5] GÜNEY, Alptekin / ASLANOVA, Kemale: *Türk Hukuku'nda Grev Yasakları ve ILO Normları*, Çalışma ve Toplum Dergisi, Yıl: 2014, Sayı:1, s. 259.

Sabahattin Ali Eserlerinden Hareketle Türkiye’de Telif Hakkı Korumasının Süresine Kısa Bir Bakış

Stj Av. Janset ÖZDEMİR - Stj Av. Aysu TAŞ

Sabahattin Ali'nin kitapları ölüm tarihinin üzerinden 70 yıl geçmesi ile kamuya açık hale geldi, eserler üzerindeki telif hakkı korumasının kalkması ile birçok yayinevi yazarın kitaplarını basmaya başladı. Öyle ki, Sabahattin Ali'nin kitaplarını bir marketler zincirinin "perşembe indirim kataloğunda" dahi gördük. İndirim kataloğu kimi çevrelerce, Ali'nin kitaplarının okunurluğunun artacağı ve halka ulaşmasının kolaylaşacağından hareketle olumlu yorumlansa da bu yoruma kitapların değersizleşeceği fikri ile şiddetli itirazlar da oldu. Ancak asıl tartışma Sabahattin Ali'nin aydınlatılmayan ölüm tarihi ve telif hakkı korumasının süresi üzerinden devam etmektedir. Sabahattin Ali'nin eserlerinde telif hakkı korumasının sona ermesinin başlangıç tarihi tartışmalıdır. Nitekim, yazarın kitapları, 1948-1965 yılları arasında yasaklanmış olması nedeniyle basılamamıştır. Bu gibi nedenlerle ünlü yazarın ölümünün 70 yılı doldurması farklı çevrelerde farklı şekillerde değerlendirilmektedir.

1. SABAHATTİN ALİ HAKKINDA

41 yıllık kısa bir yaşam, bugün Türk edebiyatında toplumcu gerçekçi akım denildiğinde akla gelen öncü romanları doğurdu. Marksist dünya görüşü ile biçimlenen toplumcu gerçekçi yazın akımının Türkiye’deki öncülerinden Sabahattin Ali çok bilinen romanları, az bilinen şiirleriyle Türk

edebiyatının Kuyucaklı Yusuf’u İçimizdeki Şeytan’ı Kürk Mantolu Madonna’sı ile toplumun zıtlıklarını öne çıkardı. 1. Dünya Savaşı sonrasında Rusya’da Bolşevik İhtilalinden etkilenen toplumcu gerçekçi akım Anadolu’nun çoğulcu demokrasi ile tanışmasını ve memleket sorunlarını, köy ve kasaba yaşamını sosyolojik bir bakışla anlatıyordu. Ali, 1907 yılında Edirne’nin Gümölcine sancağına bağlı Eğridere’de doğdu. Eğitimini Balıkesir Muallim Mektebi’nde aldı. Anadolu’da öğretmenlik yaptı. Bu süreçte Anadolu’da yaşadıkları edebi kimliğini şekillendirdi. Yazarın edebi kimliği yıllardır birçok farklı tartışmaya konu oldu. Son dönemde ise eserlerinin kamuya açık hale gelmesi ile ölüm tarihi üzerine yapılan tartışmalar yeniden gündemimize girdi.

2. TELİF HAKLARINA İLİŞKİN HUKUKSAL ÇERÇEVE

Telif hakkı, kişinin her türlü emeği ile meydana getirdiği ürünler üzerinde hukuken sağlanan haklardır. Hak, uluslararası dayanağını 1954 tarihli Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nin 27.maddesinden almaktadır.

m.27/1 "Herkes toplumun kültürel faaliyetine serbestçe katılmak, güzel sanatları tatmak, bilim alanındaki ilerleyişe katılmak ve bundan yararlanmak hakkına sahiptir."

m. 27/2 "Herkesin sahibi bulunduğu(yarattığı) her türlü bilim, edebiyat ve sanat eserinden doğan manevi ve maddi yararlarını korumayı isteme hakkı vardır."^[1]

[1] İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, 10 Aralık 1948, BM

Bildirgeyle uluslararası kabul gören, fikri hakların korunmasını isteme hakkı, temel insan haklarından biridir. Yaratıcı düşüncelerin yeteri kadar korunmadığı toplumlarda kişilerin topluma fikri ürünleriyle katkıda bulunmalarını beklemek oldukça zordur. Fikri haklarda eser sahibi ile toplum ve ulus menfaatleri hatta uluslararası dış dinamikler arasında denge kurulabildiğinde fikri haklar mevzuatının başarılı olduğu kabul edilebilir.

Bu amaç doğrultusunda hazırlanan 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FSEK) 13.12.1951 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girdi. Yasaya göre telif haklarında ülkesellik ilkesi geçerlidir. Korumanın talep edildiği ülke mevzuatına göre koruma şartları belirlenir.

Hakkın Doğuşu; Telif hakkının doğuşu için tes-til şartı aranmaz. Eserin üretildiği anda hak doğar, telif hakkı soyut niteliğe sahiptir, somutlaştığı maddeden ayrı bağımsız bir varlığa ve hukuki değere sahiptir.

Eser Sahibinin Hakları; Kanunda eser sahibinin hakları mali hakları ve manevi hakları olmak üzere iki başlık altında düzenlenmiştir. Manevi haklar; umuma arz, adın belirtilmesi yetkisi, eserde de-ğişiklik yapmadan men etme yetkisi, eser sahibinin malik ve zilyede karşı haklarıdır. Mali hakları ise; işletme hakkı, çoğaltma hakkı, yayma hakkı, temsil hakkı, umuma iletim hakkıdır.

Mali Hakların Korunmasına İlişkin Düzenle-meler; Kanuna göre eser sahibine tanınan mali haklar zamanla mukayettir. 46. ve 47. maddedeki haller dışında koruma süresinin bitiminden sonra herkes, eser sahibine tanınan mali haklardan faydalanabilir. m.27'ye göre ise koruma süresi eser sahibinin yaşadığı süre boyunca ve ölümünden sonra 70 yıl devam eder.

Sabahattin Ali ve Eserlerine ilişkin telif

tartışmaları ise 70 yılın başlangıç tarihinin belirlenmesi hususunda başlamaktadır.

3. SABAHATTİN ALİ'NİN ÖLÜMÜ ÜZERİNE

2 Nisan 1948 günü, Kırklareli'nin Üsküp Nahiyesi, eski adıyla Sazara yeni adıyla Çukurca köyünün dokuz kilometre uzaklığındaki İstranca Dağı Beylik Ormanlarında "öksüz çatak" denilen yerde Ali Ertekin Sabahattin Ali'yi öldürdüğünü şu ifadeleriyle kabul etmişti;

"Yolumuza devam ediyorduk. Söylediği sözler bende kendisine karşı nefret uyandırmıştı. Ele vermek istedim. Kendisini yanlış yola saptırdım, bir dereye indik. Sabahattin Ali'ye dedim ki: "Karşıda Sazara, hediye köyleri görülyor. O köylerin yanında Bulgar hudut köyleri var, fakat yorgunuz, bu geceyi burada geçirelim, yarın akşam hududu geçeriz. Rızı oldu. Ateş yaktık, geceledik. Ceketini çıkarıp yastık yaptı, yattı. Arkası dönüktü. Artık benim için de yapacak başka bir şey kalmamıştı. Kendisini bayılıp karakola veya köylülere teslim edebilmek için yolda kestiğim ve elimde taşıdığım sopayı kaldırarak omzuna indirdim. Sabahattin Ali inleyerek yere uzandı ve tekrar yerinden kalkmaya teşebbüs edince, belki beni cebinde tabanca varsa vurur endişesiyle bu sefer ikinci bir darbe salladım. Nefesi kesildi ve öldü."

Davada, 14 Ekim 1950 tarihinde karar verildi, Ali Ertekin, Sabahattin Ali cinayetinden 4 yıla mahkum edildi^[2]. Aynı yıl genel aftan yararlanarak tahliye edildi...

Yıllar sonra, Sabahattin Ali'nin kızı Filiz Ali, babasının öldürülmesinin 70. yıldönümünde sosyal medya hesabından "Sabahattin Ali 70 yıldır kayıptır" başlıklı bir paylaşım yaptı.^[3]

"Babam Sabahattin Ali 1948 yılının karlı bir

[2] Milliyet Gazetesi 15 Ekim 1950, Doğan Gazetecilik Arşivi 2009.

[3] <http://www.kulturservisi.com/p/kizi-filiz-ali-sabahattin-ali-70-yildir-kayıptır/>

TELİF HAKKI SORUNLARINA İLİŞKİN DÜNYADAN ÖRNEKLER

Yazarların ölümleri üzerinden 70 yıl koruma süresinin geçmesiyle beraber telif haklarına ilişkin tartışmalar gündeme gelmektedir. Hitler, Anne Frank, James Joyce gibi isimlerin ölümünden sonra alevlenen telif tartışmalarına bir göz atalım.

Joyce'un eserlerini yayınlamak isteyen yayınevleri, yayınlamak için 2012 yılından beri yazarın huysuzluğu ile ünlü torununun iznine ihtiyaç duymamaktadır. Joyce'un torunundan eserler için izin almak epey zordu ve torunu bu sert tutumundan dolayı pek sevilmiyordu. Bu nedenle büyük bir kısım koruma süresinin geçmesine epeyce sevinse de telif korumasının kalkmasının kötü çeviri ve uyarlamaları da doğuracağı endişesi vardı.

Anne Frank 1945 yılında öldüğünden, eserinin telif hakkı koruması 2016 yılının başında sona erdi. Babası Otto, Anne'in her zaman bir yazar olmak istediğini göz önünde bulundurarak kızının günlüğünü kitap halinde yayınlamayı düşünmeye başladı. Kitap ilk kez 1950 senesinde Almanya ve Fransa'da basıldı ve ilk

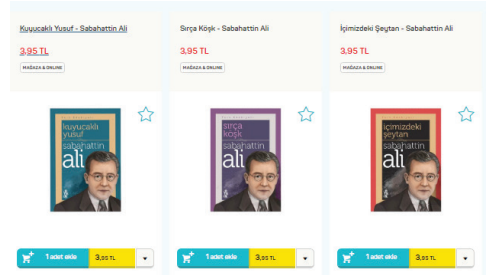
kopyası 100.000'den fazla sattı. "Anne Frank Vakfı", 1980 yılında ölen baba Otto Frank'ı günlüğün diğer yazarı olarak ilan ederek, günlükün telif hakkı korumasını 2055'e dek uzatılmasını istedi.*

Etik tartışmalara yol açan Hitler'in kitabı 'Kavgam' üzerindeki telif hakkı 2016'da kalktı ve 'Kavgam' kamu malı haline geldi. Genellikle eserler üzerindeki haklar yazar öldükten sonra ailesine veya yazar bir vakfa bağışlandıysa vakfa aittir. Hitler'in kitabı 1945 yılına dek 12 milyondan fazla basılmıştı. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra kitabın yayın hakları Bavara Eyaleti'ne geçmiş, eyalet yönetimi de telif hakları süresince kitabın yeniden basılmasına Almanya'da izin vermemişti. Ancak Kavgam pek çok ülkede basılmış hatta başka dillere çevrilmiştir. Kitabın Almanya'da yayınlanması, telif hakkının 2015 yılının sonunda kalkmasıyla mümkün oldu. Ancak sadece eleştirel notla birlikte basılmasına izin verildi.

* https://www.nytimes.com/2015/11/14/books/anne-frank-has-a-co-as-diary-gains-co-author-in-legal-move.html?_r=0

Şubat sabahı benim ve annemin birkaç poz fotoğrafını çektikten sonra Ankara'dan İstanbul'a doğru yola çıktık ve bir daha geri dönmedi. Ölüm haberini neredeyse bir yıl sonra 1949 yılı Ocak ayında gazetecilerden aldık. Başta her şey usulüne göre halledilmiştir. Sabahattin Ali'yi 'milli hisleri galeyana geldiğinden' öldürdüğünü iddia eden bir katil vardı ortada, babama ait olduğu söylenen fakat tanınmaz halde olan bir ceset de bulunmuştu. Ne var ki cesedi teşhis etmeye o zaman hayatta olan annesi ve eşi çağırılmadı. Böylece ceset esrarengiz bir şekilde kayboldu. Sabahattin Ali'ye ait bir defin belgesi bile yok. Yani nereye gömüldüğü bilinmiyor. Olayın iç yüzü bugüne kadar gelmiş geçmiş bütün iktidarlar tarafından ısrarla aydınlatılmadı. Sabahattin Ali 70 yıldır kayıptır."

4. SABAHATTİN ALİ'NİN ESERLERİNİN TELİF HAKKINA İLİŞKİN YANIT ARANAN SORULAR

İlk Soru: Sabahattin Ali'nin Ölüm Tarihi

Aile, 1948 yılını 'ölüm yılı' olarak kabul etmek istemiyor. Veraset ilamını 1957 yılında aldıklarını ve kanuni koruma süresinin ilamın alındığı tarihten başlayarak 70 yıllık sürenin hesaplanmasını istiyor. Oysa; Ailenin bahsettiği veraset ilamı ölüm tarihinden bağımsız mirasçılık ile ilgili bir konudur. Şöyle ki; veraset(mirasta), hak sahibi olma, veraset ilamı ise mahkemeden alınan ve ölen bir kimse'nin varisi olduğunu gösteren resmi bir belgedir.

Mirasçılık belgesi olarak da bilinir. Bu nedenle ölüm ilamından bağımsız olarak Sabahattin Ali'nin ölüm tarihi resmi belgelerde 1948 olarak kabulü ile 2019 Ocakla beraber telif hakkı korumasını kaybetti. Mevcut hukuki düzenlemeler ile başka bir olasılık görünmemektedir. Ancak Filiz Ali tartışmayı mahkemeye taşıyacağını söylediğinden biz de davanın sonucunu bekleyeceğiz.

İkinci Soru: Sabahattin Ali'nin Eserlerinin Basımının 1944 ve 1948 Yıllarında Alınan Bakanlar Kurulu Kararları ile Yasaklanmasının Telif Süresine Etkisi

1944 ve 1948 yıllarında alınmış iki Bakanlar Kurulu kararıyla Ali'nin eserleri 1965 yılına kadar yasaklanmıştır. Yani yazarın kitapları yaklaşık 19 sene kadar basılamamıştır. Bu yasaklama nedeniyle bazı görüşlere göre Ali'nin eserlerinin telif hakları basımının yasaklandığı yıllar da gözetilerek, ölüm tarihinden değil 1965'ten itibaren korunmalıdır. Kültür ve Turizm Bakanı Nabi Avcı da bu duruma ilişkin yazarın ölümüyle ilgili bir netlik yoksa veya yasaklamalardan kaynaklanan hak kayıpları yaşandığından eser sahiplerinin mirasçılarının mağduriyetlerinin giderilmesi için bir düzenleme düşünüldüğünü dile getirdi.^[4]

Bu şekilde bir düzenleme getirilirse durum değişecektir. Ancak ocak ayını geçmemiz itibarıyla pek çok yayınevi Sabahattin Ali kitaplarını basmıştır ve satmaya başlamıştır. Bu nedenle eğer bir düzenleme yapılması düşünüldüyse düzenlemenin şüphesiz Ocak ayından önce yapılması daha uygun olurdu.

5. SABAHATTİN ALİ'NİN ESERLERİ ÜZERİNDEKİ TELİF HAKKININ KALKMASININ SONUÇLARI

Telif haklarının kalkmasıyla beraber kamu mali haline gelen eserler pek çok yayınevi tarafından basılmakta ve rekabet ortamı oluşmaktadır. Rekabet sonucunda da kitabın içeriğiyle bağdaşmayacak kapak düzenlemeleri, fiyatların ucuzlaması ve yabancı kitaplarda kötü çeviri problemleri gibi sonuçlar doğabilmektedir.

Fiyatların ucuzlaması veya farklı kapak düzenlemeleri yazarın değerini düşürür mü? Elbette

ucuzlaması ile beraber yazarın kitaplarının okuma oranının artması olumlu bir gelişmedir. Ancak bunun yayınevlerini 'pazarlama' savaşına bilyoruz. Bu pazarlama savaşında kapak düzenlemeleriyle ve satış politikalarıyla yazarın özünden uzak bir yöntem izlenebilir. Bu açıdan da eserlere zarar verilmiş olur. Nitekim 'Kürk Mantolu Madonna' eseriyle son yıllarda çok yanlış anlaşılan bir yazardan söz ediyoruz. Tarihte kötü kapak düzenlemelerinde en güzel örnek Kafka'nın Dönüşüm kitabının böcek resmiyle basılmasıdır. Kafka yayınevine 25 Ekim 1915'te gönderdiği ve ilk basımın kapak resmi ile ilgili sıkıntılarını anlattığı mektupta "Böcek" (Insekt) kelimesini kullanmış ve "Kapakta böcek olmasın. Uzaktan bile görünmesin" der.^[5] Ancak günümüzde biliyoruz ki pek çok yayınevi kitabı böcek resmiyle basmaktadır.

Üzerine düşünülmesi gereken bir başka konu ise kitap fiyatlarının oldukça yüksek olduğu Türkiye'de bu durumun sebepleri... Kitapların telif hakları yayınevlerine iki şekilde devredilebilir; ilki, eserin tüm haklarını sabit bir ücret karşılığında yayınevine devri, ikincisi ise; eserin hakları saklı kalmak kaydı ile yayınevini satılan kitap sayısı ile orantılı olarak eser sahibine ödeme yaptığı geçici devirdir. İlk devirde eser sahibi, eserin tüm haklarını sabit bir ücret karşılığında devrettiğinden yayınevini kitap için belirlediği fiyat veya satış sayısının eser sahibine sağladığı artı bir menfaat olmaz. Eser hakkını satın alan yayınevi kitabı basma tekeline elinde bulundurur, o eser için telif hakkını satın alan yayınevi ile rekabet edecek başka bir yayınevi yoktur. Bu durum eser hakkını satın alan yayınevine kitap fiyatlarının belirlenmesinde sınırsız özgürlük tanırken, eser sahibinin menfaati oldukça düşük olsa da toplumda çoğu kez kitap pahalılığının faturası eser sahiplerine kesiliyor. Eserlerin halka açık hale gelmesiyle düşen kitap fiyatları bu algıyı desteklerken, kitap fiyatlarının düşmesinin asıl sebebi olan yayınevleri arasındaki rekabet gözden kaçırılıyor.

Görüldüğü üzere yıllarca YKY tekelinde olan eserler telif hakkının kalkmasıyla beraber Doğan Kitap, Everest Yayınevi pek çok yayınevi bu yarışta yerini aldı.

[4] <http://www.sanattanyansimalar.com/bakan-avci-dan-yayincilara-sabahattin-ali-cagrisi/2917/>

[5] <https://www.insanokur.org/franz-kafka-hayatta-iken-basilan-donusumun-kapak-fotograf/>

Arabulucunun Tarafsızlığı Sorunu

Stj. Av. Ozan Nesin ÖZGÜR

Arabuluculuk, yargının yükünün hafifletilmesi ve uyuşmazlıkların süratle çözülmesi amacıyla geliştirilmiş, hukuk uyuşmazlıklarının çözümünde alternatif bir yoldur. 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu ile arabuluculuk düzenlenmiştir.

Kanunun md. 2/1/a hükmünde arabuluculuk; *"Sistemik teknikler uygulayarak, görüşmek ve müzakerelerde bulunmak amacıyla tarafları bir araya getiren, onların birbirlerini anlamalarını ve bu suretle çözümlerini kendilerinin üretmesini sağlamak için aralarında iletişim sürecinin kurulmasını gerçekleştiren, tarafların çözüm üretmediklerinin ortaya çıkması hâlinde çözüm önerisi de getirebilen, uzmanlık eğitimi almış olan tarafsız ve bağımsız bir üçüncü kişinin katılımıyla ve ihtiyari olarak yürütülen uyuşmazlık çözüm yöntemini ifade eder."* şeklinde tanımlanmıştır.

Aynı kanunun amaç ve kapsam başlıklı 1. maddesinde *"Bu Kanunun amacı, hukuk uyuşmazlıklarının arabuluculuk yoluyla çözümlenmesinde uygulanacak usul ve esasları düzenlemektir."* ifadesi yer almaktadır. Bu açık hükümden de anlaşılacağı üzere arabuluculuk kurumunun amacı hukuk uyuşmazlıklarının çözümünde mahkeme dışında alternatif bir yol oluşturulmasıdır.

Arabuluculuğun dava şartı olduğu uyuşmazlıklarda, taraflar, yalnızca arabuluculuk ile çözümediği uyuşmazlıklarını mahkemeye taşıyabileceklerdir. Bu durumda arabuluculuk yargı makamlarına başvurmadan önce gidilmesi gereken zorunlu bir yol haline almaktadır.

Arabuluculuğun tanımında *"bağımsız ve tarafsız bir üçüncü kişinin katılımıyla"* ifadesine yer verilmiş olması ile arabulucunun bağımsız ve tarafsız olacağı anlaşılmaktadır. Ancak kanunun md. 9/2 hükmünde *"Arabulucu olarak görevlendirilen*

kimse, tarafsızlığından şüphe edilmesini gerektirecek önemli hâl ve şartların varlığı hâlinde, bu hususta tarafları bilgilendirmekle yükümlüdür. Bu açıklamaya rağmen taraflar, arabulucudan birlikte talep ederlerse, arabulucu bu görevi üstlenebilir yahut üstlenmiş olduğu görevi sürdürebilir." düzenlemesi arabulucunun tarafsızlığının kesin bir nitelik taşımadığı, tarafların rızası ile tarafsızlığından şüphe edilen arabulucunun görevine devam edebileceği anlaşılmaktadır.

Diğer yandan tarafsızlığından şüphe edilmesini gerektirecek önemli hal ve şartların neler olduğu konusunda bir açıklık bulunmamaktadır.

Arabulucunun tarafsızlığına gölge düşürecek bir nedenin bulunması halinde, bu durum arabulucu tarafından taraflara bildirilecek ve taraflar, arabulucudan görevine devam etmesini veya görevi üstlenmesini talep ederlerse arabulucu görevine devam edebilecektir. Durumu anlayacak halde olmayan veya paraya ihtiyacı olduğu için sürecin çabuk tamamlanmasını isteyen taraf yani genel olarak zayıf, güçsüz olan taraf, arabulucunun tarafsızlığını önemsemeyebilir, sonuçlarının ne olacağını öngöremeyebilir. Arabulucunun tarafsızlığına gölge düşürecek bir durumun varlığını bilmesine rağmen arabulucunun görevine devam etmesine razı olabilir. Bu durumda örneğin işçi alacaklarına ilişkin, uyuşmazlığın zayıf tarafı olan işçi, tarafı olan arabulucunun yürüttüğü arabuluculuk sürecinde, alacaklarının çok altında bir miktara ikna olması için yönlendirilebilir. Bu şekilde de hukuki uyuşmazlık çözülmüş olmaktadır. Ancak uyuşmazlıkları bu şekilde çözümenin hukukun genel ilkelerini ayaklar altına alacağı şüphesizdir.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda hakimin reddi ve yasaklılık sebepleri düzenlenmiştir. Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nda ise

böyle bir ayrıma gidilmemiş, “tarafsızlığından şüphe edilecek haller” ifadesi kullanılmıştır. Dolayısıyla Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nda hakimin yasaklılık sebeplerinin bulunması halinde bile arabulucu, taraflara durumu bildirecek ve taraflar arabulucunun görevine devam etmesini, görevi üstlenmesini talep ederlerse arabulucu görevine devam edebilecek veya görevi üstlenebilecektir. Mesela arabulucunun taraflardan birinin eşi olması durumunda taraflar rıza gösterirlerse arabulucunun görevine devam etmesine engel bir durum yoktur.

Bilirkişiler için hakimin yasaklılığı ve reddi hükümlerinin kıyasen uygulanmasına rağmen arabulucular için böyle bir düzenlemeye gidilmemiştir. Mahkeme için bağlayıcı olmayan raporları düzenleyen bilirkişilere hakimin yasaklılığı ve reddi hükümleri uygulandığı halde, doğrudan uyuşmazlığı çözen arabulucular için böyle bir düzenlemenin yapılmamış olmasına anlam vermek zordur.

Uyuşmazlık çözüme vasfı yüklenmiş, işçi alacakları ve ticari uyuşmazlıklarda zorunlu hale getirilmiş dava şartı olan arabuluculukta, arabulucunun tarafsızlığı konusunda, kamu düzeni gereği zayıf-

ların korunması amacı ile herhangi bir yasaklılık sebebi düzenlenmemiş olması arabuluculuk kurumunun uyuşmazlığın çözümünde mahkemelerin alternatifi olarak düşünülmesinde şüpheye neden olmaktadır.

Uygulamadaki eksikliklerin yanı sıra, tarafsızlık konusunda zayıfları koruyabilecek bir düzenlemenin yapılmamış olması zorunlu arabuluculuk kurumunun, uyuşmazlığın mahkeme dışında “nasıl çözülsün” gibi bir düşünce ile getirildiğini düşündürmektedir. Nitekim yapılan açıklamalarda da arabuluculuk kurumunun başarı oranlarından bahsedilerek, yargının yükünün hafifletildiği ifade edilmektedir. Uyuşmazlığın bir şekilde çözülmüş olması, arabuluculuğun başarılı olduğu sonucunu ortaya çıkarmamaktadır. Tarafsızlığı konusunda yasal düzenlemelerin bile yeterli olmadığı arabuluculukta uyuşmazlıkların

adil bir şekilde çözüldüğünü düşünmek mümkün değildir. Bu nedenle arabuluculuk kurumunun, uyuşmazlıkları mahkeme dışında çözümlenerek sadece yargının yükünün hafiflettiği sonucu ortaya çıkmaktadır. Ancak uyuşmazlıkların adil bir şekilde çözüldüğü düşünülemezdir.

Yasal düzenlemelerin bile yeterli olmadığı arabuluculukta zayıf olanın korunması gerektiği şüphesizdir. Bu amaçla talep üzerine zayıf olan taraf için Baro tarafından bir avukat görevlendirilebilir. Her ne kadar arabuluculuk sürecinde adli yardımdan yararlanabilme imkanı getirilmiş olsa da adli yardımın daha uzun bir süreç gerektirmesi, daha zahmetli olması ve adli yardım talebinin olumsuz sonuçlanabilmesi, uygulamada arabuluculuk sürecinde zayıf olan tarafın korunmasına engel olabilmektedir. Bilineceği üzere ceza yargılamalarında zorunlu müdafiliğin bulunmadığı durumlarda, sanığın veya müştekinin talebi ile Baro tarafından talep eden taraf için

bir avukat görevlendirilebilmektedir. Buna benzer bir sistem arabuluculukta zayıf olan tarafın korunması için düşünülebilir. Arabuluculuk sürecinde taraflardan birinin talep etmesi halinde bu süreç boyunca, talep eden taraf için Baro tarafından bir

avukat danışman olarak görevlendirilebilir. Böylece arabuluculukla ilgili şüpheler tamamen ortadan kalkarsa da azaltılabilecek, en azından zayıf olan tarafın korunmasına yardımcı olunacaktır.

Özetle, hukuk uyuşmazlıklarını çözen arabuluculuğun uygulamadaki sorunlarının yanı sıra yasal düzenlemeler de yeterli değildir. Uyuşmazlık çözen bir kurumun tarafsız olmasının gerekliliği tartışmasızdır. Arabulucular için de 6100 sayılı HMK’nın 34 vd. maddelerinde düzenlenen hakimin davaya bakmaktan yasaklılığı ve reddi hükümlerinin uygulanması gerekmektedir. Bunun yanında zorunlu arabuluculukta, talep eden tarafa baro tarafından bir danışman atanması için CMK görevlendirmelerine benzer bir sistemin geliştirilmesi düşünülebilir. Bu şekilde en azından zorunlu arabuluculukta zayıf olan tarafın korunması mümkün hale gelebilecektir.

İcraya Dahil Çocuklar

Stj. Av. Onuralp YÜZER

Ülkemizde maalesef özellikle son yıllarda artan çocuğa karşı şiddet ve istismar vakalarının yanı sıra, çocuğun odak haline getirildiği birçok olumsuz durumla karşılaşmaktayız. Şiddetin ve istismarın korumayı beceremediğimiz çocuklar üzerinde yaşattığı travmaya bir de kanunların ve idarenin uygulamalarından kaynaklanan bazı istenmeyen durum ve sonuçlar ekleniyor. Bu istenmeyen durumlardan belki de en somut olanı hukukçuların çokça tartıştığı ancak son zamanlarda kamuoyunun gündemine daha çok giren çocuk tesliminin ve çocukla kişisel ilişki kurulmasının icra kanalı aracılığıyla gerçekleştirilmesidir. Çocukların icraya konu olmasının aslında çeşitli sebepleri vardır. Bunlardan birincisi İcra İflas Kanununun “çocuk teslimi” başlıklı 25. maddesi ile “çocukla şahsi münasebet tesisine dair ilamın icrası” başlıklı 25/a maddesinden kaynaklanmaktadır. İkinci ve belki de en önemli sebep ise boşanmış olan ebeveynlerin birbirlerinden intikam almak amacıyla çocuklarını bir silah olarak görmelerinden kaynaklanmaktadır. Bu nedenler ve sonuçları şunu gösteriyor ki çocuğun özellikle yargısal alanda sahip olduğu üstün yararı göz ardı edilmeye başlanmıştır.

ÇOCUĞUN ÜSTÜN YARARI

Oysa ki Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'nin 3. maddesine göre “Kamusal ya da özel sosyal yardım kuruluşları, mahkemeler, idari makamlar veya yasama organları tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde, çocuğun yararı temel düşüncedir.” denilerek mahkemelerde ve icra işlemlerinin de dahil olduğu çocuğu ilgilendiren tüm yargısal ve idari faaliyetlerde çocuğun yararının üstün tutulmasına değinilmiştir. Öte yandan Türkiye'nin 9 Haziran 1999 yılında imzaladığı ve 18 Ocak 2001 tarihinde onayladığı “Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi”nde de çocuğun üstün yararı

kavramı tam olarak açıklanmamıştır. Sözleşmede sadece bazı maddelerde çocuğun üstün yararının korunmasından bahsedilmiştir. Çocuğun üstün yararı kavramı her iki sözleşmede de net bir şekilde ifade edilmemekle birlikte biz bu anlamı öğretiden ve çeşitli yargı kararlarından çıkarabilmekteyiz.^[1] Türk Medeni Kanunu'nda çocuğun üstün yararı kavramının tanımı yapılmamakla beraber kanunun çeşitli maddelerinde çocuğun menfaati kavramına değinilmiştir (bk. TMK 325, 337, 346 ve 349). Çocuk Koruma Kanununda da çocuğun üstün yararının bir tanımı yapılmamış sadece 4/1 maddesinin (b) bendinde çocuğun haklarının korunması amacıyla çocuğun yarar ve esenliğinin gözetilmesinden bahsedilmiştir. Her ne kadar çocuğun üstün yararının tam bir tanımı olmasa da şu bir gerçektir ki çocuğun üstün yararı her işte ve işlemde, her kararda ve yargıda belirleyici bir rehber olmalıdır.^[2] Sözleşmede de belirtildiği üzere çocuğun menfaatinin mahkemedeki yargılamasından başlayarak icra aşamasına kadar birinci planda tutulması gerekir.

MEVZUATIMIZDA ÇOCUK TESLİMİ

İcra İflas Kanunu'nun çocuk teslimi başlıklı 25. maddesinde “Çocuk teslimine dair olan ilam icra dairesine verince icra memuru 24'üncü maddede yazılı şekilde bir icra emri tebliği suretiyle borçluya yedi gün içinde çocuğun teslimini emreder. Borçlu bu emri tutmazsa çocuk nerede bulunursa bulunsun ilam hükmü zorla icra olunur. Çocuk teslim edildikten sonra diğer taraf haklı bir sebep olmaksızın çocuğu tekrar alırsa ayrıca hükme hacet kalmadan zorla elinden alınıp öbür tarafa

[1] BELGİN, Derya (2011). Çocuk Teslimi ve Çocukla Kişisel İlişki Kurulmasına Dair İlamların İcrası. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk (MEDENİ USUL VE İCRA İFLAS HUKUKU) Anabilim Dalı.

[2] SEROZAN, Rona. Çocuk Hukuku (s.52-53). İstanbul, 2017.

teslim olunur.” denilmiştir. Görüldüğü üzere kanun koyucu 7 günlük süre içerisinde ilam borçlusunun çocuğu teslim etmediğinde ilam hükmünün zorla yerine getirilmesinden bahsederek anılan maddeyi taşınır teslimi başlıklı 24.maddeyle ilişkilendirmiştir. Bu ilişkilendirme maalesef çocuğun taşınır bir eşya gibi icrasına sebebiyet vermiştir. Kanunu uygulamakla mükellef olan icra memurları ve kolluk görevlileri de çocuğu taşınır bir eşya gibi teslim almaktadırlar. Usule baktığımızda ise alacaklı konumunda olan anne veya baba çocuk teslimi hakkındaki bir ilamı icra dairesine vererek takip talebinde bulunur. Daha sonra borçlu olan anneye veya babaya icra emir gönderilir. Bu icra emrinde borçluya 7 gün içinde çocuğu teslim etmesi, aksi halde çocuk nerede bulunursa bulunsun zorla alınacağı ve çocuğu gizlemesi halinde cezalandırılacağı bildirilir. Borçlu olan anne veya baba 7 gün içinde çocuğu teslim etmezse icra müdürü, çocuğu nerde bulursa zorla alıp alacaklı olan anneye veya babaya teslim ederek ilam hükmünü zorla yerine getirir.^[3]

İcra İflas Kanunu’nun Çocukla şahsi münasebet tesisine dair ilamın icrası başlıklı 25/a maddesinde

ise Çocukla şahsi münasebetlerin düzenlenmesine dair ilam hükmünün yerine getirilmesi talebi üzerine icra memuru, küçüğün ilam hükümleri dairesinde lehine hüküm verilen tarafla şahsi münasebette bulunmasına mani olunmamasını; aksi halde ilam hükmünün zorla yerine getirileceğini borçluya 24 üncü maddede yazılı şekilde bir icra emri ile tebliğ eder. Bu emirde ilam hükmüne aykırı hareketin 341 inci maddedeki cezayı müstelzim olduğu da yazılır. Borçlu bu emri tutmazsa ilam hükmü zorla yerine getirilir. Borçlu alacaklının şikayeti üzerine ayrıca 341 inci maddeye göre cezalandırılır.” denilmiştir. Burada da usul tıpkı 25. maddede anlatılanlarla aynıdır. Çocuk tesliminin icrası ile çocukla kişisel ilişkinin kurulmasına dair ilamların icrasına yanaşmayan ve yerine getirmeyen kişi hakkında yapılacak şikayet üzerine İcra İflas Kanunu madde 341 gereği icra mahkemesi tarafından 6 aya kadar tazyik hapsine karar verilir.^[4] “Çocuk teslimi emrine muhalefetin cezası başlıklı” madde 341 şöyle der: Çocuk teslimi hakkındaki ilâmın veya ara kararının gereğini yerine getirmeyen veya yerine getirilmesini engelleyen kişinin, lehine hüküm verilmiş kimşenin şikâyeti üzerine, altı aya kadar tazyik hapsine

[3] YILMAZ, Ejder-ARSLAN, Ramazan-TAŞPINAR AYVAZ, Sema. İcra ve İflas Hukuku (s.402-403) 2017, Ankara.

[4] YILMAZ, Ejder-ARSLAN, Ramazan-TAŞPINAR AYVAZ, Sema. İcra ve İflas Hukuku (s.402-403) 2017, Ankara.

karar verilir. Hapsin tatbikine başlandıktan sonra ilâmın veya ara kararının gereği yerine getirilirse, kişi tahliye edilir. Verilecek bu ceza TCK 50. madde uyarınca paraya ve diğer seçenek yaptırımlara çevrilmez. Tazyik hapsini gerektiren suç için öngörülen ceza, ön ödeme sınırları içinde kalsa bile ön ödemeye tabi olmaz.

İcra İflas Kanunu'nun Çocuk teslimine ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilâmların icrasında uzman bulundurulması başlıklı 25/b maddesinde "Çocukların teslimine ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilâmların icrası, icra müdürü ile birlikte Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından görevlendirilen sosyal çalışmacı, pedagog, psikolog veya çocuk gelişimcisi gibi bir uzmanın, bunların bulunmadığı yerlerde bir eğitimcinin hazır bulunması suretiyle yerine getirilir." denilmiştir. İlgili madde evrensel nitelik taşıyan çocuğun üstün yararı ve çocuğun korunması ilkelerinden hareket edilerek kanununa sonradan, 17/7/2003 tarihinde eklenmiştir. Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına ilişkin ilâmların icrasında söz konusu maddenin uygulamaya geçmesi adına görevli olan icra memurlarının, uzmanların ve kolluk görevlilerinin çocukları korumak adına daha hassas, dikkatli ve hoşgörülü davranması gerekir. Aksi takdirde kanun koyucunun çocukları korumak adına düzenlediği özel hüküm sadece yazılı olarak kalır.

ÇÖZÜM ÖNERİLERİ VE SONUÇ

Peki, bu durum daha ne kadar böyle devam edecek? Çocuklar bir eşya olarak görülüp icraya daha ne kadar konu olacaklar, bu işleme daha ne kadar katlanacaklar? Devletin çözüm konusunda getirdiği yenilikler nelerdir? Çocuğun eşya gibi görülüp icra işlemine konu olması hakkında sanal ve gerçek ortamda mağdur anneler ve babalar tarafından çeşitli imza kampanyaları başlatılmış, Cumhurbaşkanlığı başta olmak üzere ilgili bakanlıklara dilekçe ile defalarca başvuru yapılmıştır. Yargıtay 2'nci Hukuk Dairesi Başkanı Ömer Uğur Gençcan katıldığı bir seminerde, boşanmış ailelerin çocuklarının icra yoluyla alınmasına yönelik çocuk teslim merkezlerinin kurulmasının gündemde olduğunu ifade etmiştir. Adalet Bakanı Abdülhamit Gül ise verdiği bir demeçte "Şu anki uygulamada anne ya da baba karşı taraf göstermeyince 600-700 TL gibi bir meblağ yatırıyor icraya

parayı ödüyor, kendi çocuğunu görmeye gidiyor. Biz diyoruz ki baba ya da anne ücret karşılığında değil mahkeme kararıyla bu ücreti almalıyım. Maliye Bakanlığımızla da görüştük. 1930'lardan beri uygulanan bu sisteme son verecek şekilde bir para ödeyerek çocuğunu görme usulünden vazgeçtik. Daha insani bir sistem için Aile Bakanıyla da çalışıyoruz. Bir mal gibi, bir eşyayı icradan alır gibi para ödeyerek alma usulüne son vereceğiz. Herkesten önce annelerin ve babaların kendi aralarındaki ihtilafta çocuğu kullanmamaları lazım" şeklinde konuşarak çözüm arayışında olduklarını ifade etmiştir. Kamu Denetçiliği Kurumu'na (Ombudsmanlık) yapılan bir başvuruda, kurumun 11/01/2018 tarihli 2017/1293 başvuru numaralı tavsiye kararında başvuru; Çocuğun "bir eşya gibi" icra işlemine konu olmasının kabul edilebilir olmadığını, ayrıca haciz işlemi yapmak zorunda kalan ebeveyn üzerinde de bunun "ekonomik ve psikolojik şiddet" oluşturduğunu, Devletin "aile hayatına saygı gösterme" yükümlülüğünün çocukla kişisel ilişki kurulmasını sağlamaya yönelik etkin bir mekanizma kurulmasını zorunlu kılmakta olduğunu, gerektiğinde ceza hukuku araçlarına da başvurmak suretiyle kişisel ilişki kurulmasını engellemeye yönelik davranışların önlenmesi gerektiğini, Öte yandan icrada bulunması gereken görevlilerin hazır olmaması, UYAP'tan kaynaklanan sorunlar gibi aksaklıklar nedeniyle icra yoluyla dahi çocuklarını göremedikleri zamanlar olduğunu, İcra masraflarının kendilerine ciddi maliyetlere yol açtığını, masrafları ödeme gücü bulunmayan tarafların çocuklarıyla doğrudan kişisel ilişki kurma imkânlarının kalmadığını, icra yoluyla çocukla kişisel ilişki tesis edildiğinde masrafların mahkeme emrine rağmen çocuğu göstermeyen velayet sahibi taraftan alınması gerektiğini, belirttiği gerekçelerle kuruma başvurmuştur. Kurum verdiği tavsiye kararında "... çocuk tesliminin icra yoluyla yapılmasından kaynaklanan en önemli sorun, hiç şüphesiz "çocuğun" icraya konu olmasının kendisidir. Zira, icra müdürlükleri yapmış oldukları işin gereği olarak eşya, mal haczetmektedirler. İcra müdürlükleri çalışanları yıllar içerisinde yapmış oldukları iş nedeniyle sert ve katı tutum ve davranış kalıpları geliştirebilmektedirler. Buna karşın kişisel ilişkinin düzenlenmesine ilişkin kararın icrasında

teslim edilecek olan bir eşya değil, bir insan hem de “korunmaya ihtiyaç duyan” çocuktur. Her ne kadar bazı icra müdürlüklerinde çocuğun içinde bulunduğu ortamdan daha az etkilenmesi için bazı uygulamalar gerçekleştirilebilmekte ise de, icra müdürlükleri çalışanlarının gerek aldıkları eğitim, gerekse iş deneyimleri bakımından çocuk teslimi sırasında “çocuğun üstün yararı” ilkesi kapsamında uygulama yapma yönünde gerekli donanımına sahip olmadıklarını kabul etmek gerekir...” diyerek Adalet Bakanlığı’na çocuk tesliminin icra sisteminden çıkarılması, velayet hakkının kötüye kullanılması halinde bunun velayetin değiştirilme sebebi olduğunun Kanunda açıkça düzenlenmesi, Bu durumlarda velayet sahibine “zorunlu eğitim ve danışmanlık tedbiri” verilebilmesi için gerekli yasal düzenlemelerin yapılması ve Aile Mahkemelerinde sunulan adli sosyal hizmet alt yapısının güçlendirilmesi hususlarında gerekli düzenlemelerin yapılması için Türkiye Cumhuriyeti Kamu Başdenetçisi tarafından TAVSİYEDE BULUNULMASINA, karar verilmiştir.

İcra İflas Kanununda yer alan hüküm kapsamında icra dairesi aracılığıyla yapılan çocuk tesliminde yeni düzenlemeler yapılması, 24 Haziran seçimleri öncesinde gündeme gelmiştir. Cumhurbaşkanlığının ilk 100 günlük icraat programında, icra müdürlükleri kanalıyla yapılan çocuk teslimi ve çocukla “kişisel ilişki” tesisine yönelik ilamların icra sistemi dışına çıkarılarak ücretsiz olması için yasal düzenleme yapılması yer almıştır^[5]. TBMM açılınca bu düzenlemenin süratle yasalaşacağı bildirilmiştir. Konuyla ilgili olarak Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Kanun Tasarısı hazırlanarak yapılacak yeni düzenlemelerle eski uygulamanın bertaraf edilmesi amaçlanmıştır. Tasarının genel gerekçesinde yeni düzenleme şöyle ifade edilmiştir: “...Tasarı ile ayrıca çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması süreci bir icra işlemi olmaktan çıkarılarak

yeniden düzenlenmektedir. Mevcut uygulamada çocuk teslimi, İcra ve İflas Kanununa göre yapılmakta olup, çocuk ve ebeveynin özel durumları dikkate alınmamakta ve yükümlülüğün yerine getirilmemesi durumunda uygulanacak hükümler yeterli görülmemektedir. Çocuğun yüksek yararı göz önüne alındığında, çocuk teslimi veya kişisel ilişkinin tesisinde bu usul yeni sorunlar doğurabilmektedir. Bu konuda Türkiye Büyük Millet Meclisi Aile Bütünlüğünü Olumsuz Etkileyen Unsurlar İle Boşanma Olaylarının Araştırılması ve Aile Kurumunun Güçlendirilmesi İçin Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu tarafından yürütülen kapsamlı çalışma sonucunda hazırlanan 14/5/2016 tarihli Raporda, çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki tesisine yönelik mahkeme kararlarının infazının icra dairelerinin görev alanından çıkartılması, içerisinde uzmanların yer aldığı, teslim ve kişisel ilişki sağlanması sürecinin her aşamasında çocuğun ve tarafların zarar görmesine engel olacak, mahkemelerce verilen kararların uygulanması ve takibini sağlamak üzere kamu gücüne sahip idarî bir birim içerisinde bu işlemlerin gerçekleştirilmesi gerektiği belirtilmiştir...” Anadolu Ajansından (AA) edindiğimiz bilgilere göre ise, Kurulması planlanan ve hazırlık çalışmaları devam eden yeni sistemde, çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki tesis işlemleri, icra daireleri yerine bu amaçla oluşturulacak özel merkezler aracılığıyla yapılacaktır. “Çocuk Teslim Merkezi” adını alacak merkezler, bu tür işlemleri yürütecek. Böylece, çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması işlemlerinin icra daireleri aracılığıyla yapılması sona erecek. Bu konuda İcra ve İflas Kanununda yer alan hükümler de yürürlükten kaldırılacaktır. Öte yandan çocuğun yüksek yararı doğrultusunda teslim sırasında psikolog ve pedagog gibi uzmanlar ile eğitimciler de hazır bulunacaktır. Çocuk teslimi yerleri, çocuğun yüksek yararı gözetilerek belirlenecek kreş, okul ve adli görüşme odaları gibi alanlar olacaktır. Çocuk teslimi sırasında kolluk görevlileri yer almayacaktır. Zorunlu durumlarda istisnai olarak kolluk görevlilerinden destek alınabilecektir. Çocuk teslimi veya çocukla kişisel ilişki kurulması kararına aykırı hareket edenler, çocuğu teslim edene kadar tazyik hapsi ile cezalandırılacaktır. Velayete sahip anne veya babanın yükümlülüğünü haklı bir sebep olmaksızın birden

[5] Dergimiz yayına hazırlanırken açıklanan Yargı Reformu Stratejisi Belgesinin Hedef 8.3 başlığında “Aile hukukundan kaynaklanan uyuşmazlıkların yargısal çözümü sürecinde uyuşmazlıkları derinleştiren uygulamaların kaldırılmasının sağlanacağı “belirtilmiş ve bölüme ilişkin faaliyetler başlığında “Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması icra müdürlüklerinin görevi olmaktan çıkartılacak ve bu işlemin harç alınmaksızın uzmanlar vasıtasıyla yapılması sağlanacaktır.” Hedefine yer verilmiştir.

fazla kez yerine getirmemesi, çocuğunu göstermemesi halinde, çocuğun menfaati dikkate alınarak velayet sahibi değiştirilebilecek. Ayrıca durum ve koşullara göre velayet kaldırılabilir, çocuğa vasi de atanabilir. Çocuk teslimi veya çocukla kişisel ilişki kurmada yapılacak tüm masraflar devlet tarafından karşılanacak. Yeni düzenleme ile icra aşamasında çocuğun üstün yararının ön plana alınması, icra dairesi görevlilerinin ve kolluk görevlilerinin teslim sırasında çocuktan uzak tutulması ve sadece bu konuda görevli uzmanlaşmış bir merkezin kurulması son derece yerinde bir adım olmuştur.

Kanundaki ve uygulamadaki değişikliklerden sonra bu konuda atılacak diğer önemli adım ise anne babaların hırslarına yenik düşerek çocuklarını birbirlerine karşı kullanmalarının önüne geçilmesini sağlamak olacaktır. Çünkü çocuğun velayeti kendisine bırakılan anne veya babanın bu konudaki zihniyetini değiştiremedikten sonra kanundaki değişiklikler yetersiz ve sadece kağıt üzerinde bir uygulama olarak kalacaktır. 11 yaşındaki bir çocuğun haftada 2 gün görme hakkı bulunan babası tarafından avukatı ve icra memurları aracılığıyla alınmak istenmesi üzerine evinin penceresine çıkıp intihar girişiminde bulunduğunu, çok yakın bir geçmişte 10 yaşındaki Yağmur'un annesine teslim edilmek üzere babasından zorla alınırken "Baba beni bırakmayacaksın değil mi? Baba ben mal mıyım?" dediği yakarışlarını, çırpınışlarını ve belki de yaşananların en unutulmamacak olanı savunmasız bir annenin çocuk teslimi sırasında eski eşi tarafından 29 yerinden bıçaklanmasıdır. Bunun gibi üzücü ve trajik olayların

yaşanmaması için gerekirse anne ve babalara yönelik Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Adalet Bakanlığı aracılığıyla çeşitli seminerler düzenlenmeli, ücretsiz psikolojik destek hizmeti sunulmalı, çocuğun velayeti gözden geçirilmeli, ikili ilişkiler için ortak çocuğun menfaat aracı olarak kullanılmasının çocuk üzerindeki ruhsal ve fiziksel zararları anlatılmalıdır. Sonuç olarak, çocuğun icraya konu olmasının temel olarak çözüme kavuşturulması çift taraflıdır. Bu konuda devletin yerine getireceği yükümlülüklerin yanı sıra anne ve babalara da büyük sorumluluk düşmektedir. Çözüm için bir tarafta devleti diğer tarafta ebeveynleri düşünürsek, iki taraftan birinin yerine getirmediği yükümlülükler, maalesef bu büyük sorunun kesin olarak çözülmesine engel teşkil etmektedir.

KAYNAKÇA

<https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/cocuklarin-icra-yoluyla-alinmasi-sona-eriyor>

<https://www.haberturk.com/cocuklarin-icra-yoluyla-alinmasi-sona-eriyor-2123698>

<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/cocuk-icrasi-ilk-100-gunde-40945448>

1241 sayılı İcra ve İflas Kanunu

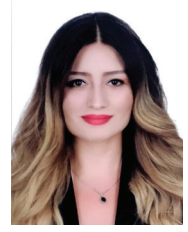
4721 sayılı Türk Medeni Kanunu

Birleşmiş Milletler (BM) Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi

<https://www.ombudsman.gov.tr/wp-content/uploads/2017/04/2017-1293-%C3%87ocuk-Tesliminde-Hak-%C4%B0hallerinin-%C3%96nlenmesi.pdf>

Velayet Hakkında Yeni Dönem 6684 S. Kanun İle Türk Hukukuna Uygun Bulunan Ortak Velayet Hakkı ve Türk Hukukunda Uygulanabilirliği Üzerine

Stj. Av. Janset ÖZDEMİR

"Eşler, evlilik bakımından, evlilik süresince ve evliliğin bitmesi halinde, kendi aralarındaki ve çocuklarıyla olan ilişkilerinde, özel hukuk niteliği taşıyan hak ve sorumlulukları açısından eşittir. Bu madde devletlerin çocuklar yararına gereken tedbirleri almalarına engel değildir."

11 Nolu Protokol ile Değişik İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmeye Ek 7 Nolu Protokol, Strazburg, 22 Kasım 1984.

Bu belgeyi imzalayan Avrupa Konseyi üye devletleri, "4 Kasım 1950 tarihinde Roma'da imzalanmış olan İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşme vasıtasıyla belirli hakların ve özgürlüklerin ortak uygulanmasını temin etmek üzere ilave adımlar atmaya kararlı olarak aşağıdaki hususlarda anlaşmaya varılmıştır" dediler. Türkiye Cumhuriyeti, 11 nolu Protokol ile Değişik İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmeye Ek 7 Nolu Protokolü 14 Mart 1985 tarihinde imzaladı. Protokol, bu tarihten uygun bulma kanununun Resmi Gazete'de yayımlandığı 2016'ya kadar 31 yıl Anayasa m.90'a göre iç hukuka uygun bulunmayı bekledi. Protokolde sırasıyla;

1. Sınırdışı edilen yabancıların bu karar aleyhinde yetkili makama başvurma hakkı,
2. Bir suçtan mahkûmiyetine karar verilen kişinin, bu mahkûmiyet kararı aleyhine bir yüksek mahkemeye başvurma hakkı,
3. Bir mahkûmiyet kararının adli hata nedeniyle kaldırılması veya affa uğraması halinde ilgili kişi lehine doğan tazminat hakkı,

4. Bir kişinin aynı suçtan iki kez yargılanmama ve cezalandırılmama hakkı ile,

5. Eşler arasındaki özel hukuk ilişkilerindeki hak ve sorumluluk eşitliğine ilişkin düzenlemeler mevcuttu.

244 sayılı kanunun 4. maddesine göre, anlaşmaların onaylanmasına ilişkin kanun tasarıları ile kararname tasarılarını hazırlamak görevi Dışişleri Bakanlığınınıdır. Bu görev doğrultusunda Dışişleri Komisyonu hazırladığı 25.12.2015 tarihli raporda "7 No'lu Protokol'ün ülkemiz tarafından 1985 yılında imzalanmış olmasına karşın, onay sürecine henüz geçilebilmiş olmasının temel nedeninin, Protokolde yer alan düzenlemelerin iç hukukumuzla uyumlulaştırılması sürecinin devam etmesidir. Bu kapsamda, 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun, tüm hükümleri itibarıyla 11 Nisan 2014 tarihinde yürürlüğe girdiği, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yolunun da 23 Eylül 2012 tarihi itibarıyla işlerlik kazandığı, böylelikle gelinen aşamada 7 Nolu Protokolün ülkemizce onaylanmasında iç hukukumuz bakımından bir engel kalmamıştır." sonucuna ulaşmış, bu açıklama ile Protokol metnini ve uygun bulma kanun tasarisını Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına sunmuştur. TBMM tarafından onaylanan Protokol, 25 Mart 2016 tarihinde Resmi Gazete'de 6684s. Kanun ile uygun bulunmuş ve nihayet iç hukukumuzda dahil olmuştur.

**PROTOKOLÜN İMZALANDIĞI 14 MART
1985'TEN UYGUN BULUNDUĞU 25
MART 2016'YA TÜRK HUKUKUNDA
VELAYETE İLİŞKİN DÜZENLEMELER**

Türkiye Cumhuriyeti'nin Protokolü imzaladığı 1985 yılında, 04.04.1926 tarih, 743 s. Türk Kanunu Medenisi yürürlükteydi. Kanun velayeti ve şahsi ilişkiyi 148. maddesinde şu şekilde düzenlemiştir;

Boşanma veya ayrılık vukuunda hakim, ana ve babayı dinledikten sonra hakkı velayetin kullanılmasına ve ana ve baba ile çocuklar arasındaki şahsi münasebetlere dair iktiza eden tedbirleri ittihaz eyler.

Çocuk kendisine tevdi edilmemiş olan taraf, kudretine göre onun infak ve terbiye masraflarına iştirak ile mükelleftir;

Çocuk ile icabı hale muvafık surette şahsi münasebatta bulunmak hakkını da haizdir.

Protokolün iç hukuka uygun bulunduğu 2016 yılında ise 22.11.2002 tarih 4721s. Türk Medeni Kanunu yürürlüğe girmiş ve velayeti 336. maddesinde düzenlemiştir;

Evlilik devam ettiği sürece ana ve baba velâyeti birlikte kullanırlar.

Ortak hayata son verilmiş veya ayrılık hâli gerçekleşmişse hâkim, velâyeti eşlerden birine verebilir.

Velâyet, ana ve babadan birinin ölümü hâlinde sağ kalana, boşanmada ise çocuk kendisine bırakılan tarafa aittir.

Görüldüğü üzere Türk Hukukundaki düzenlemelere göre boşanma veya ayrılık halinde velayetin eşlerden birine verilmesi, diğeri ile şahsi ilişki kurulması asıldır. Ancak kanunun velayetin eşlerden yalnızca birine verilmesini emrettiğini kabul etmek kanunun lafzına uygun düşmeyecektir. Nitekim kanun koyucu "verir" diyerek emredici bir hüküm oluşturmak yerine "verebilir" demiş, hakim takdir yetkisinin sınırlarını olabildiğince geniş tutmayı tercih etmiştir. Bilge Öztan'a göre "Burada bir istisna boşluğu bulunmaktadır. Maddenin amacı boşanma halinde çocuğun yararının en iyi şekilde korunmasıdır... Maddenin teolojik yorumu yapıldığında belli bir konuda amaca uygun çözüme ulaşılamamaktadır. Bu nedenle hükmün amaca uygun olarak sınırlanmasına gidilmesi gerekir. Bu şekilde, ana baba ortak velayet sorumluluğunu taşıyabilecek durumdaysalar ve ana babanın velayeti birlikte yürütmesi çocuğun

yararına olacaksa, velayet hakkının ana ve babaya birlikte verilmesi yoluna gidilmelidir."^[1]

Anayasa madde 90 "Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası antlaşma hükümleri esas alınır." derken, 4721 s.

Kanunun, imzalanan ek 7 Nolu Protokol gözetilmeden hazırlanması kanun boşluğu oluşmasına neden olmuştur.

Protokolün 5. maddesine ilişkin açıklığa kavuşması gereken bir diğer husus ise velayet hakkının temel hak ve özgürlükler kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceği konusudur. "Temel hak ve özgürlükler" deyiminin uluslararası insan hakları hukukunda sıkça tercih edildiği söylenebilir. Deyim özellikle anayasal iç hukukta kullanılmaktadır. 90. Maddenin gerekçesinde "insan haklarına ilişkin" deyimini kullanılmıştır, metinde ise "temel hak ve özgürlükler" denilmektedir. Temel hak ve özgürlüklerin kapsamına giren hususları tayin etmek oldukça güçse de velayet hakkının insan haklarına ilişkin olduğu kabul edilmelidir. Bu gerçeklik bağlamında velayetin belirlenmesinde karşımıza çocuğun yüksek yararı ilkesi temel prensip olarak çıkmaktadır.

ÇOCUĞUN YÜKSEK YARARI İLKESİ

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin 3. maddesi ile çocuğun üstün yararını gözetmek tüm taraf devletlere istisnası olmayan bir ödev olarak yüklenmiştir. Madde metni;

"1. Kamusal ya da özel sosyal yardım kuruluşları, mahkemeler, idari makamlar veya yasama organları tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde, çocuğun yararı temel düşüncedir.

2. Taraf Devletler, çocuğun ana-babasının, vasilelerinin ya da kendisinden hukuken sorumlu olan diğer kişilerin hak ve ödevlerini de göz önünde tutarak, esenliği için gerekli bakım ve korumayı sağlamayı üstlenirler ve bu amaçla tüm uygun yasal ve idari önlemleri alırlar.

3. Taraf Devletler, çocukların bakımı veya

[1] ÖZTAN, Aile, s.1090-1091. Benzer görüşte SÜZEN, Begüm: "Yabancı Mahkemelerden Verilen Birlikte Velayet Kararlarının Tenfizi", Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 10, Sayı:133, Eylül 2015, s.27-52, s.34.

korunmasından sorumlu kurumların; hizmet ve faaliyetlerin özellikle güvenlik, sağlık, personel sayısı ve uygunluğu ve yönetimin yeterliliği açısından, yetkili makamlarca konulan ölçülere uymalarını taahhüt ederler.” diyerek temel çerçeveyi çizmiştir. Madde belirli bir olayda çocuk için en iyisinin ne olduğu belirlenirken temel bir ölçüt oluşturmaktadır. Bu bağlamda öne çıkan en önemli unsur çocuğun iradesidir. Kimi zaman ise çocuğa rağmen onun menfaatinin korunmasıdır. Çocuğun menfaatinin iradesi ile çeliştiği durumlarda çocuğun kişilik haklarını ihlal etmeden çocuğun yüksek yararının korunabilmesi ise bu ilkenin uygulamasını zorlaştırmaktadır. Somut olaylarda çoğu zaman çocuğun yüksek yararını etkileyen birçok değişken vardır. Bu değişkenlerin birbirlerine zıt sonuçları doğurması çocuğun üstün yararının göreceli ve soyut olduğunu kanıtlar niteliktedir.

VELAYET HAKKININ KAPSAMI

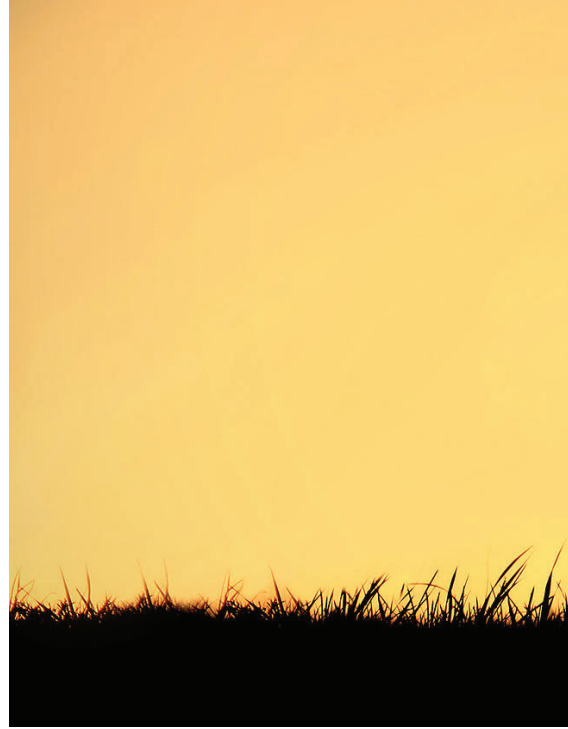
Velâyet hakkı, çocuğun kişiliği bakımından; ana babanın çocuk üzerindeki egemenlik hakkını, çocuğun adını belirleme hakkını, çocuğun yerleşim yerinin belirlenmesini, yetiştirilmesini, korunmasını ve eğitimi, çocuğun temsil edilmesini, fiil ehliyetini, aileyi temsilini, çocuk ile ana baba arasındaki hukuki işlemleri kapsarken, çocuğun malları bakımından; malların yönetilmesini, kullanılmasını, gelirlerinin sarf edilmesini, çocuk mallarının korunmasını kapsamaktadır.

Velayet eşlerden birine verildiğinde sayılan yetkiler velayet verilen eş tarafından kullanılmakta, diğer eşin çocuk üzerindeki yetkisi yalnızca şahsi ilişki günlerinde çocukla görüşebilme ile sınırlandırılmaktadır.

ORTAK VELAYET HAKKININ KAPSAMI

Yargıtay 2. HD 20.02.2017 tarihli 2016/15771 E. 2017/1737 K. sayılı kararıyla Türk basınında da ilk kez dile getirilen ortak velayet kurumu gereğince aydınlatılmadığından toplumda ortak velayet hakkı sahibi anne babanın çocuk üzerindeki tüm hakları yarı yarıya kullanacağı algısı oluşmuştur. Ortak velayet hakkı yaratılan algının aksine anne ile baba arasında eşitliği sağlamaktadır. Velayet hakkının kapsamında sayılan tüm yetkilerin, eşitlikçi şekilde anne babanın ortak kararı ile kullanılmasını sağlama amacı taşımaktadır. Açıklamak

gerekirse çocuğun geleceğini etkileyecek tüm kararlar, örneğin; gideceği okul, yazılacağı kurs, verilecek dini eğitimin kapsamı, yurtdışına çıkacaksa pasaport ve vize başvurusu, sağlığıyla ilgili operasyonlarda verilecek izinler vb ortak velayet hakkı kapsamında ebeveynlerin ikisinin de iznine tabidir. Bu çerçevede hakkın kapsamını genişletmek mümkünse de çocuğun haftanın üç günü annede 4 günü babada veya yılın 183 günü annede 182 günü babada yaşadığı, yaşadığı ortama olan aidiyetini azaltacak şekilde ve

psikolojik gelişimini etkileyecek kararlarda eşitlik hedefi gözetmediği açıktır. Nitekim bu durum çocuğun yüksek yararı ilkesine de açık aykırılık oluşturacaktır. Ortak velayet hakkının ebeveynlere tanındığı durumlarda sınırlı kişisel ilişki tesisinin olumsuz sonuçları da en aza indirilecek, çocuğun anne ile babasına evlilik birliği içinde olduğu gibi eşit mesafede olması sağlanacaktır.

SINIRLI KİŞİSEL İLİŞKİ TESİSİNİN OLAĞAN BİR SONUCU OLARAK ORTAYA ÇIKAN EBEVEYNE YABANCILAŞMA SENDROMU

1980'li yıllarda Richard Gardner ebeveyne yabancılaşma sendromunu ilk tanımlayan kişi olmuştur. Gardner çocukların boşanma ya da ayrılık sonrası beraber yaşadıkları ebeveynin tarafında yer alıp diğer ebeveyne karşı düşmanlık, yabancılaşma ve bilişsel çarpıtmalar geliştiğini fark etmiş bu durumu Ebeveyne Yabancılaşma Sendromu (EYS) olarak kavramsallaştırmıştır. Ebeveyn yabancılaştırmasında belirleyici faktörlerden en önemlisi boşanmış çiftlerin kendilerini eş olarak mı ebeveyn olarak mı gördükleri sorusudur. Ebeveynler birbir-

lerine eş ya da eski eş olarak değil de çocuklarının ebeveyni olarak odaklandıklarında ebeveyn olarak birbirlerini destekler ve çocuklarının yaşamında önemli bir figür olarak kalırlar. Ebeveyne Yabancılaşma Sendromu (EYS) genelde çocukların velayeti ile ilgili anlaşmazlıklarda ortaya çıkan bir bozukluktur. Ebeveyne Yabancılaşma Sendromu (EYS)'nin ana belirtisi çocuğun bir ebeveyne karşı iftira kampanyasına maruz bırakılması ve hedef alınmasıdır. Bir süre sonra özellikle zihinsel olarak yeterli olgunluğa ulaşamamış ve bilişsel düzeyde farkındalık geliştirmemiş yaşta olan çocuklar da

bu sürece dahil olur. Boşanma sürecinde zaten örselenmiş olan çocuk birlikte yaşadığı ebeveyni ile ittifak halinde olmanın kendine sağlayacağı güven ve desteğin keyfine varır ve diğer ebeveyninden giderek uzaklaşır.^[2] Velayet hakkının eşlerden birine verilmesi durumunda tarafların birbirlerini desteklemesine duyulan gereklilik en aza inmektedir. Velayet hakkını kullanan eş çocuk hayatındaki tüm kararları tek başına verebildiğinden kimi zaman bu hakkı bir silah olarak karşı tarafa doğrultmaktan da çekinmemektedir. Çocuğun üstün yararı gözetilerek tarafların birine verilen velayet hakkının uygulanmasının sonuçları, ilkenin özüne tamamen aykırı olan uygulamaları doğurabilmektedir.

MEHAZ İSVİÇRE MEDENİ KANUNUNDA ORTAK VELAYET DÜZENLEMESİ

İsviçre'de, 1 Temmuz 2014 tarihinde yürürlüğe giren düzenleme ile kural olarak boşanma kararı, çocuk üzerindeki ortak velayeti etkilemeyecektir. İMK m. 296 çocuk üzerindeki velayet hakkını düzenler. İlk fıkra velayetin çocuğun üstün menfaatine hizmet edeceğini öngörmektedir. İkinci fıkra ise ergenlik çağına kadar çocuğun anne babanın ortak velayeti altında olacağı ifade edilmiştir. Hüküm uyarınca anne babanın evli olup olmasından bağımsız olarak çocuk, ana babasının ortak velayeti altındadır. O nedenle, anne ve baba boşandıktan sonra da çocukları üzerindeki ortak velayeti devam ettirirler.^[3]

TÜRK HUKUKUNDA ORTAK VELAYET KURUMUNUN UYGULAMASI VE YASAL DÜZENLEME YAPMA GEREĞİ

Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin 20.02.2017 tarihli 2016/15771 E. 2017/1737 K. sayılı kararında her iki tarafı da İngiliz vatandaşı olan davada baba, evlilik dışı doğan ortak çocuğun velâyetinin anne ve babaya verilmek suretiyle, velâyetin ortak düzenlenmesini istemiştir. Yargıtay, söz konusu olayı, ortak velâyetin Türk kamu düzenine aykırı olup

[2] Doç. Dr. Fuat TORUN, Ebeveyne Yabancılaşma Sendromu.

[3] ÖCAL APAYDIN, Bahar: "İsviçre Medeni Kanununun Velayete İlişkin Hükümlerinde Değişiklik Yapılması ve Ortak Velayetin Kural Olarak Benimsenmesi", Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:11, Sayı:145, Eylül 2016, s.631-658. s.641- 643.

olmadığı hususuna odaklanarak incelemiş ve ortak velâyet düzenlenmesinin, Türk kamu düzenine açıkça aykırı olmadığı ve Türk toplumunun temel yapısı ve temel çıkarlarını ihlal etmediği yönünde karar vermiştir. Türk Hukukunda ilk olan karar 1 1 nolu Protokol ile Değişik İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmeye Ek 7 Nolu Protokol'e atıfla gerekçelendirilmiştir.

Kıta Avrupası hukuk sistemini benimseyen Avrupa ülkelerinin çoğunda ortak velayet kurumu kanunla düzenlenmiştir. Türk Hukukunda ise kanun koyucu tarafı olduğu uluslararası anlaşmaların bir gereği olan ortak velayet kurumunu, ortak velayet kurumunun uygulanma şartlarını ve sonuçlarını henüz pozitif bir düzenlemeye kavuşturmamıştır. Bu durum uygulamada büyük problemler yaratmakla birlikte 2016 yılından sonra ortak velayetin asıl velayet şekli olarak mı istisnai velayet şekli olarak mı kabul edilmesi gerektiği konusunda kafa karışıklıklarına neden olmaktadır.

ORTAK VELAYET KURUMUNUN UYGULAMASINDA DOĞABİLECEK SORUNLAR

Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin 20.02.2017 tarihli 2016/15771 E. 2017/1737 K. sayılı kararında karşı oy veren üyenin görüşlerine değinmek muhtemel olumsuz sonuçları açıklamak açısından yeterli olacaktır.

KARŞI OY: *“Türk hukukunda “birlikte velayet” kurumunun düzenlenmemiş olması; nispi etkilidir. Boşanma veya ayrılık kararı sonrası velayet durumu düzenleyen Türk Medeni Kanunu'nun 336/2-3. maddesi, “nispi emredici nitelikte” bir hükümdür. Bu nedenle, mahkemece, birlikte velayete re'sen karar verilemez. Ancak, ana/babanın bu konuda bir anlaşması mevcut ve bu anlaşma çocuğun üstün yararına aykırı değilse; anlaşma uyarınca, birlikte*

velayete karar verilmesi ve çocuğun hangi ebeveyninin yanında kalacağına da kararlaştırılması gerekir. Tarafların halen Almanya'da yaşadığı ve tanıma kararı sonucu konusuz kalan boşanma talebi göz önüne alındığında; mahkemece koşulları varsa, sadece boşanmanın mali sonuçları hakkında karar verilmesi ile yetinilmesi;... velayet düzenlemesi hakkında bir karar verilememesi gerekir. Aksi tutum; iki ayrı ülkenin mahkeme kararları arasında çelişki ve çatışma yaratır. Bu şekilde bir çatışma yaratmaktan kaçınmak gerekir. Açıkladığım gerekçeyle; hükmün diğer bölümlerinin onanmasına katılmakla birlikte, velayet düzenlemesi yönünden bozulması gerektiğini düşünüyorum.”

SONUÇ

Fikrimce 1 1 nolu Protokol ile Değişik İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmeye Ek 7 Nolu Protokolün iç hukuka uygun bulunması ile Anayasa'nın 90. Maddesinin zorunlu bir sonucu olarak ortak velayet Türk Hukuku'nda uygulanabilir hale gelmiştir. Ortak velayetin asıl velayet şekli veya istisnai velayet şekli olarak uygulamada kabulü ise kanun koyucunun kurumu düzenleme şekline bağlı olarak değişecektir. Mevcut durumda Türk Medeni Kanunu m.336'nın emredici olduğundan bahisle ortak velayetin Türk kamu düzenine aykırılığının kabulü mümkün değildir. Nitekim Türk Medeni Kanunu'nun 336. Maddesinde eşlerin boşanma sonucunda velayet hakkını birlikte kullanıp kullanamayacağı konusunda kanun boşluğu vardır. Kanun boşluğu sarih bir düzenleme yapılarına kadar TMK 1. Maddesi kapsamında doldurulabilir. Tarafların anlaşması, çocuğun yüksek yararının ortak velayeti işaret ettiği hallerde mevcut hukuk düzeninde mahkemeler TMK m.1 tanıdığı yetki ile ortak velayete hükmedebilir.

Ankara Barosu LGBTIQ+ Hakları Merkezi Başkanı Av. Doç. Dr. Öykü Didem Aydın ile Röportaj

Stj. Av. Serhat SEL - Süveyde BAYTAK*

Homofobi, transfobi ve nefret söyleminin gündend güne arttığı bir dönemde LGBTIQ+ haklarını savunmak tarihsel bir görev hak savunucuları için. Özellikle Ankara'da LGBTIQ+ etkinliklerinin yasaklanması ile hak ihlalleri ciddi boyuta geçti. Ankara Barosu'nun bünyesinde kurulan LGBTIQ+ Hakları Merkezinin öncü ve önemli bir adım olduğunu düşünüyoruz. Bu nedenle LGBTIQ+ Hakları Merkezi Başkanı Doç. Dr. Öykü Didem Aydın ile merkezin kuruluş süreci, amacı ve LGBTIQ+ haklarını konuştuk.

LGBTIQ+ Hakları Merkezinin kuruluş süreci ile ilgili bize bilgi verebilir misiniz?

Uzun zamandır, aslında 2010'lardan beri, sosyal politika alanında çok değerli çalışmalar yapan sivil toplum örgütleri dışında, hukuk politikası anlamında avukatların, hukukçuların lgbtiq+ hakları konusunda kurumsal olarak bir şeyler yapıp yapamayacaklarını konuşuyorduk. 2015 yılında sınır tanımayan avukatlarda da lgbti çalışmaları barolar nezdinde kurumsallaştırmak konusu tartışılmıştı. Barolar içindeki merkezlerin kadın hakları, mülteci hakları ve birçok genel insan hakları merkezlerinin yanında daha spesifik lgbt hakları merkezleri olsun mu diye diyaloglar içine girmeye çalışıyorduk. Bu konuda açık ihtiyaç kendini göstermekteydi.

"LGBTIQ+ hakları insan haklarıdır sloganıyla yola çıktık"

Türkiye'de LGBTIQ+ hak ihlalleri çok çeşitli ve yaygın. Homofobik ve transfobik cinayetlerden, şiddetin her türüne, nefret söylemine,

ışten çıkarmalara, ayrımcılığa, mobbinge, ika-met ve hareket özgürlükleri ihlallerine uzanan geniş bir çerçeveye! Buna rağmen çok önemli hak kazanımları da ortada. Bu sahada hak kazanımlarının LGBTIQ+'ların hem kendiliğinden gelişen mücadeleleri hem örgütlü girişimleriyle arttığını görüyoruz. Bu alanda hak kazanımlarının trendlerinin yükseleceğini öngörüyoruz. Biz de LGBTIQ+ hakları insan haklarıdır sloganıyla yola çıktık. Kazanımların daha erken ve etkili yapılmasını arzu ediyoruz. Sivil toplum örgütlerinin sınırlı imkanları dahilinde çalışmalar yürüttüklerini biliyoruz. Bu imkanların yanında, meslek örgütümüz bağlamında, hukuk politikası için yasa izleme ve yasaların değişmesi yolunda etkide bulunma anlamında, hem de sahada bu hak ihlallerinin durdurulmasında neden avukatların desteği olmasının diye düşünüyoruz. Biliyoruz ki insan hakları konusunda en önemli özne avukatlardır.

"Akut sorunların bizim açımızdan da dayanılmaz bir noktaya evrilmesi, bir an önce kurumsal bir çerçeveye erişelim arzusunu hem arkadaşlarımız hem benim açımdan oluşturmuştu."

Baroda kurumsal bir mücadele ve etkinlik yürütülmesi ivmesinin hızlanmasında çeşitli somut olaylar da neden oldu. Birincisi basın yayın organlarında nefret propagandasının artması ve hukukçu meslektaşımızın doğrudan hedef alınması. Bir gün bir hukukçu arkadaşımız kendisini doğrudan hedef alan bir yayının nefret söyleminden bahsetti. Bir nevi, "artık canıma tak etti" dediği bir olay yaşadı. Üniversitede verdiği toplumsal

* 02.05.2019 tarihinde stajını tamamlamıştır.

cinsiyet ve LGBTİ eğitimi hedef alınmıştı. Hukuk fakültesi mezunu birkaç trans arkadaşımızın, buldukları kentlerde meslek örgütlerine kabul edilmedikleri yolunda haberler aldık. Bu haberleri alınca bizler de bu tür ihlallere karşı bir şeyler yapmamız gerektiğini hissettik. Birikmiş bir baskı vardı. Meslek örgütlerinde yaygın cinsiyetçilik ve kadın hakları ihlalleri bir yana homofobi ve transfobi de yaygındır. Önce bir sosyal medya topluluğu kurduk. 150 kişi bir araya geldi ve öncülüğümde bu girişim kuruldu. O çatı altında toplandıktan sonra whatsapp grubu olarak örgütlendik. İzmir'de lgbtiq+ merkezini kuran arkadaşlarımız sınır tanımayan avukatlar platformundan tanıdığımız, takip ettiğimiz arkadaşlardı. İzmir örneğini de görünce buradan da güç alarak Ankara'da bir hareket yaratabilir miyiz diye düşündük. Ofisimde bir çalıştay gerçekleştirdik. Arkadaşarımdan da destek alarak metinsellik ve birikimine sahip olduğumuz arşivi bu hareketin yararlanmasına sunduk. "Baroda LGBTİQ+ merkezleri için 20 neden, sorunlar, çözüm önerileri", "dünyada ve Türkiye'de LGBTİQ+" başlıklarıyla mini bir yazılı

zemin oluşturduk. Arkadaşların yararlanmasına sunduk. Bunu Ankara Barosuna da sunacaktık. Çalıştay, Ankara, İzmir ve Adana'dan gelen arkadaşlarla İzmir'in de değerlendirmelerini alarak Ankara'da meslektaşlarımızla imza toplama girişimine evrildi. Merkezin kurulması için toplanan 50 imza aslında uzun sürede toplanmış değil. Geçen sene Aralık'ta başvuruyu yaptık. Sonuç itibarıyla başvurumuz öncesinde ihtiyacın, girişimlerin, çabaların uzun vadeli algısı içindeydik ama deyim yerindeyse akut sorunlar bizi artık daha somut adımlar atmaya itmişti. Akut sorunların bizim açımızdan da dayanılmaz bir noktaya evrilmesi, bir an önce kurumsal bir çerçeveye erişelim arzusunu hem arkadaşlarım hem benim açımdan oluşturmuştu. Aralık ayı içinde toplantılarımızı yaptık. Whatsapp görüşmelerimizi yaptık. Mini kitaplığımızı baromuzun dikkatine sunduk.

"Doğru girişimler için "bir an önce" demeli."

Tabi bir olumsuz Antalya deneyimimiz de var Türkiye platformu açısından. Whatsapp üzerinden toplandığımız arkadaşlarımız Antalya'da da bir merkez kurmak için 80 imza toplamayı başardılar. Hatta bunun dilekçesini bizden önce verdiler. Avukat Ahmet Çevik önderliğinde yapılan bu başvuru, ne yazık ki Antalya Barosu Yönetim Kurulu tarafından reddedildi. Bu bir kayıp mı? Tabi baronun kendisi açısından kayıp ama örneğin Ahmet Çevik gibi kararlı arkadaşlar bakımından değil çünkü belki de bu sayede Antalya, yine arkadaşların öncülüğünde ve bu red kararının akabinde kurulan BİZ Cinsel Yönelim ve Cinsiyet Kimliği Araştırmaları Derneği'ne kavuştu. Öte yandan bir takım sivil toplum örgütleri çerçevesinde kesim kesim arkadaşlar heyecanlarını ifade ederken, "erkek mi?", "doğru mu?", "ne olacak?", "en başta içi nasıl dolacak?" gibi sorularla bir nevi kaygılarını da ifade ediyorlardı. Rosa parks beyaz bir erkeğe yerini vermediğinde erkek mi diye sormadı. Doğru girişimler için "bir an önce" demeli. Örneğin trans avukat görünür olarak staj yapmaya

çalıştı. Efruz Kaya trans hukuk öğrencisi olarak gündeme geldi. Bunlar tarihi olaylar. Uzun vade içinde, bizi bulduğumuz zamanlara getiren süreçlerde belli başlı problemlerle karşılaşmaktayız. Örneğin trans avukat arkadaşımız görünür olarak staj yapmaya çalıştı, dedim. Efruz Kaya trans hukuk öğrencisi olarak gündeme geldi. Bunlar tarihi olaylar. LGBTİQ+ olarak açık olmak, görünür olmak, hakkının peşinde olduğunu cesaretle ortaya koymak, hukuk alanında kimliklerle, öznelerin kendisiyle çalışmalar yürütmek gereği bizim için artık ihtiyaç olmuştu.

“Meslek örgütü içinde ve sahada LGBTİQ+ kişilere nitelikli hak savunması sunmak için, öznelerin haklarının korunması için; yasaları kendi içimizde değerlendirmek, uluslararası hukuktaki gelişmeleri karşılaştırmalı olarak ele almak için bir çalışma ortaya koymazsak

bırakın erkeni, çok geç olur dedik.”

Tabi başka akut problem de şu şekildeydi: Geçen sene Mayıs ayında İnsan Hakları Merkeziydi sanırım bir film gösterimi yapmak istedi. O film gösteriminin engellenmesi hafızası içindeydik hala. LGBTİQ+ etkinlikleri üzerinde haliyle yoğun bir baskı vardı ve sürmeye devam ediyor. Bu da bizim yakın dönem hafızamızda yerini aldı. Meslek örgütünün de artık tavır koyması gereken bir durum vardı. Bazı kesimlerin kaygılarına yanıt verirken meslek örgütü içinde ve sahada LGBTİQ+ kişilere nitelikli hak savunması sunmak için, öznelerin haklarının korunması için; yasaları kendi içimizde değerlendirmek, uluslararası hukuktaki gelişmeleri karşılaştırmalı olarak ele almak için bir çalışma ortaya koymazsak bırakın erkeni, çok geç olur dedik.

Antalya Barosu Yönetim Kurulu üyelerine tek tek baronuzda lgbti merkezi kurmak için 20 neden

kitapçığını göndermeye çalıştım. Direkt temas kurmaya çalıştım. Buna rağmen olumsuzlukla karşılandı. Ankara Barosu buna karşın meslek örgütü olarak bir şeyler yapmak istediği içindeydi. Ankara Barosu yönetim kurulu üyelerimize LGBTİQ+ merkezini anlatma fırsatımız oldu. 7- 8 Aralık 2018 tarihinde olumlu bir yönetim kurulu kararı aldık. Süreç buydu aslında. Bu süreçte birincisi LGBTİQ+ hakları insan haklarıdır dedik ve demeye devam edeceğiz. Avukat eğitimi bu alana özgü özel bir etik anlayış içerisinde verilmelidir dedik. Genel olarak LGBTİQ+ hukukçu etiği; staj, adli yardım ve CMK gibi alanlarda ve türlü merkezlerin iç dinamiklerinde vurgulanmalıdır; önce insan haklarına farkındalık ama daha sonra LGBTİQ+ konusuna da özel bir duyarlılık gerekir, dedik.

İkincisi Efruz ve Mehmet örneğinde olduğu gibi baroya kabul edilmeme söz konusu olduğunda stajyer hakları, avukat hakları meslek örgütü özgürlüğü söz konusu oluyor bu iki kulvar bizim için önemliydi.

Ankara Barosunda LGBTİQ+ merkezi kurulurken sivil toplum kuruluşları ile iletişim kanalı oluşturuldu mu?

150 kişinin katıldığı sosyal medya grubunda SPoD ve KAOS-GL'den arkadaşlar, Kırmızı Şemsiye'li, LİSTAG'lı, hatta Nefrete Karşı Hukukçular dayanışmasından arkadaşlarımız bulunmaktaydı. KAOS GL'den Umut Güler iyi dileklerini iletti. Çekinceleri ileten makaleler de ortaya çıktı. Bunlar sevinci gizleyen makaleler değildi. Teşvik edici makalelerdi. O platformların da bilgisi dahilinde oldu. İstanbul'dan da arkadaşlarımız vardı. İstanbul çevrelerine yaydı. İzmir örneği çok önemliydi. İzmirden gelen avukat Sena arkadaşımızın bize aktarımları çok önemliydi. Ofisteki çalıştay öncesinde yazışmalarımızda aktarımlarımız önemliydi. Sivil toplum kuruluşlarıyla kurumsal olarak değil ama sivil toplum kuruluşları içindeki arkadaşlarla görüş alışverişi oldu. Merkezimizin 70'e yaklaşan üye sayısı var 20-25 kişi ile ortalama ile topluyoruz o anlamda sinerji oluştu. Tabi biz kurumsallığı baronun kendi hafızasını değerlendirmek açısından önemli gördük. Şunu netleştirmiş değiliz; LGBTİQ+ merkezinin içeriği nasıl dolacak? Bizim amacımız kurumsal çerçeveden sonra bu yolda elini taşın altına koymuş

arkadaşlarla birlikte içeriğini oluşturmaktır. Ankara Barosunda LGBTİQ+ merkezi kurmak tek başına hedef olmamalı denildi. Biçimsel kurumsal çerçevelerinde, sembolik ve mesaj etkisi var. Bu bir tanınma adımıdır. Bu dışlanmanın yerine kapsayıcı bir baronun duyarlılığına attığı bir imzadır. Her toplantıda görüşmelerimiz soyut olarak, içerikte ne bilerseniz belirleyin üye avukat arkadaşlarımızla somutlaşacak, üye arkadaşlarımızın varlıklarıyla katkılarıyla mümkün olacaktır. Baroda merkez olsun diye merkez değil, LGBTİQ+ hakları savunulsun ve görünür hale gelsin diyor. Bütün sorunlarımıza çözüm arayışı için meslek insanları olarak bizler ilgilenebilelim, bir kanal oluşturalım diye bu merkez oluşturuldu. Avukat Doğan Erkan ve Hukukçular Dayanışması, aynı dayanışmadan Avukat Deniz Doğan, Kadın Hakları Merkezi, Gelinçik ve Avukat Seher Kırbaş Canikoğlu'da büyük destek verdi.

Merkez hangi çalışmaları yürütmeyi amaçlıyor?

Bugüne kadar 6 toplantı yaptık. Geçen hafta iç eğitim ve atölyelerimizi tamamladık. Eğitimde ben arkadaşlarıma temel kavramları anlattım. Bu alanda iletişim, temel kavramlar anlamında sorunları giderelim diye düşündük. Kadın hakları mücadelesinden nasıl yararlar devrişebiliriz diye düşündük ve bunu iç eğitimlerimizde meslektaşlarımızla paylaştık. Diğer arkadaşımız avukatlık etiği anlatacak. KAOS-GL'nin Avukatı Hayriye Kara ve Avukat Sinem Hun yürüttükleri hak mücadelesini uluslararası perspektifle anlatacak. Sürekli eğitim ile içimizdeki döngüyü dinamik yapacağız. Sivil toplum kuruluşları ile eğitim yapmayı planlıyoruz. İlk amaç eğitim. Öz eğitimi birinci planda tutuyoruz. Eğitimde ikinci etapta sivil toplum kuruluşlarıyla, merkezi güçlendirme yönüyle, onlara bizim kapılarımızı açmayı planlıyoruz. Ayıca staj, adli yardım, CMK eğitimlerinin içeriğine katkı vermeyi planlıyoruz. Bu katkıların ilk örneği Kadın Hakları Merkezinin iç eğitiminde LGBTİQ+ haklarını ve temel kavramlarını anlatarak gerçekleştirdik. Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden Kadriye hocam kadın odaklı bir eğitim gerçekleştirirken, ben toplumsal cinsiyet ve LGBTİQ+ temel kavramlarını anlatmaya çalıştım. Kadın üzerinden toplumsal cinsiyetçiliğin

yarattığı tahribatın, LGBTİQ+ hakları sorunlarını da görülebilir kılan bir yönü var. Kadın-erkek şöyle olur, şunu yapar ve şöyle yaşarlar dediğiniz noktada o esnada toplumsalk cinsiyet sorununu getirmiş oluruz. LGBTİQ+ hakları kadın haklarından şüphesiz çok ayrı bir alan, kendine özgü bir tarihi ve mücadelesi var ancak kadın hakları ile etkileşim alanları yarattığı herkes tarafından biliniyor. LGBTİQ+ haklarının Kadın Hakları Merkezi içinde erimesini istemedik. İlk destek kadın hakları merkezlerinden geldi. Gelincik projesinden de destek geldi. Türkiye’de de ilk destek kendi kentlerinde kadın mücadelesi veren yerlerden geldi.

“Eğitim bir numara ise iki numara hak ihlallerini izlemek, raporlamak.”

Eğitim bir numara ise iki numara hak ihlallerini izlemek, raporlamak. Bunun bir örneği İzmir’de gerçekleşen Hande Şeker cinayetine karşı Ankara Barosunun LGBTİQ+ Hakları Merkezinin tavır göstermesi oldu. Eğitimlerimiz bittikten sonra, yapılarımızı oturttuktan sonra, izleme, gözleme raporlama çalışmaları olabilir, olacaktır. Yasa izleme ve gözleme, değiştirmeye çalışma, karşılaştırmalı çalışmalarla bu yasaların yarattıkları çelişkileri bundan doğan soruların incelenmesi elbetteki gündemimizde yer alacaktır.

Yapılandırabilirse CMK sistemi içinde de, LGBTİQ+ özneler için çabalarımız olacaktır. Görüşmelerimiz ve çalışmalarımız bitmeden bu konuda netleşmiş olamayız diye düşündük. Sanığı, sanık LGBTİQ+ bilip sisteme dahil edeceğimiz ne için? neye dayalı? Bir kabahatten dolayı bir ceza yazılmış adli yardım dan kaynaklı sorunlar LGBTİQ+ olduğu için sanıklık durumuna düşürülmüş birine bizden yardım isteme durumu olabilir mi diye düşündük. Sivil toplum kuruluşlarına başvuranlar oluyor. Baromuzun LGBTİQ+ mağdurlarına merkezimiz aracılığıyla daha etkili bir yardımda bulunacağına inanıyoruz. Merkezimiz adına konuşmaktan çekinmeli davranıyorum müzakere ve tartışmalarla karar almayı amaçladık. Yatay örgütlenmeden oluşan bir yapıımız mevcut henüz olgunlaşmamış bazı fikirleri merkezimiz böyle yapacak diye anlatmaktan çekinceliyim. Ben avukat ve akademisyenim. Hak mücadeleleri okudum, yazdım. Gözlemci olarak bu buraya evrilecektir diyebiliyorum.

Tabi bunun dışında nefret suçları, ayrımcılık,

Ankara Barosu LGBTİQ+ Hakları Merkezi’nin 17 Mayıs Uluslararası Homofobi, Transfobi ve Bifobi Karşıtı Günü’nde, Ankara Barosu Eğitim Merkezi binası önünde yaptığı açıklamada “Bizler LGBTİQ+ Hak ve Özgürlüklerinin İhlal Edildiği Her Yerde, Her Zaman Varız. Var Olacağız! Evrensel insan haklarının yanındayız. 17 Mayıs 2019 tarihinde bir kez daha hatırlatıyoruz: Bizler LGBTİQ+’ların gasp edilen temel hak ve özgürlüklerine erişebilmeleri için verilen mücadelenin avukatlarıyız!” denildi. Polis, açıklamayı engellemeye çalıştı. Polisin basın açıklamasına hukuka aykırı müdahalesi LGBTİQ haklarını güvence altına almak için Baro’da ve her yerde birarada olmaya ve mücadele etmeye ne kadar çok ihtiyaç olduğunu gösterdi.

istihdam ayrımcılığı, işyerinde, ailede, evde sokakta, işyerinde, benzeri ortamlarda ayrımcılık tamamız olacak. LGBTİQ+ beraberliklerinin ya da lgb beraberliklerinin diyeyim aile hukuku bakımından masaya yatırılması gerekiyor. Batıda medeni birlik, evlilik içinde trans yeniden atamalarda evliliklerinin yeni atmosferinde AİHM sayısız içtihatında birçok böyle konu var. LGBTİQ+ mültecilerin haklarına uzanan cezaevlerindeki lgbtiq+ hükümlülerin tecridi gibi çok farklı konular var. Homofobi, transfobi ve ayrımcılığı deşifre edip, strateji eylem planında gerçekleştirmemiz gerekir diye düşünüyorum. Orta vadede hedeflerimiz olarak bunlar sayılabilir.

Kısa vadede meslek örgütümüzde bu eğitim duyarlılığı ile avukat arkadaşlarımızın çalışma iradesini teşvik edecek bir altyapıyı kurmamız gerekir diye düşünüyorum. O anlamda yelpazede aslında oldukça geniş temtaik içeriksel yapılması gerekenlerin genişliği dikkati çekecektir.

“Hak ihlallerine uğrayanların potansiyel ve güncel mağdurların haklarının barolarca sahiplenilmesi gerekmektedir.”

Hak ihlallerine uğrayanların potansiyel ve güncel mağdurların haklarının barolarca sahiplenilmesi gerekmektedir. Müvekkilin ve danışanın mağdur olarak hukuksal destek alması gerekmektedir. Bunun hakkı olduğu mağdur tarafından bilinmelidir. Kadın hakları merkezleri de bu pratiklerle ortaya çıkmıştır. Ben şunu hatırlayabilecek duruma sahibim mesleki olarak. Geçen hafta pazar eğitiminde de söyledim. Bizim ceza hukuku dersimizde kadın ve cinsel ceza hukukta anlatılanlar ve bunların kadın hakları bakımından anlatılanları 2005 önceki Ceza Kanununun ilkel düzeni benim hatırımda. Biz cinsel ceza hukukuna baktığımızda inanılmaz sorunlar yaşıyoruz. Bu ilkellikler giderilmiş durumda.

Kadın hakları bakımından seks işçisine taciz olmaz! Taciz ettiğiniz kişiyle evlenip 5 yıl evlilik sürerse cezalandırılmaz gibi ilkellikler bu ülkenin hukuk hafızasında yerini aldı. Taciz, çocuk istismarı, gibi konularda sadece erkeğin kadına yapabileceği vurgulandı. Ceza hukuku hocalarımız bunu eril bir şekilde anlattılar. Gayet ayrımcı ve şoka sokacak şekildeydi. Gelinek noktada Şule Çet duruşmasında neden bu kadar bir kitle var anlaşılabilir. Davaya katılım kadın hakkı mücadelesinin bir ürünüdür. Yaşanan sorunlar arttıkça

hak savunucusu ve avukat kitlenin bir tepkisi de var. Aynı gelişim lgbtiq+ alanında da olmalı ve olacak. Büyük ölçüde aynı toplumsal cinsiyetçi sistemin sorunlarını yaşıyoruz. Toplumun ortasına yerleşmiş bir önyargının uzantısı olan sorunlar var o bakımından avukatın yapacağı hak mücadeleleri bu kesimlerin hak kazanımları biçimde daha doğrudan ifade edilecektir. Sivil toplum kuruluşları sosyal politikada çok değerli işler yapıyorlar mutlaka hukuki destek veriyorlar avukat ve avukat ağları barolarca da baro merkezlerince desteklenmeli ve bu büyük bir sinerji yatacağıdır.

1., 2., 3. dalga feminizme karşı duran kesimlere baktığımızda kişisel tarihimizde yaşadıklarımıza baktığımızda bu kadar doğal kabul ettiğimiz kurumsallığı hiç de 20 sene önce tırnak içinde “doğal” olmadığını söyleyebiliriz. Kağıt üzerinde bile ilkelliğin gırla gittiğini görüyorsunuz. İlkellik lgbtiq+’lar açısından gırla gidiyor. Fuhuşla mücadele tüzüğünü okduğunuzda dahi ahlakçı bakış açısını göreceksinizdir.

Lgbtiq+ haklarının aynı zamanda uluslararası insan hakları meselesi olduğunun altını çizmek istiyorum. Uluslararası gelişmeleri takip etmek de etkinliklerimizden olacaktır. Avrupa Konseyi, Birleşmiş Milletler, AİHM 90’lı yıllardan itibaren korumacı yaklaşımlarıyla LGBTIQ+ haklarını teslim etmişlerdir. Süreç içinde baş döndürücü bir hak kazanımı çizgisi var. Teorik olarak genel kamu

hukukçularının tartışması gereken de bir olaydır son elli yıldaki bu devasa-hacimli kazanım. Her geçen gün, girişimci, yaratıcı ve hareketli bir kitle, yetkin avukatlarının da vasıtasıyla uluslararası alanda yepyeni hak kazanımları gerçekleştiriyorlar. Bir anlamda 21. Yüzyılın, milenyumun insan hakları gelişmelerinde son derece önemli bir yeri olan bir saha bu. Türkiye’de de avukat meslektaşlarımızın buna duyarsız kalması ve öznelerin yükselen değerlerini görmezden gelmesi mümkün değil zira benzer kazanımlar burada da çok sayıdaki demokratik kitle örgütlerinin, sivil toplum kuruluşlarının girişimleriyle artıyor. Bakıyorsunuz bazı siyasal partilerde de özneler görünür olma yolunda. Niler Albayrak, Barış Sulu gibi isimler partilerinde, kurumsal bir ortamda “bizler de varız” diyorlar. Bunlar çok önemli gelişmeler.

Bu kazanımlarda açıklanamayacak bir durum yok! Eşcinselliğin suç olması sömürgeci güçlerin etkisiyle coğrafyamıza gelmiştir. Eşcinselliğin suç sayılması da kolonyalizm icadıdır ve kendi icadını kendisi ortadan kaldırmıştır sonradan. Osmanlı’da eşcinsellik suç değildir. Cumhuriyet tarihi boyunca suç değildir. Suç olup olmadığı veya bugünkü çerçevesiyle ahlak-dışı olup olmadığı o kadar ilkel bir tartışma ki bunu, tekrar edeyim deri renginin suç olup olmaması gereği ile karşılaştırabiliriz ancak. Eskiden siyahlarla beyazların evlenmesinin dahi yasak olduğu bir dönem varmış ABD’nde. Bu yasağı kaldırmak gibi bir mücadeledir bu. Tekrar ifade edeyim: LGBTİQ+ hakları insan haklarıdır. ABD ve Avrupa’da sömürgeci düzende bu vaktiyle suç kabul edildiği içim sodom yasaları adı altında batıda tarihsel bir dönemi var. Bizde böyle bir döneme net tanıklık yok. Birçok kültürde kadın erkek dışında 3. cins de kültürel olarak tanınmış durumdaydı. O anlamda Pasifik’te Fa’afafine’ler, Umman’da Khanit’ler (Xanith), Latin Amerika’da Muxe’ler, Uzak Doğuda, her yerde üçüncü cinsiyet olgusu var. Bu tarihsellik dönüyor dolaşiyor bugün Almanya’da üçüncü cinsiyetin kimlik belgelerine yazılabileceğini vurguluyor. Cinsiyet kaydında, başka kayıtlarda kayıtlarda olduğu gibi “ne arıyor bu benim nüfusumda” denilebildiği hukuki düzenler geliyor. Kimliğimizde cinsiyet ibaresinin yer almaması söz konusu artık. Bu örneğin daha önce bahsettiğim Queer (Kuir) bir hal. Bunlar ülkemiz açısından uzak ihtimaller gibi düşünülebilir ama

hayır tarihsel gelişmeleri gözlemlediğinizde hak trendlerinin bu şekilde oluştuğunu anlayabiliriz. Hakların soyut ve kapalı devreler içinde yaratılmadığını düşünüyoruz. AYM ve AİHM içtihat pratiğine bakan bu dinamizmi görebilir örneğin. Ezilenler, baskı altından olan kişiler bakımından mücadelelerde somutlaşmış kazanım eğrileri vardır ve bu kazanımların gözü her zaman daha yükseklerde olmuştur. Hukuk şu veya bunun borazanıdır ama aynı zamanda da bir hak kazanımı mücadelede sahasıdır. Baskı kendi direnişi yaratmıştır, hukuk sistemleri değişmiştir. Bu anlamda avukatın da kendi barosu içinde yapacağı çok şey var diye düşünüyorum. Avukatın farkındalığı olmalı ki dönüşüm evrelerinde eğitimsel donanımsal ihtiyaçları karşılayarak ilerleyebilsin.

Zorluklarla alakalı olarak LGBTİQ+ Hakları Merkezi homofobik yönden bir zorlukla baro dahilinde karşılaştı mı?

Merkezimizi tanıtmaya çalıştığımızda avukatların biraraya geldiği sosyal medya gruplarında oldukça çok sayıda homofobik ve bilgisiz yorum geldi. Ne olduğunu bilmemek size “kadın da kim ya” diye sormak kadar anlamsız gelebilir. O cehaleti biz ne yazık ki orada gözlemledik. Bu sorun mu? Bu harflerden daha ne kadar olacak? Gibi sorular heteronormatiftir. Sen her yerdesin heteroseksüel birisi parmağımı kaldırabilir miyim her yerde sen varsın! Halbu ki değil diğer heteronormatif anlayış o kadar yaygın hegemonik olmuş ki tanıdığınız bildiğiniz bir homofobi tarzıdır, incedir ama çok tehlikelidir. “Kimse sana özel hayatını soruyor mu ben söylüyor muyum? söylemene gerek yok her yerdesin açıklığın, görünürlüğün önündeki bariyerdir aslında “Niye çıkıyorsunuz kimse sizi bilmesin” kendisine kimse sormuyor ama siz hep orta yerdesin ayrımcı pratiklerle insanların hayatlarını zorlaştırmakta, homofobi ve trans fobi ile baştasınız.

Baro içerisinde hafife alma var. Neticede çok kalabalık bir avukat kitlesiyiz. Vicdanı olan bu meselelere vakıf olduğunda aynı biçimde davranacağına inanmıyorum. Aydınlatmaya yükümlülüğümüz bulunmakta. Vicdanla görevini yapan meslektaşlarımızın lgbtiq+’ların yaşadıkları sorunları yakından gördüklerinde lgbtiq++ haklarının insan hakları olduğunu tanısal düzlemde

bırakın duygusal düzlemde de kabul edileceğini inanıyorum.

Mağduruyet yelpazesi tanınmadığı zaman vicdani yaklaşım oluşturulmadığında kaba bir homofibi oluyor biz bunu gözlemledik. Ben size sayısız anektod anlatabilirim kurulmadan önce kurulduktan sonra kişilerin özel hayatını ben de ihlal etmeyeyim ifşa etmeden önce merkezdeki arkadaşlarımla konuşmam gerekir. Ben merkezimiz adına konuşuyorum burada çok olumlu tavırlar da aldık farklı yaklaşımlarla da karşılaştık neleri aşmamız gerekir diye bizi gayet iyi aydınlattılar işin daha başında mıyız tam neresindeyiz nelere dikkat etmemiz konusunda bizleri aydınlattı. Ankarada kurulurken aktif fiziki bir engelleme ile karşılaşmadık. Yorumsal olarak nefret söylemi ile karşılaştık.

Ankara Barosu Başkanımız Av. Erinç Sağkan oldukça destek verici umutvar yönetimi olduğu için uyumlu bir çalışma içinde olduğumuzu söyleyeyim. Sabah kalkıp akşam yatarken 10, 15 kez cinsiyetçilik yapan meslektaşlarımız var. Avukatların da cinsiyetçilik, kadın ayrımcılığı, homofobi, tranfobi konusunda öz eleştiriden geçmesi gerekiyor. Lgbtiq+ hakları insan hakları deyince zilin kafasında çalması lazım. Ama avukat olarak insan hakları ihlalleri, yabancılar, ceza, iş, aile hukuku diyoruz bir zil çalmıyorsa bizim de yapmamız gereken çok şey var diyoruz.

Şüphesiz görünürlük Türkiye’de önemli bir sorun. Çoğu insan görünmez yaşadığı için bu sorunlar yokmuş gibi algılanabilir. Ayrıca görünür olmanın da bedelleri var. Bu yüksek bir medeni cesaret ve aynı zamanda kırılabilirlik da getiren bir şey. Cesaret ağır kırılabilirlikleri da beraberinde getiren bir haslettir. Aslında kırılabilirliğini ortaya koymayan cesur olamaz. Merkezi kurar kurmaz öyle yayınlar oldu ki hedef gösterildiğimiz, ağır nefret söylemlerine maruz kaldığımız. Bırakın öznenin kendisini, haklarından söz eden avukatlar da hedef olabiliyor. Baronun kendisine dahi saldıran yayınlar oldu.

“Dinamik bir merkezimiz olacaktır, kurulmuştur, geleceğe kalacaktır. Çünkü bakıyoruz Merkezlerde aktif olarak görev alan arkadaşların çoğunluğu hayli genç. Stajyerler de çok sayıda. Bu bir şans. Gelecekte buna sahip çıkacaklar, daha ileri taşıyacaklardır”

Öne çıktığınızda zaman zaman bunu hayatınızla bile ödemek zorunda kalabiliyorsunuz. Ahmet Yıldız davasında görünürlüğün bedelini de gördük. Cinayetle sonuçlandı. Eğer lgbtiq++ avukat arkadaşımız varsa ki büyük bir kitledir kanımca, kimseye ortaya çık kendini anlat misyonu yükleyemeyiz tabii ama farklı cinsiyet kimliği ve farklı cinsel yönelimi ile içimizde olana, hikayesini anlatana ve kimliği ve yöneliminin onuru ile mesleğinin onurunu birleştirene cesaretlendirici olmak zorundayız. Görünürlük kırılabilirliklerle bezelidir ve anlatsanız, çoğu zaman homofobik bir tepkiyle karşılaşmanız olası, anlatmazsanız hayat pratiklerini kolektif bir anlayış içinde savunmak zorlaşıyor. Bu bir ikilem. Çözümü nedir? Farkında olanlar farkında olmayanlara anlatmalı ve kolektifin gücünden yararlanılmalıdır. Avukat meslek örgütlerimizde, öyleyse bu bizim ahlaki ödevimiz: Bütün özne arkadaşlarımızı da bizler nasıl oradaysak aramızda görmek istiyoruz, cisgender ve heteroseksüel olanların yanında. Dinamik bir merkezimiz olacaktır, kurulmuştur, geleceğe kalacaktır. Çünkü bakıyorum Merkezlerde aktif olarak görev alan arkadaşların çoğunluğu hayli genç. Stajyerler de çok sayıda. Bu bir şans. Gelecekte buna sahip çıkacaklar, daha ileri taşıyacaklardır. Bazı konular zamanın ruhunu yansıtır. Zamanın ruhu her zaman olumlu anlamda kullanılan bir ifade değil ama burada olumlu bir ruhu kastediyorum. Bu ruh bugün sandığımızdan daha yaygın. Sadece görünür kılmak, daha etkin kılmak gerekir.

Son Olarak Söylemek İstedikleriniz Nelerdir?

Yayın alt kuruluna içten şükranlarımı sunuyorum. Gelişimi gözlemleyip ilgi gösterdiğiniz için teşekkür ederiz. Biz size gelseydik kulak vermeniz bile yeterdi. Sizin gelmeniz iyi bir alışveriş, beraberlik gösterisi oldu. Stajyer arkadaşlarımıza seslenmek istiyorum; lgbtiq+ hakları insan haklarıdır. Geniş yelpazede geniş teoride geniş saha imkanlarına katılma olanakları var. Merkezimizin çalışmalarını takip etmelerini, katılmalarını bu konuda eğitim alma ihtiyaçları varsa eğitimlerimize katılabileceklerini sizin aracılığınızla iletmek istiyorum. Son olarak da Ankara Barosu Başkanı Av. Erinç Sağkan’a, koordinatörümüz Av. Güzin Tanyeri’ye, Baromuz tüm yönetim kurulu üyelerine şükranlarımı sunarım.

Yoksulluk Nafakası Tartışmaları Üzerine

Stj. Av. Elif ÇETİN

Evlilik birliğini temelden sarsacak maddi-manevi sorunlar ve en önemlisi birbirini yeterince tanıyamamış çiftler... Sonuç: Güler yüzle girilen nikah salonları, asık suratlarla çıkılan duruşma salonları.

Hiçbir evlilik boşanmak için gerçekleştirilmez ancak evliliğin devamı kadar evliliğin sonlanması da olası sonuçtur. Medeni toplumlarda, kanuni düzenlemeler tüm olası sonuçlara paralel olarak yapılmıştır. Son günlerde kamuoyunun önüne gelen nafaka da boşanmaya ilişkin düzenlemelerden biridir. Yakın zamanda “nafaka mağdurlarının” varlığı iddiasıyla kamuoyunun gündemine taşınan yoksulluk nafakasının süreli olmasına ilişkin değişiklik talepleri neticesinde, 10.10.2018 tarihinde Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından “Nafaka Çalıştay” düzenlendi. Çalıştayın çıktılarını bakıldığında taleplere yönelik yasal bir düzenlemeye gidileceği ve bununla önüne geçilmesi zor hatta gerçekçi olmak gerekirse geri dönüşü imkansız sonuçlara yol açılacağı düşüncesiyle 12.01.2019 tarihinde Ankara Barosu Kadın Hakları Merkezi tarafından konuyla ilgili aktif çalışmalar yürüten pek çok akademisyen, avukat, yargıç, STK temsilcisi, kadın örgütü temsilcisi ve Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı uzmanının katılımıyla “Tüm Yönleriyle Nafaka Çalıştay” düzenlendi.

Son günlerde gündeme gelen yoksulluk nafakası, toplumun tamamını ilgilendiren bir konu. Her ne kadar boşanma sonrası eski eşe duyulan öfke sonucu eski eşi cezalandırmanın bir yolu ve yüksek miktarlarda süresiz zenginleşme istemi olarak gösterilmekte ise de yoksulluk nafakası TMK. m.175’te belirtildiği üzere nafaka alacaklısının nafaka yükümlüsünden daha ağır kusuru olmak şartıyla, nafaka yükümlüsünün mali gücü

dikkate alınarak belirlenen bir meblağdır. Ülkemiz ekonomik şartları ve verilen yargı kararları göz önüne alındığında yoksulluk nafakasının, nafaka alacaklısını zenginleştirmeyeceği gibi nafaka yükümlüsünü de fakirleştirmeyeceği sonucuna ulaşılabilecektir. Bununla beraber belki bilinçsizlikten belki de iyi olmayan bir niyetle iştirak nafakasıyla karıştırılıp kesintisiz bir nafaka gibi gösterildiğini söylemek de yanlış olmasa gerek çünkü yoksulluk nafakası iradının artırılması/ azaltılması/kaldırılması konusunda TMK. m.176’da düzenleme olduğu açıkça görülecektir.

Yoksulluk nafakasının süreli hale getirilmesi talebi, nafaka yükümlüsünün mağduriyetine neden olduğu iddiasıyla ortaya çıkmış olup bu mağduriyet hep tekil örneklerle sınırlandırılmıştır. Nafaka, sosyal araştırmalar alanında aileye ilişkin en az teorik ve ampirik çalışma yapılan alanlardan birisidir ve elimizde konuya ilişkin yeterli nitelikli veri bulunmamaktadır. Her ne kadar ideal olan bir kişinin bile mağdur olmaması olsa da yapılması istenen düzenlemenin daha büyük mağduriyetlere yol açma potansiyeli de görmezden gelinemez. Konuyla ilgili bir çalışma yapılacaksa önce saha çalışmaları ile veri toplanmalıdır.

Türkiye şartlarında toplumsal cinsiyet rolleri, ataerkil aile yapısı ve mahalle baskısı kadınları, evlilik sonrasındaki iş hayatında evlilik öncesine göre daha pasif rol almaya zorlamakta. Eviçi işlerde rol dağılımının eşit olmadığı ve ev içi emeğin gözle görülmediği göz önüne alındığında çocuk bakımı ve ev içi işlerle iş hayatını birlikte idare etme çabasının kadınları maddi ve manevi açıdan yıpratıldığı görülecektir. Bu nedenle her evlilik için olmasa bile çoğu zaman evlilik sonrası yoksulluğa düşen tarafın kadın olduğu ve yoksulluk nafakasının yeni mağduriyet doğurmak için değil de olan

mağduriyeti giderme amacı taşıdığı görülecektir. Tüm bu açıklanan nedenlerle Türkiye’de hayatın her alanında kadını güçlendirecek ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğini giderecek yeni düzenlemeler yapılmadıkça yoksulluk nafakasının süresine ilişkin bir düzenleme yapılması öncelikli değildir.

“Tüm Yönleriyle Nafaka Çalıştayı” neticesinde Bakanlığın yürüttüğü çalıştayda konuyla ilgilenen STK temsilcilerine az yer verildiği; konunun tarihsel arka planının yeterli araştırılmadığı; yoksulluk nafakasının süresiz olduğu ülkeler olduğu gibi yoksulluk nafakasının sınırlandırıldığı ülkelerle kıyaslama yapmak için ortam şartlarının uygun olmadığı; şiddet, yoksulluk, toplumsal cinsiyet eşitsizliği gibi kadınları yakından ilgilendiren sorunlar varken yoksulluk nafakasına ilişkin bir düzenlemeye şuan için ihtiyaç olmadığı sonucuna

ulaşıldı. Çalıştayı raporuna Ankara Barosunun internet sayfasından ulaşabilirsiniz^[1].

Dergimiz yayına hazırlanırken, çalıştay sonrası yapılan değerlendirmeler üzerine, Baromuz Kadın Hakları Merkezi tarafından 07.05.2019 Tarihinde “Tüm Yönleriyle Nafaka” paneli gerçekleştirildi. Önümüzdeki günlerde toplumun tüm kesimleriyle birlikte hukukçuların da gündemi olmaya devam edecek yoksulluk nafakası tartışmalarında kaynak olması dileğiyle ve kadını güçlendirecek, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini giderecek çalışmalara yoğunlaşılması dileğiyle, Ankara Barosu Kadın Hakları Merkezi Başkanı sayın Av. İdil Yalçın Şimşek ile yaptığımız röportajı keyifle okuyabilirsiniz.

[1] <http://www.ankarabarusu.org.tr/HaberDuyuru.aspx?DUYURU&=2361>

Ankara Barosu Kadın Hakları Merkezi Başkanı Av. İdil Yalçın Şimşek ile Röportaj

Hukuk Gündemi Dergisi olarak hakkında yoğun bilgi kirliliği olmakla beraber bu bilgi kirliliğini gidermek amacıyla Ankara Barosu Kadın Hakları Merkezi’nin de bu dönemki ilk çalışma konusu olarak ele aldıkları “sürelilik yoksulluk nafakası” hakkındaki tutumunu öğrenmek için Ankara Barosu Kadın Hakları Merkezi Başkanı Av. İdil Şimşek ile Av. İdil Şimşek’in ofisinde keyifli bir röportaj gerçekleştirdik.

İdil Hanım dilerseniz Ankara Barosu Kadın Hakları Merkezi olarak neden “Tüm Yönleriyle Nafaka Çalıştayı”nı düzenleme ihtiyacı duyduğunuzdan bahsederek başlayalım. Bu çalıştayı düzenleme fikri nasıl ortaya çıktı?

Merkez başkanı olarak göreve geldik sonra yaptığımız ilk toplantıda, divan ve merkez üyesi arkadaşlarımızla ilk etkinliğimizin bu olmasına

karar verdik. Önümüzde 10 Ekim 2018 tarihinde Adalet Bakanlığı ve Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın düzenlediği nafaka çalıştayı vardı. Ve söz konusu çalıştayı Nafaka sürelilik olmalı ön kabulü ile düzenlendiği açıktı. Hal böyle olunca Ankara Barosu Kadın Hakları Merkezi olarak asıl mağdurların sesini duyurmak için harekete geçtik ve çalıştayı yaptık.

Adalet Bakanlığı ve Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından düzenlenmiş olan “Nafaka Çalıştayı”nın konu hakkında kapsamlı bir çalıştay olduğunu düşünüyor musunuz? Eğer yeterli olmadığını düşünüyorsanız yetersiz gördüğünüz noktaları neler?

Bu kesinlikle bir ön kabulle düzenlenmiş ve sonucu bizce baştan belli bir çalıştaydı. Kadın

Örgütlerinin katılımına rağmen her yönden değerlendirilmemiş ve yeterli veri sunumu yapılmamıştır. Çalıştayın başında Adalet Bakanı yaptığı açılış konuşmasında sürecin yasal bir değişikliğe doğru gittiğini kabul ve beyan etmiştir. Bu konuda en önemli eksik veri eksikliği, kimsenin elinde veri bulunmuyor. Ve sürekli bahsedilen mağdur babaların kaç kişi olduğu aslında belli değil. Çalıştaydan önce veri toplamak istedik ama maalesef sağlıklı bir veri toplayamadık.

Ankara Barosu Kadın Hakları Merkezi nafakanın süreli olmasına ilişkin düzenlemelere nasıl yaklaşmaktadır? Neden? Özellikle Yargıtay 2. Hukuk Dairesi Başkanı Ömer Uğur Gençcan'ın açıklamalarına ilişkin düşünceleriniz nelerdir?

"1988 yılından beri içime sindiremedim." diyen Yargıtay 2.H.D. Başkanı tarafsız olması gereken bir konuda açıklaması ile tarafsızlığını yitirmiş ve konumunu tartışılır hale getirmiştir. Bu söylem Türkiye gerçeklerinden uzak, erkek egemen bir zihniyetin dışı vurumudur. Zira bu ülke çalışabilir kadınların sadece %29,3 istihdam ediliyorken ve bunun açık nedeni de erkeklerin kısıtlayıcı anlayışı iken, bu baskıcı eşitsiz egemen anlayışın zorlaması ile evlendikten sonra çalışma yaşamından çıkan ve yıllarca kendisini evliliğe, evine, çocuklarına ve kocasına adanarak çalışma yaşamından

uzaklaşan kadına, artık sen boşandın, kaybettiğin yıllara aldırma, çalışma yaşamından uzaklaşmış olmanı ve ülkedeki işsizliği de umursama, sana iş mi yok, haydi çalış diyerek nafaka verilmemesinin veya süreli hale getirilmesinin tartışmaya açılması son derece vicdansızlıktır, acımasızlıktır, ülke gerçeklerinin umursanmamasıdır.

Peki sanıldığı gibi yoksulluk nafakası ömür boyu ödenen yüksek meblağlardaki yoksulluk nafakasını alan tarafın sebepsiz zenginleşmesine yol açan bir talep midir?

Bir mağdur erkek varsa karşısında 99 mağdur kadın var işin aslı bu. Nafaka bir kadın sorunu, kadının ev içi emeğinin en büyük karşılığıdır. Nafakada kural zaten zenginleşmeye yol açmamasıdır, zaten uygulamada böyle örneklere pek rastlamıyoruz. Basının ve medyadaki isimlerin abartması ile bunun gündeme geldiğini düşünüyorum. Ülke gerçeklerinden çok uzak bir yaklaşım. 100-200 TL. nafaka bağlanan kadın oranı inanılmaz azımsanmayacak kadar yüksek, hal böyle olunca da zaten sebepsiz zenginleşmeden bahsetmek mümkün değil.

Kamuoyunda nafaka ödemekten kaynaklanan bir mağduriyet olduğu bahsedilmekte. Bahsedildiği üzere nafaka ödemekten kaynaklanan bir mağduriyet olduğunu düşünün-

Tüm Yönleriyle Nafaka Paneli, 7 Mayıs 2019

yor musunuz? Birkaç gün süren evliliklerde bile yüksek meblağlarda süresiz ödenen nafaka iddialarının aslı var mıdır? Bu konuda Ankara Barosu'nun ya da Merkezinizin sahip olduğu istatistiksel veriler var mı?

Kesinlikle ilk baştan söylediğimiz, eğer nafaka mağduru varsa o da kadındır. Pek çoğu sadece boşanabilmek için nafaka dahi almadan boşanıyor. Çoğu şiddet görüyor ve bir an önce kurtulmak istiyor. Para falan istemem yeter ki kurtulayım diye bakıyor. Zaten sistemde maalesef buna uygun çünkü çoğu kişi ne yazık ki asgari ücretli çalışıyor. Medyada verilen örnekler çok uç, öyle milyon dolarlık nafakalar yok, 100 TL. 200 TL. nafaka alan kadın var, gerçek bu. Maalesef bizim de elimizde istatistik veri yok. Ama bunun için bir çalışma yapmayı planlıyoruz.

Mülga Türk Medeni Kanunu'nda nafakanın sınırlı olduğu ve bu yönde düzenleme yapılmasının sözde mağduriyeti gidereceği iddiasına ilişkin düşünceniz nedir?

Kadınlarının kazanılmış haklarının ellerinden alınmasının önünün açılması ve kadını geriye götürme çabası. Ondan sonra ne yazık ki başka düzenlemelerin geleceği korkumuz, bu yüzden haklarımıza sonuna kadar sahip çıkacağız. 6284 sayılı yasaya ve İstanbul Sözleşmesi'ne sıkı sıkıya sarılmamız ve geri adım atmamalıyız.

Yoksulluk nafakasının süreli olmasına ilişkin düzenleme hayata geçirilirse bu düzenle-

meden kimler nasıl etkilenecektir? Sizce düzenlemenin olası sonuçları nelerdir?

Kadınlar ve tabii ki çocuklar yine mağdur olacak, belki şiddet gördüğü bir evliliği sürdürmek zorunda kalacak vs.. Nafaka bir kadın sorunudur. Nafaka bir kadın sorunudur. Bunun kadınlar için tam bir yoksulluk ve şiddet anlamına geleceği açıktır. Medeni Kanun'daki nafaka düzenlemesi de tam olarak bunun için mevcuttur.

Türkiye'deki mevcut şartlar değerlendirildiğinde sosyolojik olarak bu düzenlemenin yapılmasına uygun bir zemin olduğunu düşünüyor musunuz? Bu zemin yoksa yeni mağduriyetlerin oluşmaması için öncelik verilmesi gereken alanlar nelerdir?

Kesinlikle yok. Toplumsal cinsiyet eşitliğinde çok gerilerdeyiz, iş gücüne katılım oranı kadınlarda %34,9 iken erkeklerde %73,5. Bu oran çok düşük, İsviçre'de kadın çalışma %74. Avrupa'daki en düşük kadın istihdam oranı %42,5 Yunanistan. Türkiye bu oranın bile altında. Önce kadın ve erkek eşitlenmeli. Her anlamda.

Yine medyadan takip ettiğimiz kadarıyla çeşitli ülkelerdeki nafaka uygulamalarına sıklıkla yer veriliyor. Çeşitli ülkelerdeki süreli nafaka düzenlemesine ilişkin örnekler hakkındaki düşünceleriniz nelerdir? Türkiye'yi bu ülkelerle kıyaslamak doğru mudur?

ABD ve pek çok Avrupa ülkesinde süresiz nafaka var. Örneğin İngiltere'de nafaka borçlusu

eşin ölmesi halinde dahi, belirli şartlarda, nafaka ödeme yükümlülüğü tereke üzerinden ödenmeye devam edilmektedir. Bu açıdan uluslararası örneklerin objektif ve doğru bilgi temelinde verilmesi önemlidir. Kadın erkek eşitliği, cinsiyet politikaları, kadın işsizliği ve yoksulluğu açısından ülkelerin durumu, ülkelere ilişkin özgünlükler gözetilmeden yapılan kıyaslamaların bilimsel olmadığını belirtmek gereklidir.

Bir avukat olarak değerlendirdiğinizde, yapılması planlanan düzenlemenin yürürlükte olan ulusal düzenlemelerin ve uluslararası sözleşmelerin uygulanmasında oluşturabileceği engeller nelerdir?

Konuyla ilgili Anayasa Mahkemesi'nin bahsedilmeyen 2011/136 E: ve 2012/72 K. sayılı ve 2015/57 başvuru numaralı kararlarını hatırlatmak gerekir. Anayasa Mahkemesi her iki kararda da nafakanın süreli olması düzenlemesini tartışmış ve Türk Medeni Kanunu'nun 175. maddesini Anayasa'ya aykırı bulmamıştır. Anayasa Mahkemesi'nin Anayasa'ya aykırılık tespit etmediği bir yasa maddesinin değiştirilmesinin tartışma konusu yapılmasını ayrıca sakıncalı bulduğumuzu belirtmek isterim.

Son olarak eklemek istediğiniz bir şey var mı?

Nafaka üzerinden yürütülmekte olan tartışma temel dayanağını, 2017 yılında hazırlanan "Aile Bütünlüğünü Olumsuz Etkileyen Unsurlar ile Boşanma Olaylarının Araştırılması ve Aile Kurumunun Güçlendirilmesi İçin Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis

Araştırma Komisyonu Raporu"ndan almaktadır. Kısaca "Boşanma Komisyonu Raporu" olarak bilinen Rapor, nafaka hakkının yanında velayet, gizli yargılama, arabuluculuk, basit yargılama, mal rejimi, hatta ve hatta 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'a ilişkin değişiklikler dahil kadınlar aleyhine öneriler içermektedir. Raporuz özü, esasen boşanmayı zorlaştırmayı ve hatta engellemeyi hedeflemekte olup, Rapor kadını aile içinde tanımlayan ve oradan başka bir yerde kabul etmeyen siyasal bakış açısının ürünü olarak hazırlanmıştır. Bu nedenle nafaka tartışmasını, kadınları erkeklerle eşit görmeyen ve bunu her fırsatta ifade eden siyasal iktidarın bakış açısından bağımsız ele almak olanaksızdır.

Belirtmiş olduğum Raporda yer alan öneriler, kadınlar aleyhine yasal düzenlemelerin devam edeceği sinyallerini vermektedir. Kadınların boşanma durumunda hayatını sürdürebilmelerinin temel dayanaklarından biri olan yoksulluk nafakası hakkının tartışmaya açılmış olması, Medeni kanun ve 6284 sayılı Kanun'un da tartışmaya açılabilmesi endişelerine yol açmaktadır.

Ancak kadınlar büyük mücadeleler sonucu kazandıkları bu haklarının hiçbirinden vazgeçmeyeceklerdir. Bunun için çalışmaya ve mücadele etmeye devam edeceğiz...

Ankara Barosu'nun yoksulluk nafakası alacaklılarının yanında durarak sergilediğiniz güçlü tutumunu sebep sonuç ilişkisine dayanarak belirten bu çalıştay ve hepimize umut verdi. Röportaj ile dergimize katkıda bulunduğunuz için teşekkür ederiz.

Tüm Yönleriyle Nafaka Çalıştayı, 12 Ocak 2019

Kaan Kural ile Röportaj

Stj. Av. Betül Ayfer ŞEKER

Dergimizin kıymetli okuyucuları; bu kısımda benimle ve röportajımla birlikte-siniz. Röportajı okumaya başlamadan size küçük bir giriş yapmak istedim. Neden Kaan Kural? Aslında bu sorunun cevabı çok basit; çünkü o Kaan Kural. Ama biz yine de bu konuyu biraz açalım. Kimimiz ona NBA maçlarından, kimimiz LOL turnuvalarından, kimimiz kendi basketbol ligimizden, kimimiz de TV dizilerinden aşinayız. Nereden aşına olduğumuzun bir önemi yok aslında. Nereden duymuş olursak olalım mini röportajımızı okurken hepimizin kulaklarında onun sesinin yankılanacağından eminim. İşte bu yüzden Kaan Kural...

Kendisi o kadar çok alanda uzman ve o kadar çok alanda bilgi sahibi ki ona ne sorsam inanın bilemedim. Kendi meraklarıma yönelik, biraz da sohbetin gidişatına göre sorular sordum. Kendisi de o kadar samimi yanıtlar verdi ki o samimiyeti bozmadan aktarmaya çalışmak oldukça zor oldu. Lafı daha da fazla uzatmadan Hukuk Gündemi Dergisinin hukuk dışı konularının da konuşulduğu kısmında size iyi okumalar diliyorum.

Kaan Bey öncelikle röportaj teklifimi kabul ettiğiniz için teşekkür ederim. Sizinle bu röportajı yapmak için sabırsızlanıyorum. Umarım keyifli bir röportaj olur.

Sizi herkesin tanıdığından oldukça eminiz fakat bize kendinizden kısaca bahseder misiniz? Kaan Kural kim?

1974, Ankara doğumluyum. Ankara'ya yabancı değilim. Ankara'da 12 yaşına kadar kaldım. Ankara Koleji'nde okudum. Sonra İstanbul'a gittim, Robert Koleji'nde yatılı okudum. Orayı kazanınca herkes şaşırды Türkiye 12.si olmuşum. Ardından Boğaziçi Üniversitesi'nde Uluslararası İlişkiler okudum, şimdi buradayım.

Hemen basketbol diyeceğimizi düşünüyor-sanız yanılıyorsunuz. Hazır bir kafede röportajımızı yapıyorken sizin 'Goblin' isimdeki kafenizden biraz bahseder misiniz?

Aslında oyun oynayanlara yönelik farklı bir projeydi. 5 senedir devam ediyor. Bir miktar para kazanıldı, o kazanılan kafeye yatırıldı. Ekstradan ne oluyor dersiniz kahve içiyorum para vermiyorum. Kendim de oyun tutkunuyum. Kafe de bu formatta. Bir nevi hobi yani. Tabi ki de başlarken öyle düşünmedik belki de para kazanırız dedik, çok büyük para kazanmaya da hevesimiz yok. Görüldü ki çekirdek bir kitlesi var, gelen gidenler belli, küçük bir kulüp gibi. Daha çok masaüstü, derin ve içerikli oyunlar var. En çok "Magic: The Gathering" oynanıyor. Bir de ikinci bir bölüm var. Orada 12 tane bilgisayar var. Orda da oyun oynanıyor ama sadece bir arkadaş grubu gelip takılıyor gerçek oyuncu olanlar tutkuyla yaklaşanlar geliyor.

Müşteri kitlenizi seçiyorsunuz yani?

Seçmek değil de filtreliyoruz. Gelenler de devamlı oluyor zaten gelip kalıyorlar.

Basketbol merakınız tam olarak ne zaman başladı?

Asıl olarak Robert Koleji'nde başladı. Aslında Ankara'da iyi bir basketbol kültürü var ama o zamanlar çocuktum bildiğin oyun oynuyorduk. Robert Koleji'nde yatılı okuyordum. Akşam ne yapacağım diye düşünürdüm gidip salonda basketbol oynardım böyle başladı 1985-86 yıllarında NBA kasetlerini izliyordum. Türkiye'de NBA bilen çok azken ben çok şanslıydım. Dergileri gazeteleri takip ediyordum.

Peki, basketbolu yazmaya nasıl başladınız?

Tamamen tesadüf eseri oldu. Ben Boğaziçi Üniversitesi'nde Uluslararası İlişkiler okuyordum, mezun oldum. Ne yapacağım diye düşünürken Garanti Bankası'nın sınavına bile girdim. Aslında Dışişleri Bakanlığını istiyordum Ankara'ya döneceğim diye düşünüyordum. Sonra büyük bir tesadüf Yiğit Er Uluğ var Fast Break dergisi el değiştirdi. Yiğit Er Uluğ ilgileniyordu. Kiminle yapacağım diye düşünmüş. Basketbol yazacak kimse bulunamıyor. Bir taramaya giriyor kendisi de Boğaziçi mezunu o tarama sonucu beni bulmuş. 'Yazı İşleri Müdürü olur musun' dedi. Teklif ettiği işin ne olduğunu bile bilmiyordum. '3 ay sürünürsün sonra yaparsın' dedi, çok da iyi para teklif ettiler. O zamanın parasıyla ayda 1500 dolar geliyordu. Ben de kabul ettim ve başladım.

Basketbolu iyi oynamanın yolu iyi bir oynatandan yani koçtan geçiyor. Hiç aktif olarak koçluk yapmayı düşündünüz mü?

Hayır düşünmedim. Bir süre Robert Kolejinin lise basket takımını çalıştırdım. Bizim eski koç istemişti ama bana hitap etmiyor. Ben analiz etmeyi seviyorum. Bir de şu var ben taraf olmayı sevmiyorum. Bana menajerlik teklifleri de geldi. Diyelim ki; ben Beşiktaş'ın menajeri oldum Galatasaray-Beşiktaş maçında Galatasaray güzel bir oyunla oynarsa ben Galatasaray'ın kazanmasını isterim.

Türkiye'deki takım tutma konusundan baya uzaksınız o zaman?

Çok uzağım. İyi oynayanın kazanmasını severim. Ancak bizde öyle olmuyor hatta insanlar içindeki vahşeti yansıtmaya başladılar. Artık Neandertal değiliz. Benim gibi kanepeler taraftarı da olabilirsiniz. Tutkulu bir taraftar da olabilirsiniz. Aslında o zaman aldığınız keyif artar, tutku bir katalizördür. Duyduğunuz hissettiğiniz şeyi 3'e 5'e katlar fakat bu duyguyu pozitif yönde kullanmalıyız ki mutlu olalım. Kaliteli oyuna hakkını vermeliyiz. Yenildiğimiz zamanlarda kaliteli bir oyun sergilediysek bunun zevkini yaşamalıyız. Asıl o zaman spordan keyif alırız. Takım sporu bir savaş simülasyonudur aslında. Bunu da tribünlerde zaten görüyoruz. Artık daha medeni bakabilmeliyiz bu simülasyondan çıkmalıyız, ilkel bakmamalıyız. Kastettiğimiz şey artık insanların başkalarına zarar vermesinden kaynak

alıyor. Hayatın birçok alanında medenileşebildiysek bunu sporda da uygulamalıyız. Keyif almayı unutmamalıyız. Hiç unutmuyorum Dallas-Miami maçını anlatıyorum. Benim Twitter hesabım üzerinden tartışanlar kavgalı sopalı hale gelmişler. Bir kere polise başvurdum, siber suçlara, o da bunun için. İşte böyle şeylerle karşılaşılıyor. Hoş değil.

Çocukken desteklediğiniz bir takım var mıydı?

Lisede aynı odada kaldığım arkadaşlarımdan hepsi Galatasaraylıydı. Beni de Galatasaraylı yapmak için uğraştılar. Maçlara götürdüler. Ama içimde öyle bir taraf olma olayı yok. O yüzden hiç takım tutmadım.

Türk basketbol eğitimi ile ilgili fikirleriniz neler?

Ben bununla ilgili rapor hazırlamıştım, sunumlar yapmıştım. Biz iyi basketbolcu yetiştirebiliyoruz. Antrenman teknikleri konusunda artık gizli saklı bir şey kalmadı. Sorun bu değil. Ayrıca özellikle NBA oyuncularını kendilerini bireysel antrenmanlarla geliştirir, takım antrenmanı çok az yapılıyor. Bu da ayrı bir boyut. Bizim en büyük sorunumuz şu aslında, bu futbolda da geçerli, biz U16, U18, U20 takımlarımızda çok başarılıyız fakat bir sonraki aşamada yani yetişkinler aşamasında aynı ölçekteki takımlara göre daha az oyuncu çıkarıyoruz. Örneğin bizim U18, U20 takımımız İspanya ile denk ama onlar üst yapıda üç oyuncuyu değerli kılarken biz bir tanesini kılabiliriz. Bu geçişte bir sorun var. Sonra bir şeyi fark ettim 'biz basketbolcu yetiştiriyoruz ama birey yetiştiremiyoruz'. Çok genç yaşta o gençleri bol antrenmanlarla spora yönlendiriyoruz. Çoğunun ailesi de destek oluyor bunlar çok güzel ama çocuklara yarış atı gibi de bakıyorlar. O çocuklar okula gitmiyorlar. Bireysel gelişim ve iletişimleri çarpık oluyor. Gençken, 20 yaş altındayken, sorunlar daha rahat halloluyor; yeteneklisin, sahaya çıkıyorsun bir maçta toparlıyorsun, prens oluyorsun ama yetişkinlerin arasına geçtiğin zaman yani kralların arasındayken kolay olmuyor, küçük prens kalıyorsun. Orada ilk defa başarısızlığı görüyor. Genç, yetenekli, küçük yaşta bol refaha erişmiş o çocuk depresyona giriyor. Gelişim eksik, iletişim çarpık, zamanı ayarlama sorunlu, lükse alışkanlık ve bağımlılık vs. derken sorunlarla yüzleşemiyorlar. Sorun

çözemiyorlar. Tabi bunlar genel yorumlar böyle olmayanlar da var.

Basketbol konusunu kapatmadan size basketbolla ilgili çok küçük 3 soru daha sormak istiyorum. Öncelikle en iyi anınız?

2013 NBA finalleri, 6. maç. Miami’de salondaydım. Maç öyle bir maçı ki maçın bir bölümünden sonra transa geçmişim hatırlamıyordum. O maç üzerine iki kitap yazılır ve ben işte o maçta yorumcuydum.

En etkilendiğiniz oyuncu?

Michael Jordan’la büyüdüğüm için tabi ki o ama son yıllarda Kevin Durant’e inanmıyorum. Evrimi kanıtlayan başka bir canlı. Şöyle ki basketbolun çok temel bazı kuralları vardır. Örneğin; belli bir boyun üzerindeki oyuncuların yerden yüksekliklerinden dolayı top hakimiyetlerinin, şut yeteneklerinin daha kısıtlı olmasını beklersiniz. Bakıyoruz Kevin’in 2.14 metre boy, 2.28 metre kol açıklığı var ama şutlar muazzam. Daha iyi oyuncular da var LeBron gibi ama basketbolda karşındakini bu kadar etkisiz kılan tek oyuncu Kevin. Ona karşı ne yaptığını hiçbir anlamı yok. İstedikini yapar, gelip üzerinden şut atar. Bir şey yapamıyorsunuz, kontrastı yok. En fazla dua edersiniz. Mükemmeliyetçi biri. Çözumsuz biri.

Takip ettiğiniz en iyi Türk genç yetenek?

Ersan İlyasova. Sakatlıklar öncesi Ersan İlyasova.

Basketbol sizin tutkunuz bunu biliyoruz ancak başka tutkularınız da var mı?

Çok var aslında mesela tarihe çok merakım var özellikle Japon Feodal tarihini çok iyi bilirim. Daha doğrusu çok araştırım. Japonya’ya gitmek istiyordum, işim sayesinde bu fırsatım da oldu. Gidip orda bir ay kaldım. Gezmeyi de çok severim yine işim sayesinde çok fazla yere gidebildim. Ama hayatta her şeyin fazlası zarar. İlk zamanlar fazla heyecanlı oluyordu ama sonra öyle olmadı. O zamanlar bir kız arkadaşım vardı. Venedik’e gidecektim. Arkadaşım diyor ki ‘aa ne güzel’ ama ben 5 kez gitmişim, benim için Yozgat’a gitmekle aynı şey. Çanakkale’ye gitmekle de farkı yok, herhangi

bir şehir oluyor zamanla. Artık bir yere gittiğim zaman ‘bu havaalanı güvenliği çekilmez iş’ yapıyordum. Bir süre sonra sıradanlaşıyor.

Kendiniz işiniz dışında gezmek için fırsat bulabiliyor musunuz?

Buluyordum; Afrika, Hindistan, Maldivler vs. çok yere gittim, artık istemiyorum, evde oturmak istiyorum. Amerika hariç tabi. Las Vegas’a gidiyorum. En büyük tutkularımdan biri ‘Poker’. Oyun benim için bir tutku. Çocukluğumdan beri oyun hayatımın içinde günde ne kadar yoğun olursam olayım en az 2 saatimi oyuna ayırıyorum. Sağlam bir oyuncuyum. Bence bütün oyunların en üst noktası poker. Ondandır da bu yüzden daha fazla keyif alıyorum.

Oyunlarla bu kadar içli dışlı olmanız günlük hayatınızı zorlaştırmıyor mu?

Her şeyin fazlası zarar sadece oyunla vakit geçirip bir arkadaşınla vakit geçirmiyorsan ‘senin bağımlılık problemin var’ demektir ve bunun sorumlusu dijital ortam değil sen olursun, biz oluruz. Doğru kullanılıncaya oyun bilişsel zekayı oldukça artırıyor. Oyun; insanın analitik zekasına, stratejik düşünmesine de katkı sağlıyor. Bilinçli yaklaşım sonucunda bu faydalarını görebiliyorsunuz.

Peki siz oyun oynarken nasıl birisiniz?

Oyunda amacım birini yenmek değil sistemi yenmek oluyor. En iyiyi, en doğruyu oynamak istiyorum. Rakibe yenilebiliriz ama önemli olan oyunun gerekliliklerini yerine getirmek.

Basketboldan ve diğer tutkularınızdan bahsettik. Peki mesleki seçimlerinizi de bu tutkulara göre mi yaptınız? Yani dizi oyunculuğu, film yapımcılığı da sizin için bir tutku mu?

Bunlar aslında tamamen tesadüfi oldu. Mesela film yapımcılığında; yakın arkadaşlarımdan biri senarist biri yönetmendi onlar film çekmek istedi, bana da güvendiler onların bir parçası oldum, yapımcı oldum. Fasulye filmi böyle çıktı. Beklentilerimizi de karşıladı aslında. Daha sonra 1999 depremi ve ekonomik kriz olmasa daha iyi işler de yapabiliirdik. Dizi oyunculuğu falan da yaptık. Ama krizle beraber battık. Film yapımcılığı vs. batırmadı bizi, kriz herkesi olduğu gibi bizi de batırdı.

Kriz olmasa da yine de basketbola döner miydiniz o yapımcılık süreci sizi farklı bir noktaya sürükler miydi?

Muhtemelen sürüklerdi. Basketbolu da yarı zamanlı olarak yazardım. Ama tabi ki zamanımın, eforumun çoğunun ayıramayabilirdim. Ben şu anda da birçok başka işe vakit ayırıyorum, bunlar zaman ayırma ile ilgili aslında. Ancak temel olarak yapımcılıkla ilgilenebilirdim.

Tüm bu mesleki uğraşlardan en zoru hangisiydi?

Film yapımcılığı. Ama onda hiç bilmediğim bir sektör oluşu da etkiliydi ayrıca diğer tüm yaptığım işlerin sorumlulukları film yapımcılığına göre daha sınırlı. Burada ise daha geniş sorumluluk alanı var. Ayrıca zor bir zaman diliminde çekiyorduk; deprem, kriz falan bunların etkisi çok oldu.

Spor artık büyük bir sektöre ve o sektörde artık 'Espor' da var. Siz de espor yorumculuğu yapıyorsunuz. Espor yorumculuğuna nasıl başladınız?

O da tesadüf; 2014'te NTV NBA yayınlarını kestiği zaman kısa bir süre işsiz kaldım ve ne yapsam diye düşünüyordum. Tam o sırada Türkiye'den bir takım dünya şampiyonasına gitti ama baya zorlandılar kötü sonuçlar elde ettiler. Twitter üzerinden

oyunları hakkında bunlarla bir iletişimim oldu. Bu görülmüş. Beni dünya şampiyonasından sonra bir programa davet ettiler. Ben de seve seve gittim. Ben Çin ve Kore takımlarının arasındaki maçı merak ettim, izlenimlerimi anlattım, bana yorumcumuz olur musunuz dendi ben bilmiyorum dedim izlenimini söyle yeter dediler. Ben de olmaz gelişmem lazım dedim, iyi de para verdiler 4 ay sonra diyerek işi kabul ettim. O 4 ay ÖSS'ye çalışır gibi çalıştım başladım.

Sıra geldi bize; Avukatlar hakkında ne düşünüyorsunuz? Davalarınız olduysa eğer bunlarla örnekledirerek anlatmanız bizi memnun eder.

Oldu tabi ki ama büyük değil ufak tefek şeylerdi, yapımcılık sürecindeki batışımızla ilgili şeylerdi, onda da avukat arkadaşım yardımcı oldu zaten. Avukatlar dünyanın her yerinde eleştirilen bir meslek dalı. Bunun nedenlerinden biri de aslında ne kadar önemli olduğundan kaynaklanıyor. Çünkü anlaşmazlıkların kurallar ve kanunlar çerçevesinde çözülmesini sağlayan kişilersiniz ve ben de bir oyuncu olduğumdan, sıkı kurallarla oyun oynadığımdan, bu meselenin ne kadar önemli olduğunun farkına varabiliyorum. Avukatlıkla avukatlar farklı şeyler. Avukatın iyisi kötüsü olabilir her meslekte olduğu gibi. Ama avukatlık açısından düşünüp konuşacak olursam; Avukatlık çok kritik bir meslek. Bir avukat; herkesin aşağıladığı, öğrendiği birini savunuyorsa eminim ki o iş yapılması gereken bir iştir. Bu medeniyetin sürmesi için o avukat o kişiyi sevmese bile işini sonuna kadar yapabilmeli. Bir kişi işlediği suçun karşılığı olan cezadan fazlasını alırsa bu zulümdür. İşte kişi hakkının avukat aracılığıyla savunabilecek ki bu medeniyet, bu düzen oturabilsin. Oturan da devam edebilsin. Medeniyetin temelinde sizlerin de olduğunu düşünüyorum çünkü sizler kuralları uygulaya uygulaya oturtuyorsunuz. Medeniyetin temelinde de bu bahsettiğimiz kurallar yatıyor.

Peki siz spor camiasından biri olarak hukuk fakültesinden yeni mezun birine spor hukukuna yönelmesi önerir misiniz?

Büyük oranda öneririm ama yaşayacağı sorunları da bilerek yönelmesini öneririm. Çok fazla ihtiyaç var. Çok fazla ihtilaf var hem ulusal hem de uluslararası mecrada. Ama taraflar hukuka

başvurmadan o kadar çok işini halletmeye çalışacak ki temsil ettiğiniz taraf belki de hukuk sınırları dışında kalmanızı isteyecek ve sizi zor durumda bırakacak. Kariyer açısından bakıyorsanız çok bakır bir alan. Büyük ölçekli işler oldukça fazla. Ama çok fazla gri alan var. Sözleşmeler var ama oldukça göz ardı ediliyor vs. Hukuku nasıl doğru uyguladım diye değil de hukuk beni nasıl yakalamaz diye yaklaşan oldukça fazla.

Futbolun adaleti yoktur diye bir söylem var peki basketbolun adaleti var mı?

Bir kere futbolda kısa vadede 'evet adaleti yoktur' denebilir ama uzun vadede hiçbir zaman daha çok emek veren takımların daha başarısız olduğu görülmez. Basketbol ise çok daha adaletli. Futbol bağımsız değişkenlerin, basketbol ise bağımlı değişkenlerin sporudur. Futbolda 30 şut çekersen rakip 2 şut çeker seni yenebilir. Basketbolda bir takım 30 şut kaybetsin diğeri 4 şut kaybetsin hayatta yenemez seni. Arada oyun kalitesi farkı yüzde ondan fazla ise kaliteli takım mutlaka kazanır.

Geldik en güzel sorumuza; tanıdığınız en tatlı stajyer avukat kim?

Tabi ki Betül Ayfer :)

Kaan Bey öncelikle başta son soru olmak üzere sorularıma verdiğiniz samimi yanıtlarınız ve keyifli sohbetiniz için başta kendi adıma olmak üzere Ankara Barosu Hukuk Gündemi Dergisi ailesi adına teşekkür ederim. Son olarak eklemek istediğiniz bir şey var mı?

Asıl ben teşekkür ederim bu kadar keyifli bir sohbet ve röportaj için. Başarılarınızın ve röportajlarınızın devamını dilerim.

Öykü

Una ve Yağa Bulanmışlar

Stj. Av. Serhat SEL

Hiç kazanamayacağımı bilsem de girdiğim savaşırdan gazi gelmek hoşuma gitmişti. Acılarımı saklayıp naftalin kokulu sandıkların içine koydum, uygun zamanda tekrar çıkartmak istedim. Karşıma gelenlerin karşısında benim de büyük acılarım var diyebilmek için. Yaralarımı acılarımın gölgesinde iyileştirmek gereksiz, nahos çabalardı; sadece gecenin örttüğü siyah örtüydü. Aydınlanacak neyim vardı elimde bir karanlığa karışma fikri bende çoktan varken?..

“Bebek ağlıyor, duymuyor musun?” diye bağırarak Necdet’in vurdumduymazlığına karşı yine sesini çıkarmadan bebeğin yanına koştu Cansu. Beşikten çocuğunu alıp omzuna yatırdı ve ayakta sallamaya başladı. Pış pış sesiyle mayışan bebeğini tekrar beşiğine yerleştirdi ve bebek, uyumaya koyuldu... Yazmaya çalıştığı yeni romanın neresinde kalmıştım, diye yazdığı sayfalara göz attı.

Mutfağın özel bir anlamı olmalıydı. Hem karınının doyduğu yer hem de mutlu olduğu yerd. Kendi sahasında maça çıkan takım izlemine veriyordu ona. Mutfak masasında nice öyküsünü yazmıştı ama bir türlü yayınlatmayı düşünmemişti. Yazdıklarını kontrol ettikten sonra sırtını geriye doğru yaslayarak bedenini esnetti ve başını sağa sola çevirerek rahatlamaya çalıştı. Aşçı şeklindeki gülünç saatine bakıp gece 2 olduğunu fark etti. İşe şiş gözlerle gitmek istemiyorsa yatması gerektiğinin farkındaydı ama fırında yemek daha pişiyordu. O pişsin hele, hemen yatağına gidecekti. Tekrar bebeği kontrol etti. Eşi denilen herif salon koltuğunda uyumuş, çoraplarını birbirine geçirip koltuğun altına atmıştı. Şimdi beni neden yatağıma yatırmadın, diye kavga çıkartır korkusuyla “Hadi yatağına...” diye seslendi. Necdet, salyasını temizlerken “Saat kaç oldu ya...” diye ağızından bir şeyler veveleyerek yatağına gidip devrildi.

Cansu mutfağa tekrar döndü, fırından yemeği çıkardı. “Biraz soğusun, buzdolabına kaldırayım, yarın da bunu yeriz.” dedi. Kızartma kokmasını diye dolaba kaldırdığı şalını sırtına aldı, tahta balkon kapısına omuzunu dayayarak sigarasından bir dal alıp yaktı. Duvara yaslandı, yukarıya bakarak güzel günlere olan inancını tazeledi. Sigarasını sağ eline alarak çarşafın arkasına astığı iç çamaşırların kuruyup kurumadığını kontrol etti. Sepetten birkaç tane daha mandal alıp düşme tehlikesi olanları biraz daha kuvvetlendirdi. Balkon terliklerini çıkartarak içeri girdi. Ocakları kontrol ettikten sonra uyumak için yatağına gitti.

Sabah erkenden kalkıp çamaşırları topladı, çayı koydu, kahvaltılıkları çıkardı. Necdet iş için hazırlanıyor; bir yandan tıraş oluyor, bir yandan saçma bir ıslıkla bir şeyler söylüyordu. Cansu bebekle birlikte arabanın arkasına oturdu. Necdet, Cansu’nun annesinin evine sürdü. Cansu çocuğu bırakıp tekrar arabaya döndü.

Üniversitede çay ocağında yazamaya niyetlendiği öyküsü üzerinde çalışırken Fatma Hoca içeri daldı Kaş’tan aldığı kupasıyla. “Hayırdır, neler yapıyorsun, Cansucuğum?” dedi. Cansu utangaç bir şekilde “Bir şeyler yazıyorum, hocam.” Dedi. Fatma Hoca da “Bir bakayım yazdıklarına.” derken bir elinde demlik, bir elinde sıcak su ile çayının koyuluğunu ayarlıyordu. Birkaç sayfa ilerledikten sonra yazısının duruluğu ve anlatmak istediğini açıkça belirtmesi hocanın epey hoşuna gitti. “Bu defter bugün bende kalabilir mi?” dedi. Cansu utangaç bir gülümseme ile ilk defa onurlandırılmanın mutluluğunu yaşıyordu. Hoca, peki o zaman, deyip bir göz kırpışla odadan ayrıldı. Camdan güneş olağan kuvvetiyle içeriye sızıyordu. Her huzmesinde ayrı bir mutluluk demeti getiriyordu o an sanki Cansu’ya. Telefonun çalmasıyla hayal

dünyasının eşsiz topraklarından döndü ve ahizeyi kaldırıp buyrun, dedi.

Eve gitme faslı asıl zor olan kısımdaydı. Yorgunluk tüm kaslarına sirayet etmişken -ki bugün başı da ağrıyordu- o havasız, sıcak otobüsü nasıl çekecekti? Hem şimdi kimse bana da yer vermez ama otobüs de diğer duraklarda dolup geliyor, diye içini telaş aldı. Asıl meselesi otobüsün her zamanki doluluğu ve para işleriyle uğraşan kişinin her boşluğa birini sıkıştırma derdi değildi. Bugün ilk defa özel bir aracı olsun istemişti, besbelli kendini özel hissetmek yahut emeklerinin karşılığını almak...

Şimdi camdan izlediği yolda ani frenlerle savrulan yolcuların cümbüşünde aşırı sürat yapan iki lüks aracın etkisiyle direksiyonu kıran otobüs şoförü yüzünden tüm gün çamaşır suyunun içinde, paspasın tahtasıyla bir toprak gibi paramparça olmuş ellerinin arasından sıkıca tutunduğu direk kaydı gitti. Arkalardan bir amca şoföre bu kadar hızlı sürmemesi gerektiğini kendi üslubunca anlatıyordu. Cık cık sesleri hem şoföre kendi sesini duyurma hem de duyurmama ikilemi arasında kâh yükselip kâh alçalan sohbetler, yerini her durakta inen insanlara ve içeri giren temiz havaya bırakıyordu.

İlgisiz, dünyadan bihaber, eğlencesi televizyondan dışarı çıkamayan kocasının olması kendisinin değil elbette, annesinin suçuydu. Neden insanlar kendi eşlerini seçemiyor bu memlekette yahu, diye düşündü. Büyüklerin her şeyi daha iyi bildiğine dair bu saçma anlayışı kim, nasıl kavradı? Bebekle ilgilenmeyi bile istemiyordu, anne olmak bile ona sorulmadan yüklenmişti sırtına. Çok dile getirilmeyen ama kanayan büyük bir yara hâline gelmiş kocanın hane içinde tecavüzüydü bu.

3 hafta sonra Fatma Hoca elinde gazeteyeyle Cansu'nun masasına yaklaştı ve kocaman, sıcacık bir gülümsemeye "Müjdem i isterim!" dedi. Cansu "Hayırdır, hocam?" diyerek şaşkınlığını gizleyemedi. "Kız, senin öykünü bu ünlü öykü gazetesine yolladım ve yayımlamışlar." dedi. Cansu mutluluktan da ağlanabileceğini o gün anlamıştı. Hocanın göğsüne yasladığı başı, belli bir süre kalkmadı. Sonra gazeteyi eline aldı ve hızlıca göz gezdirip kendisinin yazdığı öykünün sonunda adının yazmasına hayretler içinde baktı ve hemen hocaya dönerek bu yapının onun için ne kadar önemli

olduğunu bolca cümleyle anlattı.

Cansu eve varıncaya dek sokaklarda dans etmeyi bile düşünmüş ve -inanmayacaksınız- okulun köşesindeki sokaktan dönerken epey zıplamıştı. Kapıya anahtarını sokup tam açacakken Necdet hiddetle kapıyı açtı. "Nerdesin sen!" diye bağırdı. "İşten anca geldim." diye cevapladı Cansu. "Çocuğu ben alıyorum, bu saate kadar ben ilgileniyorum, ne iş yaparsın lan sen?" diyerek oldukça kabalaşan Necdet'e cevap verme tenezzülünde bile bulunmayan Cansu'ya ödev hatırlatması tarzında bir nutuk atmaya çalışan arkaik kocasına patriyarka, kadın dayanışması gibi Fatma Hoca'dan öğrendiği kavramlarla karşı koydu. Necdet afallamıştı çünkü bilmediği büyüü bir dili konuşan bir kadın vardı karşısında. Ancak Necdet daha da sertleşmeye başlayınca bu mutlu gününde kendisini üzmesine engel olmak için nedensizce yine Cansu konuyu kapatmak zorunda kaldı. Necdet "Balık aldım, yap onları!" diye buyurgan bir cümle çıkardı ağzından. Alkol kokusunu oldukça uzaktan bile alabiliyordu Cansu. Neler yapabileceğini biliyordu çünkü yaşamıştı. Bebeğin yanına koştu, uyuduğunu görüp kapısını kapattı, bundan etkilenmesini istemiyordu.

Balıkları buzdolabından çıkarıp tezgâha koyduğunda Necdet'in siyah poşetinden cam şakırtıları duyuldu. Ellerıyla sıkıca kavradığı mutfak tezgâhı ve saçlarını yüzüne düşürdüğü o anla birlikte çantasından gazeteyi çıkartıp tezgâha serdi, üst üste koydu ki boşluk kalmasın, unu alta vermesin. Yeni aldığı unu, kızartmalık yağı çıkardı aşığa dolaptan. Balıkları gazetenin üstüne serdi, kafalarını kesip unladı. Fokurdayan yağa atar atmaz cozz sesi ve etrafa yayılan koku... Bir an Cansu ocağa baktı, gözünün önünde hepsi sonuna kadar açıktı ama hiçbirinden ateş çıkmıyordu. Sonra başını sallayıp ben ne yapıyorum, dedi ve elindeki maşayla kızaranları cam kâseye sakince yerleştirdi. Maşayla aldığı balığı tam cam kâseye götürcekken birden balık, maşadan kurtulup gazetenin üstüne düştü, bir telaşla onu almaya çalışırken yağa ve una bulaşan gazete sayfasındaki adını gördü: Cansu hafif bir tebessümle birkaç dakika düşündü, sonra diğer balığı yağa atmak için sıvıdığı kollarında biraz daha güç bularak yemek yapmaya devam etti.

AV. ÖZDEMİR ÖZOK SOSYAL TESİSİ

ABEM TERAS KAFE

RESTAURANT REZERVASYON

Av. Özdemir Özok Sosyal Tesisi

Osman Paşa Mah. Sahil Cad. No: 46 Gölbaşı/Ankara T: 0312 485 03 93 – 484 46 06

ABEM Çatı Restaurant

ABEM – İhlamur Sk. No:1 Kızılay/Ankara T: 0312 416 72 16